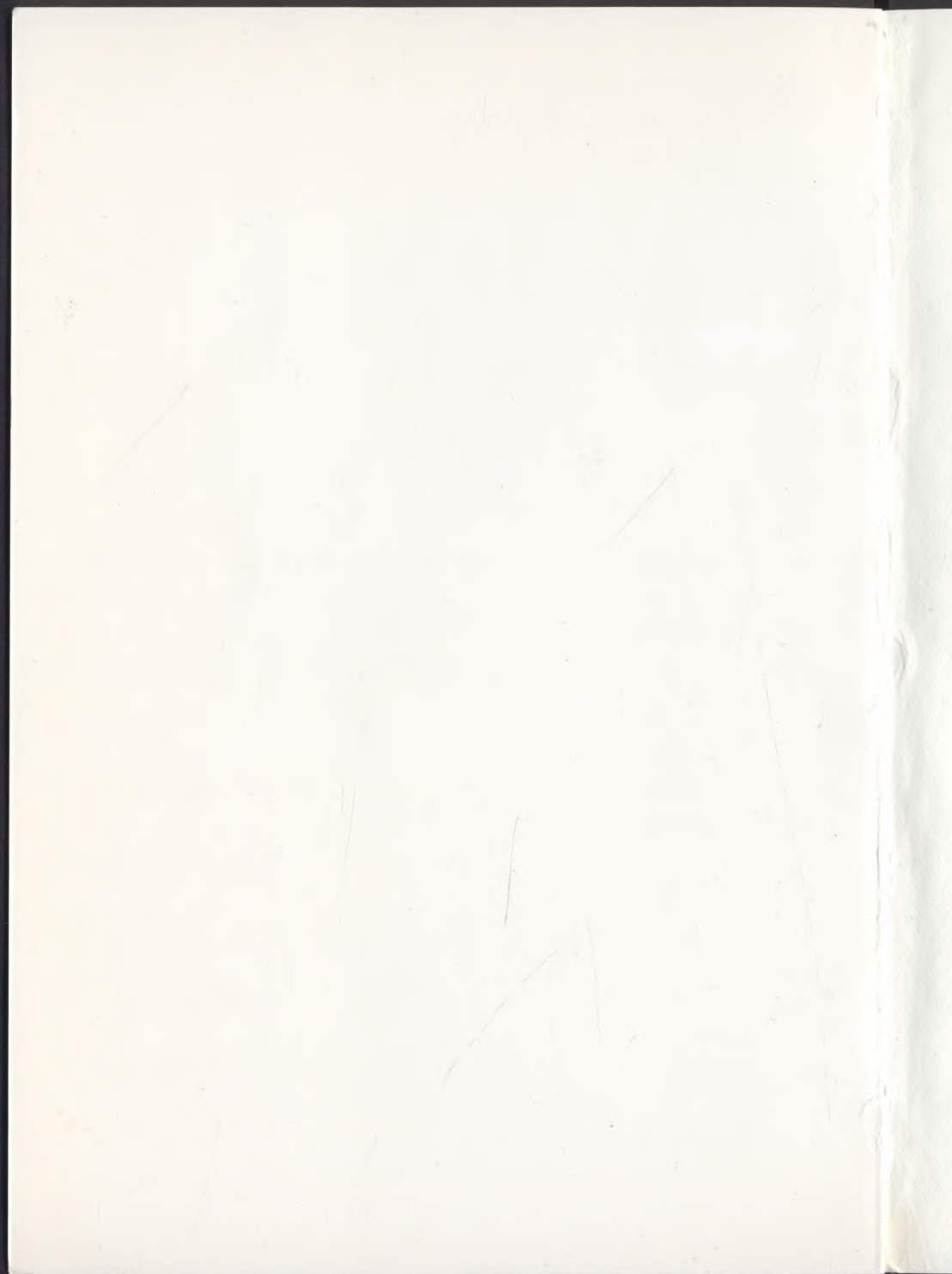


# ELÉRHETETLEN FÖLD

MB  
150.065

1994





ELÉRHETETLEN FÖLD 1994

1994. évi kiadás

1994. évi kiadás

GYÖRILASZLO  
KISS BENEDEK  
KONCZEK JÓZSEF  
KOVÁCS ISTVÁN  
MEZEY KATALIN  
OLAH JÁNOS  
PENTEK IMRE  
RÓZSA 50  
UTASSY JÓZSEF

Verzió

1994. évi kiadás

Az utószót írta: Vasy Géza

Szerkesztette: Angyal János

A borítót tervezte: Szikszai Károly

# ELÉRHETETLEN FÖLD

## 1994

GYŐRI LÁSZLÓ  
KISS BENEDEK  
KONCZEK JÓZSEF  
KOVÁCS ISTVÁN  
MEZEY KATALIN  
OLÁH JÁNOS  
PÉNTEK IMRE  
RÓZSA ENDRE  
UTASSY JÓZSEF

versei

Anonymus Kiadó

155. 302

ISBN 963 7966 24 2

MB 150.065

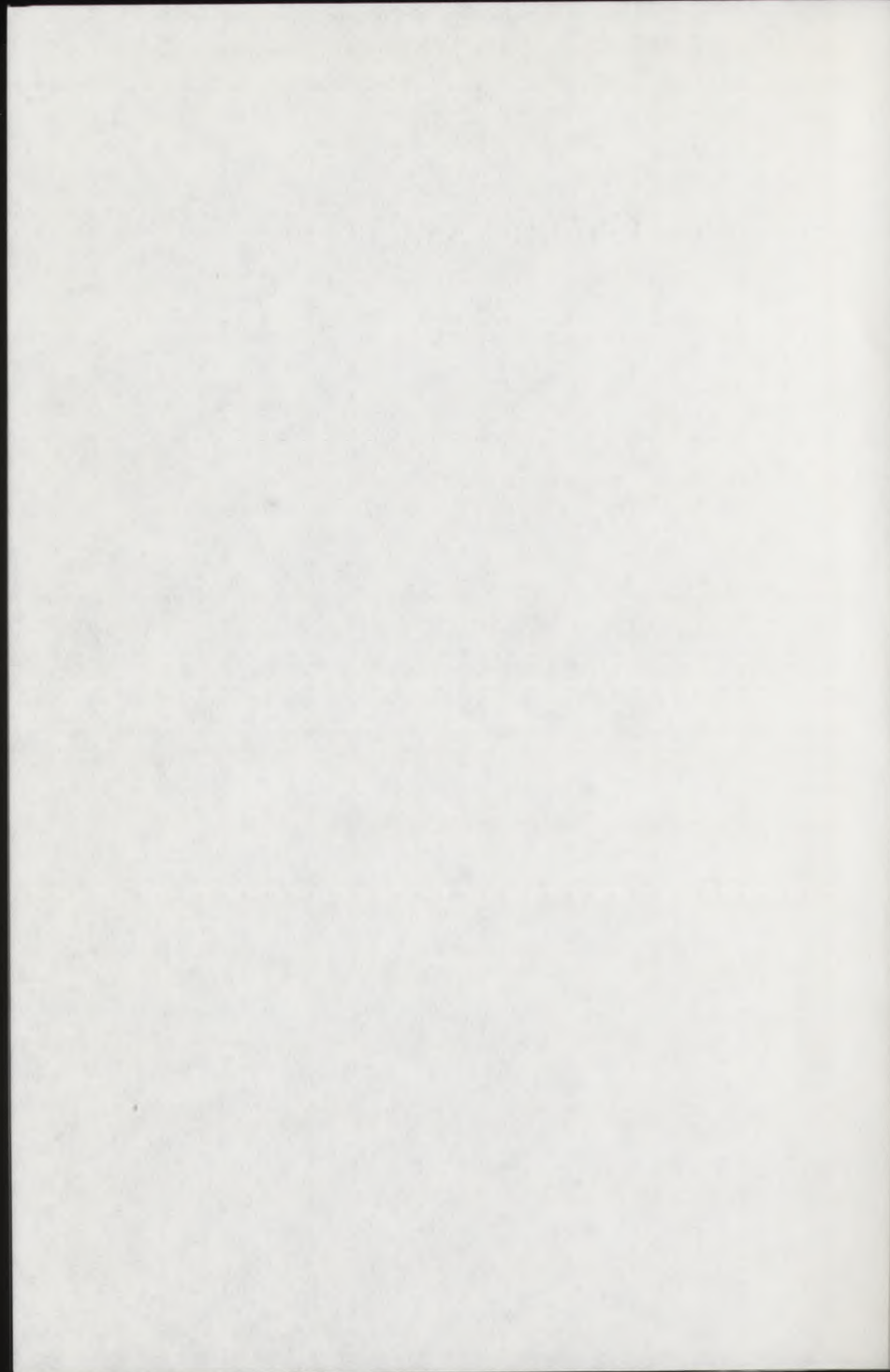


1994

Kiadta az Anonymus Kiadó  
1144 Budapest, Csertő u. 18–20.

Felelős kiadó: az Anonymus Kft. ügyvezetője  
Nyomta és kötötte: Széchenyi Nyomda Kft., Győr 94.K–2878  
Felelős nyomdavezető: Nagy Iván ügyvezető igazgató

GYŐRI LÁSZLÓ



## JÖVEVÉNY

Ki erre adta életét,  
az mossa tisztára magát,  
a rengetegben éjtenéjt  
járja a szarvasok nyomát.

Ki erre adta életét,  
szántassa föl, de önmagát.  
Biccentsen, mintha értenék,  
hümmögve ballagjon tovább.

Vegye föl ingét, kötelét,  
tereljen a mindenén át,  
ne sejtse, rejtse énekét,  
kijátssza így majd a halált.

## A HOLDVIVŐ BÁRÁNY

Lehajlik havasan, hajlik a szivárvány,  
azon jődögél le egy fekete bárány.

Mintha hegyen jőne ősidőknek óta,  
mintha a két szarva két botocska volna.

Fölhajlik havasan, hajlik a szivárvány,  
azon mendegél föl egy fekete bárány.

Mintha a hegyen menne ősidőknek óta,  
mintha a két szarva két botocska volna.

Mendegél, meg sem áll a fekete bárány,  
huzakszik a holdra, magas a szivárvány.

Amikor a holdat túl-fölül tapodná,  
akkor az a bárány szarvaiba fogná.

Nem ahogy a nyűgöt, nem ahogy a jármot,  
nem ahogy a foga közt árkon a bogáncsot,

ahogyan a gyertya hordozza a lángot,  
úgy viszi a holdat, viszi a világot.

## KÜLÖNÖS VILÁG

Milyen különös a világ!  
Levelek, zöldek a fák!

Ágasodnak, milyen elevenek,  
beborítják a földet, az eget.

Van egy falu, Rákóczi-telep,  
volt egy fiú, estig legeltetett -

legeltetett, sárkányt eregetett,  
emlékszel, még ott futok veled.

Milyen különös örökké nélkülöd,  
a fák hiába olyan elevenek.

Ríkattalak, törődtem veled,  
kertemből kifutsz, te gyöngé meggy.

Eleven fák, kültelki vitrinek,  
nem vésnek ide több szívet,

hiszen a szív úgysem őrzi meg  
önmagát, a gyullogó szívet.

Gyullogó szívet, önmagát —  
milyen különös, elfogyó a világ!

## KÁVÉS KATICA

Olcsó kis helyre jár,  
ahol mindenki ismerős.  
Ennek a presszónak  
Kávés Katica a neve.

Olyan szép, lecsukni kellene,  
de nincs rendőr errefelé,  
vagy hogyha van,  
akkor is kihúzza magát.

A kofák s a kifőzdések,  
nagy ringyó, mondogatják.  
A virágárus csak mosolyog,  
ruháskosárral hordja a liliomot.

A kicsi meggy szíve  
az viszont meghasad.

## MENZA

Hanyagúl a tarhonyába nyúlok.

## BUBORÉK

A lélek hol keskeny, hol pedig gömbölyű.  
Az én lelkem a szívben sűrű olajként zötyög,  
kitölti minden üregét,  
így tehát szív alakja van.

De nem tölti ki mégsem.  
Egy buborék úszik legfelül, ide-odajátszik,  
s miként a vizimérce,  
megmutatja, jól áll-e a világ.

## VONATKOZÁSOK

Ki költő, elvon, összevon,  
miközben él, a terheit  
ledobja végül egykoron,  
tisztít, letisztít, elhajt,  
old - tudta-e Laokoón? -  
le nem zuhanva elszökik.

Bilincset, láncot összeront,  
*ej, uhnyem* - enyhülten fölkiált.  
Egy éjjelét se húzta gond,  
mért húzná épp most legkivált.  
*Ej, enyhem* - szenny alól kiront,  
madara szárnya tiszta tárgy.

Nem hosszal jellemezhető  
zord hús nemzette őt, amely  
lekunkorul, ha nem tüzel  
oly húsban, mely miként a cső.  
Vonatkozása égi hely,  
vonatkozása égi pont,  
földünkön terhet, vért kibont.

Én, ki nemzödtem vakmerőn,  
gyönyörbe oldva, hát igen:  
élni mennykönnyen nincs erőm,  
viszem a szennyet, átviszem.  
Sarat, kölnöcöt, görcsöket,  
bogáncsot, sorsot, származást,  
ing rongyait, magzati mázt,  
türelmesen a göncöket.

Saját honomból így vonom  
ki lassan, bizton önmagam;  
tövistől sajog lábnyomom,  
röptöm, föl, körvonalatlan.  
Kioldva, rosszul, szabadon,  
létem tollanként elzuhan.

## DE SZERETNÉK VELED LENNI

De szeretnék veled lenni,  
kávéházban elmerengni,  
eszméid közt járn-kelni,  
korholtatni, szerettetni - - -

Míg a kávéét iszogatnám,  
halálotat halogatnám,  
lehajtott főm felemelvén  
átsuhannád élő elmém - - -

## HAMLET KOPONYÁJA

Hamlet, immár kidobta koponyád  
a penészes napfényre a sírkert.  
Mint Yorickét. Vakszemérol látom:  
királyi csontból származik e csont.

Egy a bökkenő: hol van Dánia?  
Dániában nyugszik-e Dánia?  
Dániában nyugszol-e, királyfi?  
Ha ott, eltolták messze Dániát:  
Magyarországon nyugszik Dánia.  
Mert e föld magyar, ez a koponya  
pedig Hamleté. Állcsúcán gödör,  
szeme kék, és orrsövényferdulése  
van. Ismerem! Tetszik, ahogy hallgat.  
Állát a tenyerembe hajtom. Nem  
várok tőle mély-mély bölcsességet,  
a bölcsességet hagyja időzni  
a nála bölcsőbbeknél. Csak mert más nem  
zökkent ki akkor? Válgék nagy király  
belőle, ha ugyan megéri még.

## EGÉR HAVA

Lyuk és egér egymásra lel,  
s a lyukak oly szaporák:  
lyukat lyuk kúr, lyukat lyuk ell,  
szüldösi ága-bogát.

Lyukakban lyuk, és az egér  
kúr, fial, bármibe rág. -  
A bolt kenyeret jegyre mér,  
macskafogókat is ád.

A gazda nyávog, kisparaszt  
miákol, holdra ha lát:  
feketén vágott kismalac  
lelke az ég fele vág.

Élesedik az osztályharc,  
hogy vele szeld a cipót;

köszörűn szikrázik, s vágatsz  
élivel édeni jót.

Az osztályharc élesedik,  
akár a torkon a kés:  
viszik a prolik jobbjaít,  
valaki bűnt egerész.

Végre van hajtva a padlás  
viszik a tört gabonát;  
nem attól hízik a munkás,  
macskafogót aki gyárt.

Lyuk és egér egymásra lelt.  
Cica, hát hol a hazánk?  
Egérkirály lustán kereng,  
elűzte népe a kánt.

S lesz bál, amely egérre lejt,  
egérre jár a világ,  
és ő - macskászva száz rekeszt -  
főz cicahúsvacsorát.

Leszáll a nyárutolja est.  
Kipödri összekuszált  
bolsevik élbajuszát,  
dorombol, s körmöket növeszt.

## ŐSZ

Kifordult, összegubancolódott belek közt  
forog előre a kerék.

A küllőre csavarodnak összetekergőzve kuszán, vékonyan, vastagon,  
a ló is a belekbe lép.

Vannak végtagok is, lassan fölismerhetők a szétzúzott tetemek.  
Ó, pedig valaha!  
Elgurult fejek, még nem roskadt össze tehetetlenül  
mindegyik koponya.

Van kéz, láb, noha nem tudni, honnan is kerültek ide.  
Némelyikre rádöccen a kocsi.  
Mellkastöredék, kis ujjpercek, de azokon úgy megy át,  
hogy a percenést se lehet meghallani.

Hajcsomók, hosszú hajkötégek, súlyos tekercsek, copfok,  
vörösek, szőkék, feketék -  
a belek közé ágyazódva, dagadó párnán fekszenek,  
izzadtan, lucskosan, összekeveredve,  
mint most a földdel az ég.

Fölpuffadt tüdők, az eső lesikálta őket,  
asztán beverte újra egy új eső.  
Karéjuk kiáll, zihálni kezdenek, de mint a halaknak,  
nekik is üres a levegő.

## MUNKÁK

Paraszti munkák, a hülye alföld  
nagy tevékenységei  
valaha, régesrég, amelyekről  
tapasztalatból, az életemből  
tudhatnék elmondani  
ezt-azt. A földművesi  
munkák, a földműveseké. Munkák,  
röghöz kötözve, ahogy  
kötözve vízhez vannak az unkák,  
lebegnek rajta, rabok.  
A röögöt, a földeket bekúszták  
négykézláb-mozdulatok.

Csúszó-mászó, tört, mogorva, zordon  
mozdulatok, a csiga  
gyűrött mozdulata, a vakondok  
fekete mozdulata,  
sötét mozdulata a vakító  
fényben. Is. A pocsolya

mozdulata. Bealkonyodó, zord  
mozdulatok, a dagadt  
bokák mozdulata, a csuklók  
mozdulata, a vak  
üszök, a sár, a gyíkok, a kígyók  
mozdulatai alatt.

A férgeké, százlábúakéi.  
Nyirkon, homályban. Esik,  
eláll. A gaz bújik. Vágni, tépni.  
Hasalni, csúszeni. S megint  
borul. Eső lesz. A csont is érzi,  
halálba hogy gazosít.

Hasalva térden és mindhalálig  
szemlesütve, a föld  
alá bújva, nézve fulladásig  
a sárba. Kapkodva. Fönt  
tekintet, sár rothad, széjjelázik,  
arc elpirul, összetört.

Paraszi munkák. Csecsebecséknek  
mézes-mázos ideje  
van. Megértem, éltem sok-sok évet.  
Az is csak csecsebecse.  
Nem állok ide-oda. Se végleg,  
se így-úgy, mint kellene.

## STATÁRIUM

A rögtönítélő bíróság  
*törvény és jog szerint*  
ráítélte az akasztófát,  
s föl is vontatta azt, akit.

Ítélet, halál: másfél óra  
*törvény s jog szerint.*  
A hóhér már toporogva  
leste, hogy bent még mi folyik.

No, végre! - midőn kivезették  
*törvény s jog szerint.*  
Kötele volt a kötelesség,  
meg is munkálta azt, akit.

Amíg az, aki akasztódott  
*törvény s jog szerint,*  
ódák, indulók, magas bókók  
nyomták a földre szavaink.

Ítélet - halál. Az a másfél  
óra! Az, amíg  
ennyire lebillen a tányér,  
s elérhetetlen felszökik!

Nem az, aki és nem hóhér!  
Az a másfél óra csak,  
míg alábillen ama tányér!  
Csak az a pillanat!

Pillanat? Óra? Az a másfél?  
Nem Idő! A bármikori  
tüsténkedők! A sívó hátszél  
iszonyú rekorderei!

## CSÖND

1

A szőlőlevelek  
a falra rátapadnak,  
kívülről fülelik,  
ajkak ki hogy szakadnak.

A néma, sós időben  
vékonyka, űries  
ökörnyál úszik őszén,  
tétova, őszi nesz.

Elfoszló csönd az évszak.  
Nyüzsög az őszelő.  
Vaddisznó. Csupa vérszag  
a kukoricacső.

Még súgdos a vadszőlő  
levele, még tapad,  
ám elpirul, vöröslő  
szégyene hallgatag.

2

Dehogy a levelének  
kéne pirulnia,  
hanem a gyökerének  
kellene! Dehogy a

gyökerének, de kéne,  
ki elültette őt  
a földbe - szégyenére  
hajtotta ki a Föld.

És dehogyis az ősznek  
jó csak pirulnia:  
boruljon minden évszak  
saját pírjaiba!

## ŐSZI HARMAT ELŐTT

Tekintetkoronázva  
sok álmatlan éjszakája  
fullad a pörök hajnalába

Tekintetéljenezve  
szemhéját imára összetette  
húnyódjunk tente-tente

Tekintetvastaps  
vöröslük hogy hallgass  
pírban is megmaradhass

Tekintetékes  
búzaszál a szép vers  
elcsúful törekké lesz  
sűrű rács a pilla  
szűkül a tág pupilla  
könnynek már semmi híja

Tekintetverve-rúgva  
lopakszik télre-túlra  
minthogyha Rodostóba

Piros csizmája nyomát  
vérrel lepi be az ősz  
vérrel lepi be az ősz

## SZINDBÁD

Három elefánt kornyikál  
ormánya kukacával  
röpül röpül a rokmadár  
sötét egeken által  
viszi viszi a férgeket  
a három elefántot  
miféle mennyei menet  
miféle égi pántok  
viszi viszi karmaiban  
csőrében viszi őket  
cincog a föld hogyha suhan  
látott már ilyen ölyvet  
nézi nézi a madarat  
néz ide-oda Szindbád  
nem akar látni volna vak  
ámde a csoda mind lát

## SZILVAFÁ

Megérlelsz élet és halál  
rejtelmes szilvafa  
gyökéren gyümölcs napsütés  
levélen éjszaka

Élek és megérlelsz halál  
gyötrelmes szilvafa  
rézüstben gyökérfortyogás  
a földben ég szaga

Halok és megérlel a lét  
szilvafa rejtelem  
közmondásig lekopasztva áll  
én vagyok kertje sem

Élet és halál megérlel  
elrejt a szilvafa  
gyökérrel ággal levéllel  
az örök és soha

## VADTORMA

Zirren-zörren a vadtorma.  
Odavan hajnali zöld orma.  
Vén kövön aluszik, bóbiskol.  
Keseredik a gyökere, féreg vési.

Keseredik a gyökere, féreg vési.  
Vén kövön aluszik, bóbiskol.  
Odavan hajdani zöld orma.  
Zirren-zörren a vadtorma.  
Vén kövön aluszik, bóbiskol.  
Keseredik a gyökere, féreg vési.  
Zirren-zörren a vadtorma.  
Odavan hajdani zöld orma.

## TÉL

Árkosodik kudarcaim arca,  
Aggosodik arcomnak kudarca;  
Kudarcaim úgy vénítnek engem,  
Estemet is észre kéne vennem.  
Estemet is? Negyvenkét esztendő  
Nem lehulltom, életemet kezdő.  
Két kis őszim s nyári pirinyókám  
Hajnalítja szürkületi óráim.

Hegy lakban álom elalélnom:  
Falra, mészre ír csak a salétrom  
E vacokban, amelyet az ánti-  
Világban rakattatott a házi-  
Úr, a régi. Nyolcvan év. Azóta  
Két háború meg egy tele róta.  
Nem kézjegyek, más jegyek a falban.  
Életem, te elolvashatatlan!

Ó, életem, Mária zuhanvást  
Próbálja már odabenn az alvást.  
Késő este. Dolgozott egész nap.  
Dolgozott, mint énám ez az évszak,  
Mint gonoszul rám ez az esztendő:  
Negyvenkettő, évem, negyvenkettő.  
Nem hull a hó, noha már hullandó.  
Tétovázik, jár-kél a zimankó  
Föl-alá; megy, jőni vissza ismét.  
Mínuszoktól maródik a festék.  
Langy égtájat lassúdan kigondolsz.  
Konyhaajtón hiába a pokróc.  
Jégvirág ró ablakra kricszkrakszot,  
Halhatatlan mint ír monogrammot  
Fecnijére sohasem múlandón  
Sok vendégem: annyi pénzbehajtom.

Hullni kezd, hó vastagul serényen  
Tollászkodva füstös, ó cserépen.  
Garral ül rá, noha nem is oly vad  
Nyomorában, majd amidőn olvad,  
Majd midőn a föld felé csüggeszti  
Vén szárnyát, de az a nap még messzi.  
Szárnya most még nem csügg az ereszről.  
Tél van, tél dül, nem a kikelet dől.

Hójövet, te télre vált esztendő,  
Életem, te évre negyvenkettő!

-----  
Negyvenkettő? Mára már negyvennégy.  
Vers leáll, de nem tesz idő eképp.  
Két esztendeje amit leírtam,  
Alkonyodva mért is hajnalítsam?  
M megbocsájtok immár mindeneknek.  
Élni, élni, nem halnom. Szeretlek.

### STRÁZSA

Ha pirinyó levélzörej,  
ágroppanás, majomkaland,  
ha sperma zsong, ha nő fogant:  
mint égzengés, villámdörej.

Villám, amely most dördül el,  
magroppanás, majomkaland  
zajong, zörög fölött, alatt,  
mint égzengés, hullámdörej.

Te vagy szemem, te vagy fülem.  
Nézek veled, hallok veled.  
Mennydörgésben nem élhetek.  
Levélnesz is dörej nekem.

Az éjszaka könyörtelen.  
Az éjszaka betonpanel.  
Világ dörgése életem.  
Mert létezem. Mert létezel.

## SARKCSILLAG

Vándor, ha éjszaka  
érkezel ide hozzánk,  
nehogy a zöld mohos fát  
keresd, az messzi fa,  
a Sarkcsillagra füst szállt,  
az se visz sehova.

A Sarkcsillag sötét.  
Ahol mi, ott van Észak.  
Ott ring a pontos ég.  
Amit a lámpafény ad,  
görcsös küszöbre lép.  
Ne higgy az árva célnak!

Ahol mi lakunk, nincs ház,  
de mégis ott lakunk;  
ruskós a fénye, ikrás  
aljakon csüng a kulcs,  
mint szál indán a csimpánz,  
ha fája is kigyúlt.

Erre a házra nézz,  
amelyben úgysem élünk.  
Lassúdad, tiszta méz,  
holdmélyi, enyhe fény süt.  
Vándor, ha erre térsz,  
tájtalan égbe térünk.

## NAGYTAKARÍTÁS

Kihussanak az időből,  
mint a fölmosórongy  
röpül ki a konyhakőről  
a rács rozsdáira.

Most már nincs mit föltörölnöm,  
onnan folytatódok -  
rácscról, szomszéd háztetőről  
elszállok máshova.

Kihussanak téren túlra.  
Se szakadék, se sík terep,  
se kátyú, se égi út,  
innen, túl, kívül lépdlek,  
ahol nem újul semmi se;  
a vég, a végnek kezdete  
egy helyben áll, a léptem is, -  
idő, tér már szét van dűrva,  
semmi így és semmi úgy.

Mozgok, noha moccsatlan,  
mint a fölmosórongy  
foszladozik szerte halkan  
a rács rozsdáira  
kiterítve, mozdulatlan -  
mint a hadrafoghatatlan  
halott, rossz katona;  
lépdel a nyű bennem halkan  
sehonnan sehova.

## LENKEY JÁNOS

Nevem mint fenn.

1807-ben születtem Magyarországon. Cs. k. hadapród, alhadnagy, főhadnagy, másodkapitány, kapitány voltam, aztán tábornok - magyar.

Lengyelországban állomásoztam, amely ország nem létezik. Magyar huszárjaimmal Stanislauba küldtek - *Stanislauba!* - , hogy megfélemlítem a lengyel rendbontókat. A cs. k. katonaság szétverte őket: harmincan roskadtak össze szúrástól, lövéstől - lábba, kézbe, hasba, vállba, üsd-vágd, ahol éred! - , egy ember meghalt, kinyiffantották, sajnos, éppen egy nemes ifjú, persze a lengyelek jól felfújták a dolgot, nagy temetést tumentizáltak, amire minket, tiszteket is meghívtak. Nyilván rosszul értelmezett tiszteletből. Én is megjelentem, hogy előmozdítsam a megbékélést. Látom hivatalan cs. k. huszárjaim gyertyával kísérik, sőt vállukra von a koporsót, vizik is a rendbontó tetemet. Amit én nagy fennszóval megtiltottam, hogy értsék. Huszárjaimat leváltották, magamat hat napi porkolábfigsággal fenytettek. Gróf Paar ezredes úr, aki elítél, megszegyenítő német kijelentésekkel halmozott el csak azért, mert magyarnak születtem.

Századom cs. k. Festetics magyar kapitány vette át, huszárjaimat botoztatta. Századom erre eltávozott délre, mind tova délre, csak úgy. Engem utána küldtek, hogy szép szóval térítsem vissza őket. Elfogtanak, s Magyarországra cipeltenek. Megszökhettem volna a határon, de foglyukul tartott a gondolat: nélkülem rablókká, tolvajokká, zsványokká, haramiákká, martalócokká, bunyikokká, betyárokká, magyarokká válnak.

A magyar hadügyminisztérium kifagatott. Arról nincs tudomásom, hogy egy *Petőfy Sándor* nevű újdondász verset írt volna rólam.

Gyorsmenetben Verbászra, Pestre, Óbecsére, Szegedre,

Törökszentmiklóásra, Komáromba küldtek. Mindig gyorsmenetben. Katonáimat nem botoztattam, rendontókra lőpor és golyó által nem lövettem, gyertyákat nem gyújtottam, zavargó holtakat vállamra nem emeltem.

Megbetegedvén kénes gőzfürdőbe jártam Budán, de őfelsége dragonyosai Szegedre, Váradra kergettek a vízből. Oroszok nyomultak előre, jutottam Aradra, aztán Világosnál magam is leraktam a fegyvert.

Cselekedtem, megmaradtam, belekeveredtem, ellene szegültem.

Minden okiratomat megsemmisítettem, kivéve azt a Czibakházán március 15-én kelt kinevezési okiratot, melyben Kossuth tábornokká tett, s melyet ezennel átadok.

Stanislaw üdvezli a törzshadbíró urat. Huszárjaim csókolatják.

Arad, 1849. augusztus 27.

## JÓKAI ÚR ÉS SVEJK, A DERÉK KATONA, EGYETÉRT

– Egy országot emelt föl Erzsébet királyné  
hófehér szeráfi alak, mely őt mint menyasszonyt tünteti fel  
dicsőn uralkodó királyunk legbelső szobájának egyedüli dísze  
Erzsébet királyné  
áldó nemtőnk, őriző angyalunk, gyászruhás mater dolorosa  
Erzsébet királyné  
nevét emlékszobrok, mauzóleumok fogják megörökíteni  
őh Erzsébet királyné  
Te az örök üdvösséget megérdemelted egész életed minden cselekedetével  
Te már ott ülsz a szenteknek sorában  
imádkozzál miértünk a népek Atyjához  
áldja meg, védje meg a mi jó hazánkat  
adjon népeinknek békességet  
áldja meg hosszú élettel, dicsőséges uralkodással a mi szeretett  
királyunkat, Ferenc Józsefet,  
a kit a Te angyali szellemed ihlessen az égből

a mint egykor a földön  
hogy népeinek boldogságában találja örömét, dicsőségét.

– Hát mostmár odafönt van a mennyországban, isten nyugosztalja  
szegény fejét.

Pedig az öregúr igazán nem szolgált rá. Gondolja csak meg.  
Elvesztette a fiát, Rudolfot, azt a derék fiatalembert.  
A feleségét, az Erzsébetet, egy reszelővel szúrták le.

– Ámen.

## KEZÜNKRE JÁTSZÓ FÉLELEM

Fülénél, farkánál elkaptuk a süldőt. Visított,  
habzón, kítátott pofával. Így játszott kezünkre.  
- A hurkot! - Szájszélig, majdnem garatig.  
Visított egyre hangosabban. Már hörgött, amint  
a kötelet az oszlopra csavarva a levegőbe félig  
fölemeltük. - A fogót, az orrkarikát! Rajta!  
Tanuld csak, jó, ha tudod! - Az ól sarkában álltunk:  
apám meg én. Létünk fönntartani.  
Kezemben szerszám, az ügyes kis fogó, drótkarika,  
hogy a malac orrába nyomjam. Elcsöndesedett, csak  
néha-néha hörgött; gyanakodva, ám szinte nyugodtan,  
megadón. Orra mókásan rángó csészealj. Bennem  
iszonyat, emelkedő. - Vádg bele! - kiáltott apám.  
Elsápadtam. Kikapta kezemből, megkönyörült.  
Két égéértő vissantás, aztán hörgés, orr-rázás,  
szégyen, aztán már szinte dorombolt odabentről.  
S csend...  
Kezünkre játszó félelem. Mégiscsak jó lenne megtanulni.  
Nem az orrdrótozást, azt, hogy ne játssz kezére senkinek.

---

The first part of the paper discusses the importance of the study. It is followed by a review of the literature. The methodology is then described, and the results are presented. The paper concludes with a discussion of the implications of the findings.

### REFERENCES

1. Smith, J. (1998). The impact of technology on the workplace. *Journal of Business*, 71(2), 123-145.
2. Jones, M. (2001). The effects of globalization on the economy. *International Journal of Economics*, 15(3), 45-60.
3. Brown, K. (2005). The role of education in economic development. *World Development*, 33(4), 678-695.
4. White, R. (2007). The impact of environmental policy on business performance. *Business Strategy and the Environment*, 16(1), 23-35.
5. Green, L. (2009). The effects of financial crises on the labor market. *Journal of Applied Economics*, 24(1), 11-25.
6. Black, P. (2011). The impact of social media on communication. *Journal of Communication*, 31(2), 215-230.
7. Gold, S. (2013). The effects of climate change on agriculture. *Journal of Agricultural Economics*, 142(1), 1-15.
8. Hill, T. (2015). The impact of artificial intelligence on the workforce. *Journal of Management Studies*, 52(3), 345-360.
9. King, D. (2017). The effects of digital marketing on sales. *Journal of Marketing Research*, 54(2), 189-205.
10. Lee, H. (2019). The impact of blockchain technology on supply chain management. *Journal of Business Logistics*, 40(1), 1-15.

KISS BENEDEK

ROYAL SOCIETY

## AZ ÉN FÖLDEM

Magyar föld! suhogó jegenyék ostorhegyét  
szallangozó szelek hazája! milyen szépek  
meggyfa-menyasszonyaid, rózsaszín virágos  
kajszibarack-koszorúslányaid a torlódő  
sudár tavaszokban! mikor a csitri  
őszibarackok is kart karba fonva  
lakodalmasdit játszanak, s hajcsattjaik  
méhek, szitakötők meg lepkék! mikor  
nem kormítja le rügyeiket s a zárt szárnyú  
virágbimbókat a serénykedő gazda hajából  
reájuk rettenő dér-ezüst, s fogai közül  
a dermedt káromkodás.

Szőlők rekenyői kapaszkodnak a napba  
savanykás, kecses kacsokkal, s szüreti bálak  
csőszlegényei: nyargalásznak karikást kieresztve  
a felhők... Ez az én földem, ez az álmom,  
az okos, termő fáradozás, amely égis  
emeli sátrát, hogy beleférjen egy ország:  
a násznép! Haj, fiatalság,  
ne halj ki belőlünk, mint egy ritka madárfaj,  
ne szűnjek soha gyönyörködni  
meggyfa-menyasszonyaidban, tavasz,  
ne szűnjék bennem soha a zokogás  
a fagy-gyalázta kajszi-koszorúslányok  
meddő sorsa fölött!

## ASZÁLYBAN

Mint elmére setét gondolat, úgy  
borul a mélyvíz fölé ez a fűzfa,  
s végig a parton, ahogy kanyarul  
a Kis-Duna, ugyanoly szóltanul  
a többi is, mint odvas gond borúja.

Szennyes-sötét a víz és alacsony.  
Az áradás már emlék – hordalék  
csiganyála szárad a partokon,  
kövön, bokrokon, faderekakon  
– szürkés-fehér őshüllő-hányadék.

Zabál a nyár, minket is fölzabál!  
Fogán nyers gabona, fonnyadt gyümölcs:  
a síkon lusta göboly az aszály,  
elhenterül. Lőszpor, mész pora száll,  
megül a hajban, és csípi a bőrt.

S nézed: ez mind mészpor? vagy őszülés?  
Nézed: időnk őszül meg itt s nyarunk!  
Élsz. Kevésnek sok, elégnek kevés.  
Nézünk föl, mint vízbe e fűzfa néz,  
s borongunk, mogorvultan, szótlanul.

## KENYERET ANYÁM ÚGY ESZIK

Kenyeret anyám úgy eszik,  
mint aki folyvást éhezik,  
s darabkájáért, ha lehull,  
pokol jár irgalmatlanul.

Narancsot anyám úgy eszik,  
mint aki közben vétkezik,  
mint aki lop, bár nem zsebes,  
s fél, hogy valahogy rajtaveszt.

Anyámat a gondok úgy eszik,  
harapja, rágja mindegyik,  
tépdesik, bár csak csöpp falat,  
hogy rajta nagyvá hízzanak.

## TANÁROK BALLAGÁSA

Halott tanárainknak

Az olajos katedrák, mint a bálnavadász hajók, nem térnek vissza. Csupán egy tátott bálnaszáj-embléma lebeg a vizek fölött. Elsüllyedt a bicskafaragásos, pengekarcolásos matt bútorzat, kicserélődik a dekoráció. Ballagnak a régi tanárok, elballagnak a ballagtatók. Arcuk, mint a fűzfák árnyéka, sárga vizekben agonizál, s szemük tele van arcainkkal. Mint ahogy ág ereszti el a leveleket, lepilléznek az arcaink, szemekük fürkészdarazsai riadtan elrepülnek, elbújdosnak a szélrózsa rozsdás vasbozótjában.

Kréta poros fejüket ekkor az öreg tanárok befedik nyakig cilinderrel – ne lássa senki, hogy szemekük elrepültek, és amíg jegyzeteiket zavartan összeszedegetik, rájuk csapja az ajtót az utolsó óra utáni mázsás súlytalanság.

Öltöznek gyolcsba, harangszóba, öltöznek súlytalanságba, kitépik őket az ablakok örvényei, a tébolyodott tengerszemek,

s elúsznak egymás után,  
vízszintesen,  
napba nézve.

Mint a vízmérték, megállnak a föld alatt.

Mi ácsorgunk még az óperenciás ködök partján, halászatjuk az arcainkat, és aki kifogja arcát, fölfedezi és megsimogatja rajta az apró hegeket, forradásnyomokat, amit avilággáment darazsak áldott tojócsövei hagytak...

## REGGEL

### I.

Puhatestű kis álmaink  
riadnak – reggel van megint,  
futkosnak tapétán, falon,  
másznak ég-azúr paplanon,  
rettennek – jön az öntudat,  
föléjük toronyló flegma vad,  
roppan a roppant talp alatt  
gömbölyded testük, szétfakad, –

csont is ropog, az állkapocs,  
itt az ébrenlét, ránk tapos,  
ásítasz – barlang szája tárul,  
medve cammog elő a szájból,  
s visszaásít rád, fogain  
villan feléd a minapi kín.

### II.

Beveszed szépen gyógyszered,  
tejed megiszod, megeszed  
sebtiben vajaskenyered,  
kipenderítéd gyereked  
a langyos alomból: Eredj,  
tanuld, mennyit tesz egy meg egy, –  
s megeredsz magad is: vár a gyár,  
szántó föld, hivatal, ispotály;  
futnak az úton kocsik is,  
kicsik is köztük, nagyok is,  
Repülünk! – mondják emberek,  
Hevülünk! – hevílnek hengerek,  
ám a medve csak cammog, cammog,  
foga fény, vigyázz, feléd csattog.

### III.

Ma is lesz, meglásd, békeharc,  
s akarsz, nem akarsz – belehalsz,  
és belehalsz a háborúkba,  
matt derűkbe, fényes borúkba,  
de menni kell, vár rád a munka,  
gyalulod mankódat öregkorra,  
mikor majd lábatlanná gyalulva  
kiköp a műhely, s kocsmapultra

csorog kiürült szádból a nyál;  
de most rohansz még, mert muszáj,  
mert kell a pénz, mert enni kell,  
cipő kell, ruha kell – lenni kell,  
még lenni kell, tudván: bár ásít –  
sunyi a mackó, foga rád vásik!

## SZÁLLJATOK ÉVEK

### *Angyal Jánosnak*

Az ember megszárad, elöregszik,  
elnéptelenedik, mint egy  
magyar falu a 20. század  
második felében.

Az ember ha maga él, belébetegszik,  
fő feje, mert fő  
saját levében.

Az ember mogorvul, haja hull egyre,  
akárha vedlene, jöttén  
új tavaszoknak,  
gondolni sem mer bár  
régi féktelen tavasz-tüzekre,  
neki már szeptember szelíd  
pásztortüzei – azok lobognak.

Szálljatok, évek! hullj haj! csak te ne hagyj,  
ember-melegség,  
barátság nemes aszúja!  
Csordultig tölts – vagyunk  
ürülő poharad,  
cseréppé ne hulljunk –  
tölts föl mindújra!

## KETTŐZŐ MADRIGÁL

Jaj az a ház ott,  
jaj az a ház –  
a fala vályog,  
teteje gyász:  
odatalálhatsz,  
odatalálsz.

De az az égtáj,  
de az a rét!  
gyöngypáva sétál,  
pávacsibék:  
oda nem érhetsz,  
oda nem érsz.

Jaj az a ház ott,  
jaj az a ház –  
ott él haláloed,  
ott ér a gyász:  
odatalálhatsz,  
odatalálsz!

De az a másik!  
amaz a táj!  
fölszívárványlik  
az a madár,  
bárhova mész:  
oda nem érhetsz,  
oda nem érsz!

## TÉLI ALKONYON

Ilyenkor, ködös, téli alkonyon,  
olyan, mint mikor szemem lehunyom,  
ahogy nézek az ablakon kifele,  
s a köd úgy fog körül, mint halk zene,  
mint gomolygó, tej-színű illatok,  
mint mikor, rég, mezőkről állatok –  
tehenek billegetek hazafelé,  
port gomolydítva az utcák fölé...  
Nézem, nézem az utca tej-ködét  
az ablakon át – szítál már a sötét –,  
a közben hallgatom azt a halk zenét,  
mi bennem zajdul – ó, régi nyarak!  
elhagyatottak, s én is elhagytalak  
titeket! mégis, tüzetek olvasztgatja  
– miként majd kint: – bennem, most, a havat!

De szép is voltál, én gyermekkorom!  
Nem emeletre zártan – szabadon,  
szabadon és szilajon nőttem én,  
s mi köd most: fény volt minden, csupa fény.  
Mi hatalmas volt, *akkor, ott*, az ég!  
Nem hinni – *megélni* lehetett Istenét:  
naponta Benne éltem, oktalan  
kölyök-állat, de kinek érteme van;  
mint Ádám és Éva a bűnbeesés előtt:  
nem szégyelltem a meztelen Időt,

mely végtelen volt, mint a Szeretet,  
amiben fogantattak mindenek.

Igen, ily naív az Éden lehetett.  
Naív, s boldog... Vagy csak most gondolom,  
érett fővel már, sok-sok fájdalom  
kráterétől hegyvidékké válva,  
innen nézve vissza a sík tájra?

Meglehet. Mert még átkoztam is.  
Az a kép mégsem torz, mégsem hamis:  
minden idegem úgy rezdül ma is,  
hogy perli vissza, perli örökét,  
ami övé volt: a való mesét,  
hol föltámadni lehet, sőt muszáj,  
s a munka – játék, s a csoda – szabály.

## SZARVAS-ÉNEK

### *Nemzedék-társaimnak*

A legszebb éveim  
elbitangolták.  
Elbitangoltak.  
Elbitangoltuk.  
Elbitangoltam.

Élek fél-holtan,  
élünk fél-voltban,  
s a temetést is  
nyakamba varrták,  
nyakunkba varrják.

De bolond voltam,  
de bolondok mind

az istenadták,  
kik nem alkusznak,  
s mind lejjebb csúsznak,  
s kik megalkudtak,  
lejjebb úgy csúsztak.

Éltünk fél-holtan,  
élünk fél-voltban,  
s a temetést is  
nyakunkba varrják,  
mi istenadták.

Ha mi még lett vón,  
mind elkobozták,  
eltékézták.  
Én, aki voltam  
szarvas-fiúcska,  
mi, akik voltunk  
szarvas-fiúcskák,  
mi istenadták,  
nyúvadunk porban,  
sörét-szeplősen,  
de mégis hősen.

Beköp a döglégy,  
hold-ló vizez ránk,  
de mégis hősen,  
sörét-szeplősen:  
vagyunk az ország, –  
agancsunk ki se nőtt,  
a rabsic már kilőtt,  
szarvas-döggel teli  
ez a kis ország!

Ó, mi bolondok,  
jaj, szarvas-marhák!

## SAUL

Rejtőzhetsz már tőlem, Istenem  
– száz alakban mutattad magad!  
El csak én nem bújhatok, hiszen  
megláttalak.

Lóról ledöntöttél, esztelent.  
Tudom, tiéd,  
nem magamé volt a gebe sem  
ellened s – feléd.

Benned éltem, pórusaid laktam,  
s nem tudtalak.  
El kellett szakadnom, lenni vaknak,  
hogy lássalak.

Mutattad lám magad száz alakban,  
s bújnék beléd  
újra: pórusaid sátrát lakjam, –  
de nics többé BENNED, csak irdatlan,  
feneketlen FELÉD.

## ARCOD

Ha a te arcodra gondolok,  
minden más arcot eltakar már,  
és mindig megadatik nékem az arcod,  
s fénylőbb a fényarcú lányokénál.

Ha a te arcodra gondolok,  
benépesül zárka-magányom nyomban,  
mert mindig befogad, befogadott  
tárt asszony-arcod számos bajomban.

Ha a te arcodra gondolok,  
szeretnék végtelen Bach-fúga lenni,  
s minden falon és távolon át  
feléd-ömölni, hozzádig-zengni!

## SZERELMED CSENDES HATALMA

Hisz tudod: lelkemben élek.  
S tudhatod: tágas lakás.  
Holtomig tartó bérlet.  
Addig nem bírhatja más.  
És örülök most, mert benne  
(mintha központi fűtésem lenne  
az idegeimben surranó láz:)  
itt vagy te is, bár messze,  
s lassúdan  
föl-le jársz.

Lassúdan föl-le jársz,  
vagy leülsz egy zugolyban,  
hallod a szívdobbanást,  
s arcomat keresed: hol van;  
hol van? nézel riadtan,  
arcomra mert nem találsz,  
arcomra mert nem láthatsz rá  
onnan.

Jó az, hogy itt is velem vagy,  
jó az, hogy itt vagy velem,  
s míg e mágikus erő el nem hagy,  
hadd mondjam, mit sose mondtam:  
Mi ez, ha nem szerelem?  
Szerelmed csendes hatalma  
szerelmem növeli, látod,

távolból lobog föl nagyra  
– s hány év is már ez a távol?!  
S mennyi még?... Engem a vadság  
mind szelídebb vizeken visz...

Hordozzam csendes hatalmát  
létednek, kívánom, ott is!

## NYÁRESTI DELÍRIUM

Ülök a bazalthegy alatt,  
behúzva vitorláimat,  
elnézvén sárkányrepülők röptét,  
a világ most távoli ködkép,  
messze esik, messze marad,  
nem érdekel a forgatag,  
a körém harmatozó estét  
szívja tudóm – pernyéll a nap,  
valami elefánt-nagy békesség  
toronylik fölém hallgatag,  
hallgatom a diófák csendjét,  
s mint merengő, halk muralovak  
ha súlyosakat dobbantanak,  
úgy ver a szívem: a végtelenség  
tömbjei tompán visszhangzanak.

Nincs nem-lehet, nincs nem-szabad,  
behúván vitorláimat  
s elnézvén sárkányrepülők röptét  
felbolydulnak mind a szavak,  
s körülkikáznak, mint a fecskék,  
mi sosem volt, az is lehet még,  
most úgy remegem ezt az estét,  
hogy kocódnak tőle a poharak,  
most olyan távoli az öregség

– pedig nyúvaszt már, rám szakadt –,  
hogy borzongom a levegő testét  
ahogy súrolja a vállamat,  
ölem megfeszül, és szeretnék  
elvágódni a fűvön hanyatt:  
a bozontba mi csapást vernék,  
míg rám terpeszt az alkonyat!

Ülök a bazalthegy alatt,  
a szőlőkacsok meginganak,  
elnézem sárkányrepülők röptét,  
felhajtok egy-egy poharat,  
csapkodván a szűnyogokat,  
s körülbozsog a végtelen lét,  
lepkék, muslicák rajzanak,  
leszáll a csillaggal kivert ég,  
s mint merengő muralovakat  
ha súlyosan dobbantanak,  
hallgatom nagy diófák csendjét –  
hallgatom szívdobogásomat.

## BRUNO – DALOK

### G. Bruno önmagáról és a világról

Íme, én, néhai Giordano Bruno,  
ki álltam már bírák előtt eleget,  
(s nem mondhatnám, hogy ott állni jó):  
bíráimul kérlek föl most titeket.

Az ember esendő, más én se voltam,  
ám mint ti: gyúlékony kissé – s ez kár.  
Tudásért lángoltam, nőért lobogtam,  
míg alám fűtött jól – a Vatikán.

Koponyám egében napok, planéták  
megférnek, akár a végtelen térben,  
de én, parány – ó, emberi nagyság! –  
a Földön nem, csak lentebb, a földben.

Lehetett volna ez persze másként,  
sunyi mén gyanánt a számacsapatban,  
de igazságom egy jobb harapásért  
nem adom – ezt jókor s jól megfogadtam.

Rómának füstös, szent barmát, sötét  
nappal és csillaggal szarvain, láttam,  
öklelvén rút kéjben Európét,  
s láttam a szajhát is Európában.

Mentem hát innen és onnan tovább,  
mert a Bestia ezer alakban  
nőtt körém mindenütt, feneve fogát, –  
ám, amíg lehetett, élni akartam!

### G. Bruno verse arról, hogy ki kit tanít?

Mondom a gyerekeknek: a kő az kő.  
Mondom neki: a kenyér – kenyér.  
S mondom, hogy ördög, boszorkány  
az pedig nincsen,  
csak hát ha lemegy a NAP,  
televény éjszaka,  
s televény éjszakában  
Vénusz, a láprózsa-ISTEN.

Tükreink, lámpáink:  
ti gyerekek! beláttatjátok  
szemünk árnyékosát,  
vakító nyargalások, anyagbontás

mögött  
a hátországot,  
fölfedezem hát én is újra: a kő az kő,  
kenyér az kenyér – heuréka,  
s vallom szabadon: ördög, boszorkány  
az pedig nincsen,  
csak hát ha lemegy a NAP,  
televény éjszaka,  
s televény éjszakában  
Vénusz, a láprózsa-ISTEN!

### G. Bruno a számárságról és a bölcsességről

A szent számár és a szent számárság  
becsesek igen az úr előtt,  
hisz terhet s urat hord a jó számárhát.  
Juttat is cserében  
furkót bőven  
számára és kóró-legelőt.

Tudóst és tudást is mind közelebb  
számár segít az igazsághoz.  
Mi fényes, számárral még fényesebb –  
mond a rotterdami  
bölcsmár, s neki  
hihetsz: volt köze néhány számárhoz.

Borjút tört Mózes, ám arany-patán  
öröktől áll az arany-számár.  
Keríti klastromfal, arany-karám.  
Honnét e kegyelet?  
Gondold csak meg:  
Jézus rég vizeken s – számáron jár!

A számár együgyű, balga jószág,  
gondolják sokan, és mily szamarak!  
Am rója néki a bölcs adóját  
görnyedten is, hiszen  
nélküle nem  
gondolhat, ő tudja, okosat!

### G. Bruno a menekülés kényszeréről

Hogy életben és szabadnak  
maradjak, el kell hagylak,  
Róma!  
Ami enyém, kezemben mind,  
ami fontos, fejemben mind,  
Róma!

Továbbállok – te állsz tovább;  
nem tartok penitenciát,  
Róma!  
Én a fel-is-le-is-úton  
szentségedet farbarúgom,  
Róma!

Maszlagodat nem rághatom,  
zsebbe agyam nem rakhatom,  
Róma!  
Falaid már nem lakhatom,  
tömjén-ködöd nem állhatom,  
Róma!

Börtöneid benyelnének,  
dogma-fogak őrlőnének,  
Róma!  
Hogy életben és szabadnak  
maradhassak, most elhagylak,  
Róma!

S hová érek, sem remélek  
ostobán utamnak véget,  
Róma!  
csak több derűt, tágabb teret,  
méltóbb munkát. – Ördög Veled,  
Róma!

### G. Bruno tépelődése útvesztőkön és vesztőutakon

Utak, utak!  
Kőcsont-karok!  
Kőcsont-inak!  
Kőcsont-marok!

S a kőkereszt  
hova mutat?  
Kihez vezet?  
Kelet?  
Nyugat?

S hallok alant  
a zengzetet:  
– Ki kérdezett?  
– Földre a lant!  
– Föl a kezét!

(Mit is látolt  
a képzelet?  
Máglyatüzet?)

Máglyatüzet,  
ha egyébként  
már nem lehet!

Menj hát...  
Megyek!)

## G. Bruno a hazatérésről és a visszavonásokról

Bolyongtunk már sokat: életem és én,  
kerestük egymást és meg nem kaphattuk.  
Ha már-már látszottunk csitult egészségként,  
jött rögtön, taszított a világ rajtunk,  
s pörögtünk szét újból: életem és én.

Futottam fiatal, könnyelmű szívvel  
tovább, míg reméltem egyé-levésünk.  
Nem bízhatván már, hogy akad ilyen hely,  
jobb tűrnünk otthon tán nagy különségünk –  
legalább otthon, ha nehezült szívvel!

Vissza hát, hazámba, hol narancsló Nap  
melege aranylik, nápolyi dal szól...  
S ha csuhás buldogok körülcsehólnak,  
tagadok: coki, te! fátyol-szavakból  
rakok majd sáncot, hogy neved, narancs Nap!  
Szót, mi a világról mond igazabbat,  
lehet az életért vissza is vonni.  
Mert ha áll, később is megáll igaznak,  
viszont az élet nem szavatolt holmi,  
s csak élő talál s mond még-igazabbat.

Megyek hát, bármi vár, tovább, hazámba,  
futni csak oda már, küzdeni már csak  
a legfőbb pontokon – legalább pápa  
legyen, ki megzabál: fő-pápuának:  
nekem ez kijár... Nos, vissza, hazámba!

## G. Bruno az inkvizíció börtönében

– Uraim, mindent visszavonok,  
nem vállalok több áldozatot,  
szorít e kamra!

- Ne ordíts, testvér, ily gyengeséget  
ne mutass éppen te a pribéknek –  
bár úgysem hallja.
  
- Uraim, nyissátok a tömlőcajtót,  
nem adom tovább a kényes kalandort,  
akarok menni a napra.
  
- Te naív esendő, nincs menekvésed,  
a tűz az egyetlen, fénylő esélyed,  
csak nézz magadba!
  
- Uraim, félek, és vár még az élet,  
nem bírok el már több vereséget,  
nem adok már igazamra!
  
- Sajnálalak, testvér, de nem értelek.  
Hisz a tűz számodra babért jelent!  
Csitt, érted jönnek... Isten veled –  
nem hagy magadra!

### G. Bruno végső győzelme

Nem vonok vissza, uraim, semmit!  
Végesnél tágabb a végtelen hit,  
eszméim fonalán a horgot  
Isten megpedzette – nem háborgok,  
én éreztem őt, s ő tudott rólam,  
pedzette horgomat az élet-tóban,  
próbára tett és próbáját állom,  
mert a végtelen óceánon  
ő a halász s a hal én vagyok,  
de győzelmem lesz, ha Isten kifog.  
Csak ember voltam, de annak tiszta.  
Uraim, nem vonok semmit vissza!  
Rakjátok a máglyát, nem szólok többet.  
Megégek, uraim, de nem halok meg!

## G. Bruno kétségbeesése a máglyán

Lobog a tűz, a füst már terjeng...  
Bruno, ezt ravaszul kiterverted,  
nem menekülsz már tovább, látod!  
Győzelem lesz tűzbe-vonulásod.  
Győzelem annyi kudarc után...  
Nem menekülsz? Hát ez nem az talán?  
Látványos mutatvány, igaz, a legdicsőbb  
stáció örökös stációid között,  
az biz e tűz is, mely lassan már éget,  
nyalja már bőröd, perzseli szőröd.  
Győzelem? Hiszen a dogma legyőzött!  
Nem azzal, hogy meghalsz – belőled nő ki  
most az új dogma, mint megéledt főnix!  
Tévedtél, Bruno, a máglya-dicsőség  
ellened fordul és fölfalja hősét!  
Igazság helyett leszel a dogma!  
– Égess hát, tűz, mert a poklot érdemlem,  
s úgy halok, mint éltem: megcsalatkozva...



KONCZEK JÓZSEF

KONIGLICHES

## TÁJ

Röppenő fűrjek, sóhajtásnyi rétek, parázsvirágok hazája.  
Dombjaid elé morzsolt eső pereg.

Zöld völgy fölött gyermekláncfű bóbitái szállnak.  
Langyos eső csap arcomba. Ázott és meleg

mezőkön csikók legelnek, sörényükbe szúr a fény.  
Fölhevült kövek döcögnek vízre az égerfák alatt,

s ott, ahol elfordul az ég a mákgubók törékeny fogaskerekén,  
mint karórám számlapja, átdereng az éjszakán a nap.

Ott bódító kígyóhagymák nyílnak, krumplibokor  
vív a szélben, vakondtúrás robban,

zöldborsó végvári katonasága lövöldöz,  
és patakokban

vérzik a futórózsa – hallom zúgni az erdőt –  
kék tejeskannák kocódnak össze.

Felnőtt  
éveim, mint legelésző csikók, úgy szélednek széjjel az  
őszben.

Köves utcákon járok, egy lábdobbantás is tüzet csíhol.  
Fűrjek röppennek. A szem erre-arra kaszál,

s bokros fények alatt, mint ott az a krumplibokor,  
megköt bennem haragtalan izzással egy emberi táj.

## UDVAR

Örökké ficáncol a rét,  
s a nyársra tűzött jegenyék.

Szigonnyal áll a nádas is,  
úgy hajladoz a házakig.

Kerített udvar, almafák,  
oroszlánszájú tátikák.

Kerített udvar oldalán  
a szél is oldalogva jár.

Istállóajtó tereli  
a köd hízott teheneit.

Katonasapka, nyűtt darab  
fuldoklik még a fű alatt,

s az emésztetlen indulat  
csak őrlődik, ki nem fakad.

Egy párolgó gyerekbokor  
a szérűskert alatt guggol.

Eső szítál a házsoron,  
esőben titkos láz oszon.

Selyemszoknyájú szél susog.  
Bongnak harangok, városok.

## KÁRÉ MAGDOLNA

Vadludak húzzák az eget  
viszik viszik csontfésűdet

Húztad hajnaltól a kapát  
befogott semmi az igát

Gyermekkorom boszorkánya  
vadludaknak királylánya

Húzza a harang a delet  
húzza az ág életedet

Ásók kapák forgolódnak  
nincsen nyugtod birtokodban

Dél van éj van görnyed a hold  
sarlós hátad földig hajol

De ez a föld ami kicsi  
élet terem visszaveszi

Új időt kezd tejes búzát  
talán nem is emlékszik rád

A te sorsod örök börtön  
te már többet nem dörömbölsz

csak a hajad nő ki onnan  
fésült fűben fűsorokban

## NAGYANYÁM LAKODALMA

Megforgattak pörögj csapkodj  
rádadták a nagyharangot

ásó kapa kantározott  
két nagy tükör megpofozott

sétáltattak körbe-körbe  
szelet szedtek a kötődbe

vezettek a magas házba  
hasig fölvert virágtrágya

kötöttek a tűzhely elé  
köménymagon krumplin megélj

jobbra-balra járd a csárdást  
fortyogtasson barna rántás

mosolyod mint mosott ingek  
bánatodat mindet mindet

eltáncolták elölelték  
elmulatták el is ölték

neked csak a zöldséglevél  
nyitott meg a tűz gyertyafény

Rádadták a nagyharangot  
ásó kapa el is hantolt

## EPILOGUS

Az életből hiányzol.  
Sorod végetért. Ülsz a fák alatt.

Árnyéked átér a világon.  
Idekiáltalak.

Mondanám, hogy a kukorica zöldül,  
s nem foghatsz kapát lemorzolt ujjaiddal,

mondanám, hogy a munka most sem könnyű,  
s a lehetetlenségbe illansz.

Sírod mellett kardvirágok nőnek,  
rózsa, gyökértalpas tulipán.

Fényben megremeg a temetőkert.  
Nincsen is itt csak árvacsalán.

Apró koporsódat  
két tehénke olyan lassacskán húzta,

hogy kibámultak a csikók az ólból,  
elsírta szemét a búza.

Rádcukhatnám szemem szemfedőjét,  
de az életnek idézlek.

Más lesz ez a környék,  
s én nagyra tárt egész arcommal nézlek.

## KÁRÉ MAGDOLNA STILIZÁLT HALÁLA

Kezedből kifutottak mind a ráncok,  
zsenge levelek hátát beerezték,

Karé Magdolna, kicsike akácos  
lettél te, topolyaerdő, tavaszi melegség.

Itt, ahol éltél, hosszú szelek járnak,  
s az ágyások egyenes szélein

szarvait előreböki a málna,  
idetipeg egy lengő kankalin.

Saláták sorban, laza virágok,  
kertek is jönnek: kézenfogott

növényi és emberi társulások,  
de belőled nem maradtak, csak ilyen virághasonlatok.

Sima nyakú szó, szarvasok bőgése,  
fellendülő ág. Rőzsessedő

fény ösvényein merészen  
lépdelnek elő

az évszakok agancsos-ágas fejjel,  
ők őriznek a szemükben téged,

s én hiába szólítalak: ne menj el,  
riadsz, menekülsz, időm el nem éred.

## HARANGOK VÁROSA

A harangok pogácsákat szagatnak  
a szélből

Meghajnalodott  
hát búzaszínű fény dől

a térre  
körül megkelnek a dombok

Mennyi frissen sült kenyér  
Tejfolyók és harangok

A harangok városában  
élt egy ember

Két bot között járt Egy lábon  
Úgy lódította át magát a történelmen

Mint dühös harangnyelv kövekbe ütődött a lába  
Minden reggel az ablakból néztem

A fák még tudják, hogy ez dráma  
azért harangoznak a szélben

Reggel van Kezemben bögre tátog  
Leng súlyosan

Ez a város  
a harangok városa

## KATTOG A FÉNY...

Kattog a fény. A dombokon  
mint orsók, pörögnek a fák.

Elfogy a lomb.  
Fut tovább

egy friss fényzár út a réteken.  
Ökörnyállal szór az ősz.

Járom ezt a végtelen  
mezőt.

Zörögnek az ősz gépei.  
Erdő vetéli a fényt.

S csak szövőmester értheti,  
miért ilyen serény

idő ez. A táj nem embertelen.  
A táj ember nélküli.

Fagyálló kenyérfüvek  
jövője sorsomat szüli.

## KÉPEK EGY SZERELEMBŐL

*(Kiről a szűzek...)*

Kiről a szűzek mondhatatlan  
bilincse letört, mint téli bogarak

most itt kucorog bennem mozdulatlan,  
apródad havak

évszakán, e szórt világu  
délelőtt

látom,  
madárdelelőn,

augusztusi kertek  
harsányzöldje közt

a vérszegény szerelmezt.  
Fürdőruhába öltözött.

Alakja zsombékon  
tűnt föl, szilvafák közén.

S babszár ostora csapott rá, vékony  
cérnasemmi levélzizigés

fénye vert.  
S ha rácsokat

tett volna rám... De csak öröltek törékenyen  
gyengéden medencecsontjai

*(Egy látogatás első percei)*

A fogason a fogazat hiányos.  
Kabátomat akasszam oda.

Szememmel néz széjjel, úgy fogad  
rokonszenves vendéglátóm.

Rámutat egy székre.  
Ki szokott billenni valamerre.

És – „nem vagyok kifestve” –  
néz rám violaszín tekintettel.

És a kérdés, mely a szavak közt redőzik,  
mint egy nyitott szárnycsapás, a homlok ívén ellebeg.

Nyugodt kimondással megelőzi  
a szót, amely nem hangozna el.

Hallgatok hát. Így ülünk itt csendben.  
Nem is fogok szólni én már.

És ő elkezd valami semleges témát,  
értelmező, halvány tekintettel.

*(E laza rózsa...)*

E laza rózsa itt, melynek szirma pőrék,  
e laza szirmok, melyek pőrék voltak,

a csikorgó hó-üvegporba hullt ég,  
a nap, a rózsatorok mélybe holt nap,

e holt nap, melynek sugara csak pára,  
a pára, mely a csend fölött akadt,

a hóesés, mely szürke-kékbe játssza  
mozdulataidat,

a sarjadzás, e hegyi sápadt fűvel hóvirággal  
kezedbe illő kép helyett

a lassú napok madárszívvél átmeleglő lassú felbomlása,  
és reggel távol a forró hegyek.

## ARANY IDŐ

*(Fordított vetítés)*

1.

Kinövi parazsát a cigaretta.  
Beforr.  
Ledobja a sebet.

Szűzdohánylevelek sustorognak.  
Valaki még meg sem született.

2.

Egy lány és egy férfi  
a mezőre megy.  
Háttal a mezőnek,  
arccal a falu felé  
késő este –

kezükben kapa.  
A föld sok sebe összeborul.  
Nyugatról az ég csúcsára visszagömbölyül a nap.  
Ebédidő is lesz.  
(De most még utána  
vagyunk az árnyasodó délutánban.)

És most  
lábuk közé száll a lábas,  
és delet mond a messzi bronzharang.

Én pedig állok itt a nem-én-emlékezetem fölötti csendben,  
 amely mégis az enyém.  
 Mint egy költemény,  
 mely hiányokkal van telezsúfolva.

## EPISZTOLA

*(részletek)*

----- mint valami kozmosz-útra,  
 úgy szállt föl a hívők népe, keringve a kupolában  
 startolva a futballpályán – két oldalt, mint jelzőfények,  
 jegenyefák hófehéren folytak egybe, míg az ének  
 magát mind följebb csavarva, mint lobogó fényes fáklya,  
 mint egy tűzcsóvás űrhajó, mint egy földig-szárnyú angyal  
 (bennem azért képzeletben két csámpás mezítláb-talppal),  
 elzúgott, suhogott, döngött, mint egy szép cső kukorica,  
 pattogott ki a csutkáján sok fodor-virágos magva,  
 hogy az egész Magyarország elfért boldogan alatta,  
 s mint az izmos hópihéket, kevergette úgy az ének  
 maga körül a holtakat, sistergő sok tiszta lélek  
 sodródott az űrhajóval, mint a csillagocska lángok,  
 halva született kisfiúk, elsőáldozó kislányok,  
 s férfiek, kiket ló megrúgott, tő ölt, szálfa hátba vágott,  
 szekér kiket elragadott, asszony kiket kitagadott,  
 amikor a dúlás után reszketegen, mint az árnyak,  
 visszajöttek, botorkáltak, szalmán hátul meg is háltak,  
 pocok ült az asztaluknál, s hiába, hogy a levestál  
 rájuk bukkant, bukta huppant, barackleve ki is csurrant,  
 volt asszonyuk a tűzhelynél forgolódott, meg se mukkant,  
 ott repültek, sziporkáztak, mint egy csillagzó virághad,  
 piros pendelyes magzatok, édesapát sosem láttak,  
 mellettük, mint sugár-orkán, zöldes-szürkés arcú szűzek,  
 menyasszonynak öltözöttek, ujjaikba gyöngyöt fűztek,

hústalan szájon huhogva, az orgonasípok odva  
rájuk ismert, s ott szálltak mind, keveregve, kavarogva.  
Ó, bennem a csipkedő kedv, huncutkodós, nyelves szavak  
íze elforrt, elpárolgott, új árama is elapadt,  
álltam ott és énekeltem, fölshállva az orgonával,  
ezer csövön kisüvítő dallamával, tűzlángjával,  
keringve a falu felett, érintve a messi hegyet,  
s a halottak édes arca, foszló hús mágneshatalma,  
éreztem, hogy magába szív, mint légüres úrkatlanba,  
lehelleteket keverve, dallamokat elkavarva,  
mint lángot, feljebb tekerve, mint a húst hússal takarva,  
s széllel, homokkal keverve, s mint az idők terjedelme,  
vitt az ének, sirt és zúgott, emelkedett egyre feljebb,  
aki vagyok, aki voltam, magamat belédaloltam,  
élve-halva éltem-holtam, éltem-haltom éltén-holtan  
egészen a születésig és a megsemmisülésig,  
zokogásig, nevetésig, hallgatásig, tűzig, késig,  
kifosztva és becsapottan, aki vagyok, aki voltam,  
kilökvé a tavaszokból, hogy amikor harangszó szólt,  
nem tudtam még, mit takar el, csak azt tudtam, dalolni kell,  
zászló alatt, képek alatt, kalapács és sarló alatt,  
s kiállítva, hogy szavaljak, öntudatból példát adjak,  
hogy ne azt lássák, ami van, hanem tiszta szemem-szavam,  
hogy azt higgyem, okos vagyok, mert a vers tapsot aratott,  
mondták, hogy a jövő vagyok -----

Így a korán becsapottak keveregnek, forgolódnak,  
Nyilas Misiknek, nemecek ernőknek és Gavroche-oknak  
vágják, irtják nagy kaszákkal a világűrt a halottak,  
s száll a dal, már nem a templom, hanem fönna a zöldes dombon  
Doberdó és Don-kanyar, és mind, ki elesett a fronton  
elzúg, söpör, szikrát okád, körülzengi az orgonát,  
tűzet lövellő rakéta, micsoda gyászkomoly csodák,  
fehér fogsoron kacagó gyöngyök, lábszárcsont Bach-fúgák,  
milyen fénylő kavicspartok, szentélyoszlopok, robajlók,  
milyen lángok, milyen fémek, dallamosan összehajlók!

## BAZALTHEGY

Bazalthegy. Lyukacsos kenyérkövek  
Órlik a lecsorgó ösvényeket.

Laza porpiramisok,  
homokcsóvák,  
lemezes levelű  
cirregő erdő.

Birkák hátán a szél pehelyturzása moccan meg néha,  
lenn, a bástyák mellett ágáló vadzab méz-sárgát villámlik.

Pikkelyes falu.  
A gyíkszemű falu.  
Tetők, tetők, tetők.  
Porhamvas út.  
Lapu.

A lapu beforrta az utat, szinte belenőtt.

Legyalult  
sziklák.

A szélbe foszlott felhők, mint a janicsársapatok rongyai.  
A mezőn hűvös árnyék indul, füvek hátán végigsistereg.  
Posztófejű buzogányok nézegetnek. Közrendű sereg.

S a földbeivott koponyakelyhek, a történet, a mondai.

## FELNŐTTKOR

Köldökzsinórján meg is fojtható az, ami megszüllhető.  
A nyelv a tüdőig is visszagyűrhető.

Én csigák sátorának mondtam mindig az útilaput.  
Tudom, hogy nem lehet kopár az ég, hiszen a madaraktól  
énekelni tanult.

Mégis, valami fölött nincs tető.

## TOVÁBBÉLŐ ÁLOM

Az álom képei repesve összefogták  
a mormoló tüzet a halvány ligetekkel,  
és ébredtem, és élt a kép, bennem botorkált,  
s a sejtelmes rügyek fénybolyha sem ijedt el,  
s míg tömbökként a reggel... előállt, nem dőrejtett  
se hang, se zaj, se szó, csak rámláltak a kertek,  
s az érintetlenül gomolygó levegőben  
megint jelen volt minden,  
min tudatlan tűnődtem.  
... Hát nem láttam talán,  
hogy önmaga értelme  
úgy tölt be mindent, mint a láng  
mozgását terjedelme?  
Eloszló képzetekből  
mind láthatatlanabb,  
ám... együtt lengtek lengve  
a délelőtt alatt.  
S csak álltam itt, az ágak  
között, feledve... mit?  
Magamat? S van varázslat.  
Mint álom, melegít.  
S a kert, a fák, a láng  
csak élt, csal éltek, élt,  
el sem fogyasztva egymást  
a képek képeként.

## A MUNKASZOBA

Úgy  
véli  
Ön,  
hogy én,  
sajnos, túl  
régén

nem rontottam  
már  
a házba  
(s)AJTÓSTUL.  
Hát,  
nézze, kérem,  
én nem vagyOK OKozat,  
én az OK vagyOK.  
S amint Önt hallgatom,  
úgy vélem,  
hogy Ön egy zOKni,  
aki megszokni  
szokta  
ön szOKát.  
Én ezt szeretem,  
ezt a TISZTA SZÓ-  
bát.  
S pusztán azért, hogy Ön engem  
hadd lásson,  
nem leszek az Ön kedvéért  
égen, se padláson.  
Ön, kérem, csak handabandázik.  
Mondja, mit lázít?  
Ugyan, kit lázít?  
Engem aztán nem.  
Ne hívjon, nem leszek ott.  
Ön, kérem, leszokott  
a mi lekünkről.  
Igen, van olyan,  
ilyen.  
Miféle vért lázít?  
Az enyémet nem.  
S eztán sem.  
Nem rontok,  
nem rontok,  
nem rontok  
a házba.

Jólesik csendben jönnöm,  
hol ceruza, írógép, könyv és virágváza...  
Jólesik a munka NAGY LÁZA.  
Az ALKOTÓ SZÓ-  
ba láza.  
Ne gyalázza!

## ALSÓ-TÓ UTCA

Itt, az Alsó-tó utcában  
általában  
mindenki mindent megért,  
vagy legalább tud, és mégjobban tud, de ha nem, legalább ugyanúgy,  
mégis másként,  
hiszen az Alsó-tó utca jól tudja, hogy miért kell a játék:  
tudni mindent pontosan és általában,  
mert az Alsó-tó utca szerint  
az egész utca csak így létezik  
külön-külön minden lakójában.

Vártam,  
igen, a kérdéseit vártam, kedves Vasárnap.  
Először is azt mondja meg, örült-e már jól fonott kosárnak?  
Mert egyébként  
mit mondjak magának?  
Mondjam azt, hogy nincs hiány hiányban?  
Na látja, ügye, hogy látja jól,  
kedves Vasárnap?

Tudja,  
az ember olyannak képzei el az ünnepnapot,  
mint a sok-sok nagy köcsögöt – teli aludtejjel,  
csipkebogyó-lekvárral, vagy nem is tudom, szóval, azzal, ami kell.

Igaz, hogy ez gyermekkori ábránd,  
és ha túljutottunk ezen, ámbár

nem biztos, hogy túljutottunk... Ön hogy van vele?  
Nem gondolja, hogy a legtöbbre megyünk,  
ha azóta is, és mindig elsősorban majd az érdekel,  
hogy kinek mi a kívánsága?  
Ez például virág, Sárga.

De önnek erről is mindjárt mi nem jut eszébe,  
azt szeretném csak, hogy jól megértse,  
amint mondtam már, hogy ez itt egy virág,  
s nem az, amit belebeszélhetnek, és rábeszélhetnek,  
amit valaki kitalál.

Ó, én nagyon szeretem a dús szociológákat,  
higgye el, hiszen jól tudja, több is van belőlük,  
na úgye, kedves Vasárnap,  
van külön, már akinek van, adóbevállásra,  
aztán van külön egymás közt, és van esküvőre,  
temetésre, na, ugye, ugye,  
tegyen köztünk igazat,  
ügyeskedik itt mindenki, ami belefér.  
Ez pedig látja, egy ibolyalevél.

Gondolja csak el, hogy akadnak itt gyerekek,  
akik a tavaszi ködöt biztatják a virágzásra,  
és a vadvirág szirmából csinálnak esőt.  
Döntse hát el, kinek mi a kívánsága.  
Talán még a levesben is vitorlásokat meg gőzösöket látnak.  
Gondolja csak el, kedves Vasárnap.

Elküldhetné hozzánk kishúgát, a kedves Szombatot.  
Hogy a gyerekkor se maradjon ki jelentésekből, statisztikákból.  
Hát még a kamaszkor.  
Még az emléke is májusi vadrózsás, nevetős.  
S beírta-e már a csillagot, a befüggönyözött ablakok mögött verdesőt?  
S beírta-e már a függönnyt, azt, a vászonlepedőt?  
Itt a napsütött udvaron macskák unatkoznak untalan,

de azért ne higgye azt, kedves Vasárnap,  
hogy az Alsó-tó utcának  
csupán múltja van.

Itt a sérelmeket sokszor örök-haragokkal gyógyították,  
tegnapra várták a holnap feladandó postát,

s tubicás képeslapokon virult a boldogság.

Távolabb templomtorony van, mindenféle kupolák,  
és egy-egy tanult fiú, lány  
a szomszédolásban is aranyat ér.  
Az anyókák csudálkoznak, amikor  
az ő kisleány-korukat mondják el nekik az unokák,  
akik akkor még nem éltek,  
de azért  
mindig beszélnek,  
mert hozzájuk is sokat beszéltek.

Lám, így folytatja egymásban mind a saját sorsát,  
így létezik egymás fölött egy többszörös szintű Magyarország.  
Ne mondjam, hogy minden ablakán kilóg vagy három-négy gyerek.

Azért mondom, hogy ne csupán a tényeket  
jegyezze fel, hanem a sok arcot. Írja föl, írják noteszukba,  
mert egyébként az Alsó-tó utca  
rendhagyóan egyszerű eset.

## HINTÁZÓ ASSZONY

Fuvalló bársonyhang,  
torokból felbúgó tremoló,  
csorduló aranyhang,  
kincses trombita,  
karcsú kacaj,

cimpa, orr, orra, orrlika,  
kerekedő szem, lila-  
sárga szoknyás  
asszony,  
az asszony szájívbíbor,  
szájívbíbor  
mögött  
az ízes gégepad,  
a hintázó asszony  
kacag,  
kacag, mint karcsú sárga trombita,  
és úgy kacag, mint a mézdinnye,  
amikor boldogan meghasad,  
édesen elcsúszó combja mézzel hasad,  
és kacag  
belül a porc, a zsenge mag,  
a gyenge mag,  
úgy kacag.

## SZÜLETÉSNAP

Melyik születésnap? Egyszerűen az évforduló?  
Vagy pedig a létezés virágos reggelének  
arcoddá kavarduló és lélegző Esthajnalcillaga?

## ELŐIDŐK

*(részlet)*

### 7. A szarvas ott feküdt a deszkán...

A szarvas ott feküdt a deszkán  
a kocsmahátsó-udvaron,

s az ivóból kiszóltak: „Ezt már  
viszi a teherautó...!”

Kihűlt szőre, könnyű patái,  
a hátára csavart nyaka

olyan hideg volt, mint a nyári  
vacogó sűrke éjszaka.

A falra aggatott puskákban  
tán bennakadt acélgolyó,

mintha szemüveg-villanásban  
a vérben forgó szemgolyó.

Az udvaron, hol ténferegtem,  
langyos benzinszag vétkezett

az engedékeny, vékony csenddel,  
mint szégyenlős, rossz élvezet.

S a beszélgetők illetetlen  
mentek tovább arcunk előtt,

mi pedig elmélyült ijedten  
még mindig szállni láttuk őt.

## 8. Az augusztusi hársfalombok...

Az augusztusi hársfalombok,  
az esztendő másik fele –

Combok sikongtak, megtapsongott  
ragadós-édes levelek,

s a megpillangott pillantások  
már érlelődtek hangzatos

reményekké, akár a nyákos  
húsban forduló magzatok,

micsoda kéj tudott teremni  
ártatlanul és szelíden,

ki két kezét mellére tenni  
mindig maradjon ilyen,

hol hársfaéjben horzsolódnak  
lélegzések, lebben az ág,

csak hörgést ne hozzon a holnap,  
s csak mézes fényt a hársfaág.

A többi, ami összevonja  
az esztendő történetét,

hogy kinn lengő ágak vacognak,  
valami ügyis termi még.

## 9. A dióbarna délutánnak...

A dióbarna délutánnak  
földútat rejtő mélyeit

már eltakarják néma árnyak,  
koromsötét és zöldszelíd

törzsek, meg bojtos, új hajtások,  
mint puha és nehéz szövet,

s a ragacsos-hús vadcsapáson  
jönni látom az őzeket,

s az erdőalji rozsvetésben  
még süt a nap, szokott helyen

megrezenő fül-felütéssel  
legelnek együtt csendesen.

Ég, ha dőrejlík, megszokott zaj,  
még hirtelen vihar előtt

is változatlan nyugalommal  
állnák a szétborzolt mezőt,

csak a legnagyobb nyári csendben,  
a feledtető alkonyon

kapkod fejük. Tán puska csetten,  
s telik vérrel a patanyom?

## 10. A zengzetes nosztalgiáknak...

A zengzetes nosztalgiáknak  
ősze majd múlik, s oly hamar

megjön a tél, hogy rámkialthat  
mellem roppantó hóvihar,

s megszaggat addig még az úton,  
és az ismerős arcokon,

mintha nem is kellene tudnom,  
földön inneni nyugalom,

örök előidők csodája,  
s kihúnyt kaszálók, volt nyarak,

iramló szarvasok csordája  
suhanva átaranylanak.

Az üreges vadalmafának  
villámsújtotta katlanát

benövi rikkantó virághad,  
s zöldell megint az almaág.

Ki bennük éltem, mit kívánjak?  
Csak azt tudom már mindenütt,

a kínok volt kínokba fájtak,  
hogy egyé legyenek velük.

KOVÁCS ISTVÁN

REVISED EDITION

## VÉSET EGY BÁBELI ÓVÓHELYEN

Ha nem terem,  
töredelem  
a NYELV.

### EMLÉKEK BOLHAPIACA

A *mögöttünk-lét*: tápláló emlék, lényegelnyelő emlékek, megtartónak hitt emlékkacatok, emlékhamisítványok. És ahová érünk meg amit megérünk, az is az; mert a múlt jövő-előleg. Az élés: emléktelen mozdulat-, csend-, hang- és gondolatmetszet. (Emlékük *másként* és csak *megkésve* metsz belénk.) Szeleteiben holt tér, holt idő - összeillesztve: élet. Így egyszerűen. „...emlékek és remények láncolata...” - jegyezte meg róla egy rangjelzéseitől megfosztott tábornok - kivégzése előtt is egyenruhásan. Nem tudom, hogy az utolsó szó jogán-e? Szavait kékre, zöldre verték a dobverők. A méltókat méltatlanok teszik. De ez fordítva nem igaz ott, ahol a méltatlanság is méltóság. Emlékek, emlékbódék, emléksátrak, emlékbatyuk, emlékbőröndök, emléksandok. Emléktáblák, emlékünnepélyek, emlékünnepélyességek. Az emléktelítettség és telhetetlenség bolhapiacán téblábolunk. Ácsorgunk, hagyatkozunk. Emésztjük az emészthetetlent. Élünk - egyre felszabadultabban - magunkat beéretlen vagy elhagyva: megkéssett sietséggel. És elhagyottan. A mézeskalácsszívbe-sült görbetükörbe bámészan - megnyugodva, hogy a valóságban szebbek vagyunk. Oltalmazónk is fel-falható huszár. Kardtalan és kortalan katona. Lapozgatjuk a hétpecsétes könyvet, háborús *magazint*: *igazi képességünk*. A vérképlet árulko-

dó emléke elsősegélye lehet igazságszolgáltatásnak. De a kimetszett szemölcs hány ártatlant fosztott meg életétől. A felragasztható szépségflastrom, mint kettészelt altatódraszté. Darázscsapda és komoly összpontosítást igénylő célpont a homlok közepe táján. A puskatus fölött tollbokrétás vadászkalap. Hiúság-legyezető. Ahogy a vérmedve a pult mögött vértelen lefordul. Mi, elégedettkék: játékból ugyan, de öltünk. Kiirtjuk írmagját is. Kiirtjuk írmagunkat. És emlékezünk. Az emlékezetlenségig emlékezünk. A lampion-fejekben kigyúl a sokkolt értelem. Sose halunk meg... te, ilyen... meg olyan élet... A gramofontölcsér örvénye beszírpant. Karcos melódiát öklendezik a feltámadás harsonája...

## ANYÁM

ANYÁMNAK kék por kavarog szeméből,  
a messzeséget nézi,  
forgó küllök között is  
kinyújtja karját.  
Hajából üvegszálakat csiszol az idő.

Apám ujjai  
vízmosások gyökérzetébe fagytak.  
Fejed odahajtsd, anyám.  
Arcodra tavaszt simogatnak.  
Ne sírj.  
Könnyes ügyis a fű,  
a tavak szempillája.

A temetőben tüzet fognak a fák,  
s a szél  
besatírozza az eget  
egy szenes gallyal.  
Fölvérzik a csigák talpa.  
Meghalnak,  
mint a katonák.

Apám is odaporladt,  
az esők ajkára mosták a Holdat.

## ARBORÉTUM

Metszett szárnyakkal a hattyúk szállnak, mint vizek  
fátyla száll.  
Négy fűzfa, zsombékos sziget, zsilip körül kihalt a nád.  
Néma kert, előtte ház, futórózsákba kap a láng.  
Öklét rázza az őr - és szemes álmait a mák.

## ŐSZI ÁGAK

1.

Szél!  
Simogasd meg a galagonyabokrot!  
Kisnyulak piros szemét mereszti rád.  
A kökényt,  
ágakon fönnekadt pici földgömbünket  
megcsípi a dér.

2.

A temetők  
csontok csendjét aggatják a fákra.  
Elhull a tülevél is, a fenyők  
ujjal mutogatnak a világra.

3.

A didergő napban farkasvakság lobog.  
A telet lassan ránk erőszakolják.  
Estére betemeti a hó  
a hegygericnek égi grafikonját.

## A GYERMEKKOR TÜNDÖKLÉSE

Egy ponton megolvadt a lomb. Szétcsúsztak a fények évyűrűi, mélyükön, mint égnek ásott kútban, kékesen borzongott a nap. (A reszketeg levelektől). Mert nappal volt, noha éjszaka. Én az égbolt reflektorának fényében álltam - szereptelen színészként ragyogva. A részeg katona megszívta cigarettáját, és köpött. Olyan ügyetlenül, mint a kisgyerek. Nem emlékszem, hogy a lövés előtt-e vagy után. Állán, mint szétloccsant tojás jégzsinórja, tündöklött a nyál. A szivárvány minden színében. Párhuzamosan a sisakszíjjal. Nem törölte le. A katona a fa alatt imbolygott - rongyos árnyékköponyegben. Csak az arca volt csupa verőfény. Állán a gyémántcsillogású nyálesíkkal. Lehet azonban, hogy vér csorgott a szája szegletéből. Messze állt tőlem. Lőtávolyira. És a nap is vakítóan sütött. Az álom és a gyermekkor színei pedig csalókák. Vagy én, vagy ő, vagy mindketten elvágódtunk. Kit érdekel az ébredés után.

## BUDAPEST

a kiégett napok  
sötét  
testetlen halottak  
tátongtak a házak  
koporsófalán

a sír-sorok  
mint gyeptégla-sikátorok  
szeletelték fel a parkokat  
s a parkok a várost

egy ember sírt

könyörtelen szelek  
tépték a terek  
fű-haját

vér-kérgű fák  
várták  
a lombtalan tél  
havát

ködét

s voltak gyökerek  
kik fölszívták  
az eltemetettek  
átfázott csöndjét

## TÖRTÉNELEM

Tizen vagyunk: ez a gyülekezet,  
a tizenegyedik maga a pap,  
de énekelünk mi százak helyett,  
hogy reng belé a por s a vakolat.

*(Jékely Zoltán:*

*A marosszentimrei templomban)*

A dombon - örvénylő ég sodrában -  
még állnak tetők és falak,  
Noé templom-bárcájaként  
még őrzik a halottakat.  
De fenn a hajnalló toronyra  
rozsdás pecsétet üt a nap,  
s a bedeszkázott ablakokra  
veresen izzó nyársakat.  
A halált nyeldeső torokban  
öntvénylett Isten éneke,  
megégethet a forrósága,  
mindegy, hogy ezrediknek-e.  
Elsőnek-ezrediknek itt ma  
az egykor tizen voltakért,  
kik százak helyett énekeltek,  
s az árván prédikált papért.  
Pelikán-éhes tél jöhet még.  
És cserben hagyhat is az Úr...  
Csak énekeljenek mibennünk,  
„kiket kiirtott az idő gazul.“

## ROPESPIERRE

A szomjas fémlap ismét arcomba villan.  
Rajtam a sor - hát indulok.  
Ellenem fordult eszmékben élek,  
s három szaváért meghalok.

## TEMETHETED-E

Ha a felhők kiszáradt szivacsként  
homokhegyekhez érnek

Ha ajkakat húz víz alá  
az elmerülő ének

Ha térképek piros pontjai  
jelölik csak a népet

És goylóálló üvegszemként  
forog földünk a fényben

Temetheted-e vérző arcod  
a bodzák tenyerébe

## KOPJAFÁK

A galambdúcos kapuk megfeketednek,  
olvashatatlan lesz rajtuk az írás,  
de ha kitapintják, éget,  
mint őszi erdők zászlói alatt  
Petőfi sírja.

Holtak földből kifehérlő  
csontöklei a házak,  
s a templomtorony  
micsoda kardmarkolat,  
hogyan pengéjére rozsdásodik hazám?!

Elesett katonák sisakjai a völgyek,  
a vízzel félig megteltek, tavak,  
a kimeredt fenyők:  
egy fuldokló föld hajaszálai.

Tűzremegéssel haldoklik  
az utak keresztjére feszített ember.

Új emlékművek keletkeznek.

Mert sírba csavarozzák itt  
az élőket is  
az égbe növekvő kopjafák.

## BEOLVASZTÁS

Előbb a regölést  
aztán a regét

Előbb a földet  
aztán az otthont

Előbb az iskolát  
aztán a nyelvet

Előbb a fejfát  
aztán a hitet

Előbb a jövőt  
aztán a múltat

és  
mindezt  
egyszerre:  
jelenidőben

## KIERKEGAARD ARTISTÁI

Nem égbolt ez,  
nem esővel áldó,  
nem a feltámadások Mennysországa,  
nem az Emberiség  
honfoglaló jurtája ez.  
Feszülő zenitén a Jel:  
paragrafus-horog,  
a remény tudathasadt kampója csak -  
torkunkba ütve...

Lengünk

tátogó porondok fölött,  
a nap foltjaival beszennyezetten.

Alattunk

tenger,

sziklás hegy,

homok.

S.O.S.-ek pengéje üti át talpunk,

ágyékunk,

tüdőnk.

Jönnek ügyeskedő kardnyelők,

a csönd bohócai:

sipkáikon hangfogós csengettyűk,

hogy elnémitsák a fegyverek

agyakban rothadó csattanását.

Lengünk

tátogó porondok fölött:

a jónásnyi szájak,

nagy okoskodások

és

nagy vadászatok

évszakában.

Lengünk  
„okos emberek nagy hahotája közepette”.  
„a világ is így fog elpusztulni”.

Ne higgyétek,  
hogy „mindez csak vice”,  
hogy mindez csak hörgő költemény.

## KIBETŰZHETŐ SZAVAK R. M. EXHUMÁLT VERSEBŐL

.....  
.....  
a gyűlölet vesszőnyalábjaival.....  
.....szaunázik a halál .....  
.....  
.....  
Ne vámszedői őrizték .....  
..... a kiontott vér határát.  
.....

### A MONDAT ÁLKAPCSOLAT

#### NORWID

Üres a fal.  
Fölláztak  
a festményen túli foltok.

A Vaknak  
szempilla-fésült a Világ.

Érthetetlen  
a SZEGÉNYHÁZ  
akár a versek...

Ki koponyádhoz szólni tudna -  
meghalt.

A színpadon zavar  
és homály...  
...foszlik köddé a Szellem,  
szájakon a markolatkosár...

„TAKARJATOK BEJOBBAN”

## BETEGÁGYBÓL

Milyen régóta látom már  
ablak-televízióban  
a külvilág szünetjelét.

## ŐRZÖM A SZEMPILLÁK SZÁLLÓ V BETŰJÉT

Már nem érzem a nyár ütőerét.  
A vízre hamut szór az ősz.  
Karácsonyfánk a tűz,  
nézem a falon lobogó fenyőt,  
árnyadat,  
a meg-meglebbenőt.

Napóra! fordul az égtáj!  
Délre esik a tél.  
Észak felé a nyár.  
Beüvegezi arcomat a szél.  
Fehér ábrákat karcol rá hajad,  
jégvirágokat.

A SZÁLLÓ SZEMPILLÁK V BETŰJÉT ŐRZÖM

## A CSÖND IDEJE

Leértékeltén itt a tél

Fullaszt a drótra fűző „éljen”

Megőszült források vizén  
angyalhajt guzsalyoz az ág

Elfúj majd minden lobogót  
e síroktól huzatos világ

Voltunk egyszer a bibliás  
emberteremtő ige

Üres szobák visszhangjain  
csapódik torkomnak a szó

Egy kéz az ingemet kibontja  
legyen hát zsolttáros a hó

Telő hiányodnak holdja  
felségjel lett az éjszakámon

Rádcukódik a tengerszem

Kontyod a szédült víz alatt

Bomlottan örvénylik az álom

## SZÖKNEK A FELHŐK

### *Ildikónak*

Szöknek a felhők -  
nem huszárok,  
nem dolmányuk  
a mennybolt kékje.  
E hol-volt,  
hol-nem-volt világon  
mi vár rájuk  
és mi az égze?

Az innen túl  
s a túlon innen,  
hol bekarikáz  
szemhatárod,  
tértelen  
s időtlen szöknek,  
szöknek a felhők,  
szöknek egyre -  
hontalan haza-  
térő lelkek.

## TÉRELVÁLASZTÁS

Becsuktam a szobaajtót. Hogy dolgozni tudjak!  
Mert zavart a gyermek. (A leányka - helyesbítene-  
nék itt-ott.) Nemrég múlt tizennégy hónapos.  
Hallottam, hogy az előtérben tobolyog. Majd  
megáll. Közel az ajtóhoz. Egészen közel. Engem  
keres. Érez. Nadrágjának piros, ingecskéjének  
kék színe mozaikosan átszüremkedett a katedrál-  
üvegen. Rátapasztotta arcát. Két, üveget átol-  
vasztó szemet látok. És tehet-e bármit is az  
ember, ha ily jelenvalóan figyel az Isten?

## A HAL JELKÉPE

Mint a jelképes hal szíve,  
amely bensőségesen dobogott  
a mosogató hullámlapjára kapart  
halbelsőségben,  
s onnan kitépve  
ijesztőn  
a tenyér életvonalán,  
a szemétkosárban  
- levágott körmünkön,  
kisamponozott hajszálainkon -  
meg már végképp idegesítőn...  
Mert közben Szentestére készül az ember,  
s nem hiszi,  
hogy mindehhez köze lenne.

## PÁRHUZAMOS VERS

*Bohdan Zadurának*

Volt egy terasz s a terazon gyümölcsök.  
És valaki álmából kiszaladt a kertbe.

*(B. Z.: Balatonkenese)*

Barátom verset írt a kertről,  
Vagyis önnön békéjéről.  
Beálló meghittségét  
Most az se zavarta,  
ha a kert fóliaegét  
helikopterek rakétakarmai hasogatták.  
Rájuk csak egyetlen sorral célzott.  
Talált-e,  
ki tudja?  
Mit se törődött velük.

Az esttel időzött,  
amely úgy ereszkedett a kertre,  
mint valami végtelen szövőlepké-háló.  
Mikor a teraszra lépett,  
az elébe vágó fény  
a szemközti meggyfába hasított:  
vércseppek alvó ragyogását látta.  
Betette az ajtót  
s gondolatainak támaszkodva  
cigaretára gyújtott,  
hogy a világ is megnyugodjék végre.

## ANYÁM UTOLSÓ HÚSVÉTJA

Az utolsó öntöző verset  
kórházi ágyánál mondtam el.  
Mint mindig,  
ott is egy forintot  
és piros tojást kaptam érte.

S hogy tőle is  
Hozzá mehessek,  
és mondhassam a verset újra,  
odébb,  
az üres piactérnél  
vártam egy piros huszonkettest.

A kifüstölt gesztenyefákon  
lomb-ótvárak,  
mindszent-virágok.  
Ki tudja már,  
hogy mi az évszak  
a változatlan évtizedben?

Harsonázó angyalok  
a négy égtájr a kiszégezve,  
ezüstös baldachin-batár  
gördül zajtalan föl a hegyre.

A bereteszelt Kilátón túl  
áttetsző aranyfüst a táj.

Ő haldoklott,  
    én dudorásztam,  
szabadnak érezve magam.  
Mert öntudatlan bánatunknak  
kezdete bódító öröm.

Lomb-ótvárak,  
    mindszent-virágok  
és derékbafűrészelt fák:  
évgyűrűikbe abroncsozva  
a Végtelen  
szögellési pontjai.  
Habzik,  
    halódik a táj.

„Élete delén...”  
    Hogy az mikor?

Most délelőtti alkonyat van!

S hogy még időben elérjem,  
és mondhassam a verset újra,  
gördülünk. Hozzá föl a hegyre...

Feltámadásra szól a harang:  
bronz-hangjában  
    meghasadt fény,  
máló visszhangja a csöndé...

Félek ajtáját kinyitni.  
Várok,  
mint akit nemis várnak...

...az időtlenség rianása...

Telefon...:  
három óra hosszan  
nézem rezzenetlen arcát,  
mintha egy kisleány figyelne,  
s hallgatná örök köszöntőjét.

## FELHŐFEJES A MÚLT IDŐBŐL

Élő nagy embert először tízéves koromban láttam testközelből. 1955 nyarán. Jóval túl hazánk felszabadításának tizedik évfordulóján, és alig túl a boncmester farkaskutyájának harapásán. Merthogy mindig a hullaház körül ólálkodtunk. Sebeimet Parád-fürdő helyett egy Teleki téri kofánál, nagyanyámnál gyógyígtattam. A bérház udvarán - kikövezett zártkertben, porolópuffogások közepette -, ahol a tűzfalra festett ablakokat, ablakszemeket mintha a kisebb-nagyobb darabban lehulló vakolat hiánya verdeste volna be...

Fájdalomdíjul magammal vihettem a finn tört, amit anyám udvarlójának apjától kaptam. A Szigony utcában lakott, s maga is szúrós ember. Annak idején - így mondták: annak idején - önkéntes volt a finn háborúban. De kért, hogy erről ne beszéljek, s a tört se mutogassam. Ősztől tavaszig vasárnaponként a télikabátom alá azért felcsatolhattam. Ő mondta azt is, hogy a finn rokon nép. A finn háborúról csak annyit tudtam, amennyit a Timur és csapa-

tában olvastam, márminthogy Finnország gyáván, galádul megtámadta a Szovjetuniót. Ki szereti a gyávákat és a galádokat? Anyám udvarlójának apjától tanultam meg térképet olvasni, s vele voltam először igazi meccsen...

Mint felderítő huszárörs vágatott be az udvarra három alkalmi jó barátom, s a sárga kockákon körbetrappolva kürtölte világgá a rendkívüli hírt: itt van... itt van...! És máris el. Mi meg utána. Be a szomszédos ház presszójába. Hogy lássuk őt. A magyar avantgárd költészet legismertebb művének, a csupa nevekből álló XX. századi dicshimnuszának nyolcadik sorát, megelevenedő metaforáját: Kocsis Sándort.

A sarokasztalnál ült. Beszélgetett. Valakivel. Egy férfival. Tízévesen még talán kicsit csalódtunk volna benne, ha nővel. Később mindinkább úgy emlékeztem e mozdulatlan élőképre, hogy én ülök ott az asztalnál. De hogyan lehettem volna vele egyidős, amikor, mint gyermek láttam őt?... Őket... Magunkat.

Egyszerre maradt meg bennem elszíneződő árnyképek és olyan szép férfinak, akinek arcéle máig hatóan átmettszi az azóta eltelt évtizedeket. Aki homlokának érintésével meg tudta babonázni a földgömböt is... Mint Afganisztán sziklaösvényein elszórt kések az angol katonákat. A parafasisakos zsoldosok lehajoltak értük, próbálgatták az élüket, majd nagy komótosan magukba mártották a pengét. (Ez nem múlt századi mese. A Tolnai Világlapjában olvastam éppen akkor, ott a nagyanyámnál.) Aki bamba volt, s orra elől elhappolták a kést, vagy éppen állhatatos ír, és ellen tudott állni a harakirire bűbájos kísértésnek, kitakarodott az országból. Aki pedig az újkori szentek brosúráin kívül semmit se tanult a térség történetéből, bevonult oda. És újból fölszedegette a késeket, stb. Ahogy ez a nyolcvanas években a sze-

münk láttára történt. A kudarcot szenvedett hódítókat is elfelejtik egyszer. (Örökké semmi se fáj...) Az Angliát meghódító magyar focistákat soha.

Aki akkor élt, holtában is emlékezik az eresz alatt ziháló vezetékes rádióra. A kerítéslécek között fennakadt tekintetek csillámainra. Aki akkor élt, tudja; a hálóba vágódó labda világirodalmakat sodorhat el egy-egy pillanatra.

Olvastam, hogy Kocsis Sándor öngyilkos lett. Az érszükület csonkító következményeit nem bírta elviselni. Egy valóságos felhőfejessel átzuhant a túlvilágba. Tudatában volt-e akkor, a hol-volt-hol-nem-volt időben a lelátókon zajló öntudatlan lázadásnak? Beléhasított-e a tomboláson túl sajgó fájdalom? Az önbecsülés légszomja? A vetődésekkel, szerelésekkel, cselekkkel, fejeseekkel, gólokkal is erősített összetartozástudat futballkülsőszerűen barázdált membránlemezének lüktetése? Amelytől, egy évvel azután, hogy őt láttam, megsüketültek, lánggra lobbantak a tankok... Ott a Szigony utcában is...

Igen...: igen a sport, az élsportolók, a bajnokok - „Büszkeségeink!” - ahogy az országos faliújságtáblán kivételes hitelességgel mutogatták őket. A szomjúhozott szabadság gazdag szegénylegényei - az országos bajban. Akikben szabad volt reménykedni, hinni, bízni. S akiknek érmeit bárki a saját keblére tűzhetette.

1955 szeptembere. Teleki tér. Azóta irodalom- és filmtörténeti színtér. Grund. Játszótér. Liget. Hajóhintákon vívott tengeri csaták. Számháború a standok között. Bérház. A tankágyú becsapódó lövedéke majd megöli egyik társamat. A téren túli temető sokáig gondozott, később észrevétlenül kiátkozott, elgazosodott parcellájában alussza nyugtalan, örök álmát. Kilenc évvel a halála után, véletlenül találtam a sírjára - az omladozó mauzóleumok és az arany-

csillaggal ékesített vigyázban álló, fekvő fekete gránitlapok közelében. Tulajdonképpen Batthyányit és Kossuthot kerestem. Attól fogva nem jutottam tovább. A szomszédos hant sírkövén egy tizenöt éves lány arcképe. Alatta véset: „Ne sírjatok, csak álmodom”. A két egymás mellett fekvő halott között négy év volt a korkülönbség. Én is mindig nálam idősebb lányokba voltam szerelmes. Aztán vagy húsz évig nem jártam arra. Amikor újra kimentem hozzájuk, magammal vittem kislányomat. Az új gyásznapra feltámasztott parcellában már nem találtunk a sírjára. Lejárt a huszonöt év. Holtában sem élhette meg a krisztusi kort.

Ó, azok a - ki tudja, mióta már? - kötelezően szidott ötvenes évek. Amikor pedig olyan kegyetlenül egyszerű volt minden. Amikor vasárnaponként még fehér ingben lehetett meccsre járni.

## VÉGÜL

A felhő mennyei vakondtúrás  
És bukott angyal a vakond.  
Körkörös függőlegességben  
Spirális időzavarom.

E visszája-nincs ég színében  
A csillag csak akupunktúrás  
Kezelés nyoma a Mindenségben...  
Hogy tájékozódhatom?

A távolság örök karnyújtás  
Hiábavaló utamon.

Egyedül maradtam Sebestyénnel.  
S mely nyíl  
az iránymutatóm?

## TÜKRÖZŐDÉS

Egyszerre látni szemközt önmagunkat -  
egymásnak háttal állva,  
tükrokkal takart jelenvalóságunk  
állítása és tagadása.

Mélységünk közepén a lélek  
préselt, akár a pára-ujjak.  
Kettőnk mozdulatlansága közt  
bizonyosságot ki tudhat?

## A TÉR TÖREDÉKEI

Kert. És temető. Fölöttük a várrom...  
S árnyai között a hű halálraítélt.  
Ahol címersast rebbent föl a zászló,  
széthasadozik a kör-rámázott kék ég.

Odébb hálóval gúzsba kötött tőkék.  
És kegyelemlövészként egy-egy csattanás...  
amelyre összerendezzenek a körkép  
alján szuronyrohamra induló bakák.

Mindabból, mink volt, ez maradt...: egy karton?  
De rajta a romvár családi örökség...  
A padlástér is lehet templomcsarnok,  
s a körmünkre égő gyufaszál örökmécs.

## ÖSSZEGZÉS

Köröttem az esős égbolt  
fában korhadó erezete.  
Haldoklás

a lélek vajúdása.

A lét:  
bomló emlékezet.

THE HISTORY OF

THE CITY OF BOSTON  
FROM THE FIRST SETTLEMENT  
TO THE PRESENT TIME  
BY  
NATHANIEL BENTLEY  
OF BOSTON  
IN TWO VOLUMES  
VOL. I.

CHAPTER I.

THE CITY OF BOSTON  
FROM THE FIRST SETTLEMENT  
TO THE PRESENT TIME  
BY  
NATHANIEL BENTLEY  
OF BOSTON  
IN TWO VOLUMES  
VOL. I.

CHAPTER II.

THE CITY OF BOSTON  
FROM THE FIRST SETTLEMENT  
TO THE PRESENT TIME  
BY  
NATHANIEL BENTLEY  
OF BOSTON  
IN TWO VOLUMES  
VOL. I.

MEZEY KATALIN

PLATE XXIV

## AZONOSÍTÁS

Én vagyok Mezey Katalin.  
A fényképeim is engem mutatnak.  
Én tetőtől talpig én vagyok,  
Ameddig lenni hagynak.

## ALBATROSZ

Egy hétig ette az egész család.

Folyton előkerült,  
hol a nyaka, hol a mellcsontjai,  
hol egy-egy szárnydarab  
a rizs között.

Előttük volt,  
megfoghatatlanul,  
jelzésekben csupán.

De mintha  
ismétlődtek volna részei:  
nem tudták pontosan  
hányadszor esznek szárnyat,  
lábakat.

És eszükbe jutott,  
hogy ennyi kis darab  
alkothatott-e  
valaha egészet?

És aztán egyikük  
kopolyút is talált.  
S belátták, hogy  
jobb lesz másról beszélni.

## AMÍG A BUSZRA VÁRUNK

A park felőli korlátokra dőlve  
várom hogy felgöngyölítsék  
a ligetet, tavat,  
a begóniás virágágyakat,  
akár egy szőnyeget,  
ha kezdődik a  
Mi is?

Lövések a gőzfürdő mögül.  
A buszra várunk  
s ez a hang érkezik.  
Elvisz ez is.

Meddig megyünk vele?

Én semeddig.  
Szabadságon vagyok.  
Vettem egy hanglemezt,  
lejátszom itt.

Kár volt megvennie.  
Ez van a vurlicer tíz rekeszében,  
ezt hallja,  
ha kinyitja a rádiót bármikor.

Itt van elég fenyőtű,  
lejátszom velük.  
Így egészen másképp szól,  
meghallja mindjárt.

Csak a membrán kis kígyófeje  
s a tűhegyes gyémántnyelv csalja ki  
az únásig ismételt hangokat.



s mivel nem voltak  
nemzetalkotók sem

a veszített háborúk után  
s hogy magunkra maradtunk  
nem tudtunk még időben kilépni  
országunk  
három hónapig  
három évig  
hat évszázadig  
a visszavonulásé

előrenyomulását  
amíg a vesztesek  
a győztesek

a hóba fagyva  
sárba fúlva  
itthagyták  
a fű között bomolva

halottaik

halottaink  
csizmáját látcsövét  
a kekszadagjukat

hiába  
a százötven év

és az ötszáz  
a kazárok alatt  
hatszáz  
a kőkoronás  
Tarnovóban  
s azok  
amiknek ellenére  
Belgrád ma mégis Belgrád  
és nem Nándorfehérvár?

pedig magyarok  
laktak ott  
pedig horvátok  
laktak ott

pedig a németajkúak

ahol a lengyelek  
ahol a szlovákok csehek  
ahol most a románok

s ahol a magyarok  
hisz Ofenpest  
s az alcsuthi kert  
Strigoni

Pressburg

Pozsony

Bratislava  
ahol a többség anyanyelve

ahol a hosszú századok alatt  
legyen a töröké  
Tarnovo!

az erő és az akarat  
a győzedelmes nemzet és

Fel Bécs ellen  
Fekete Sereg!

(hja, amíg a Monarchia állt!)

csak átmenet

ahol a vér a föld

a fegyverek

hiába „bladogarja”  
„nyekszapácsi”  
hiába a „rohadt anyjukat”

különben is  
Olmütz ma Olomouc  
és Ilmic mindig Ilmic

## RENEZÁNSZ VERS

Ha ennyi esztendő után  
az a parázs még föllobog,  
megtudni, mért hagytalak el,  
valóban, volna rá jogod.

De ennyi esztendő után  
sem mentegethetem magam:  
megharagudtam rád, amért  
megcsaltalak minduntalan.

## ZSOLTÁR

Uram, én nem csodálom  
hogy a földön nincs semmi  
rend,  
hogy a teremtés  
dolgai összevissza,  
s köztük elvesznek  
fontos ügyeid.

Mindenható vagy.  
De a maga módján  
mindenki tesz-vesz.  
Vegyük példának:  
e ház népeit,  
legalább részben,  
magam hoztam össze.  
S tekints bármerre itt:  
a legfurcsábban  
keverednek el  
össze nem tartozó dolgaim.

Mert hogy kerül  
zokni a kéziratba?  
A ruhaszárítón  
mért van újságpapír?  
És gyerekradzsa  
hogyan jut a lábasokba?  
A kulcs  
miért a félcipők közül  
bújik elő?  
Az evőeszközök közt  
fácántoll mért lapul?  
Hogyan jut a fakanál  
a kispárna alá?  
Mért van a mosógépben  
műanyag csibe,  
és a vázában  
trombitás huszár?

Uram én ezt  
másképp terveztem el.  
S hiába, mert  
külön a papírok,  
külön a gyerekek,  
külön az evőeszközök,  
külön a kabátok, cipők,  
külön a tiszták  
és külön a szennyesek  
maradni nem akarnak.

Minden mindenre vágyik  
s egymást dúlják  
fel a rejtekek.  
A dolgok  
a kezekbe kéretőznek,  
indulnak  
egymással keveredni.

Csak én állok  
 egyhelyt kétségbeesve:  
 Uram, a teremtésben  
 hibázik valami.

## MEZEY KATALIN, A KOMPUTER ELSŐ SAJÁT KÖLTEMÉNYE

### Találjátok fel!

a nikotinmentes	nikotint	a nikotinmentes	szeszt
a szeszmentes	szeszt	a szeszmentes	nikotint
a zsírmentes	zsírt	a zsírmentes	balesetet
a balesetmentes	balesetet	a balesetmentes	zsírt
a szerelemmentes	szerelmet	a szerelemmentes	bajt
a bajmentes	bajt	a bajmentes	szerelmet
a munkamentes	munkát	a munkamentes	időt
az időmentes	időt	az időmentes	munkát
a zenementes	zenét	a zenementes	bombát
a bombamentes	bombát	a bombamentes	zenét
a füstmentes	füstöt	a füstmentes	szobát
a szobamentes	szobát	a szobamentes	füstöt
a sírásmentes	sírást	s sírásmentes	hazát
a hazamentes	hazát	a hazamentes	sírást
a bűnmentes	bűnt	a bűnmentes	poklot
a pokolmentes	poklot	a pokolmentes	bűnt
a fegyvermentes	fegyvert	a fegyvermentes	vért
a vérmentes	vért	a vérmentes	fegyvert
a betegségmentes	betegséget	a betegségmentes	fáradtságot
a fáradtságmentes	fáradtságot	a fáradtságmentes	betegséget
a hazugságmentes	hazugságot	a hazugságmentes	gonoszságot
a gonoszságmentes	gonoszságot	a gonoszságmentes	hazugságot
a szemétmentes	szemetet	a szemétmentes	fogkrémet
a fogkrémmentes	fogkrémet	a fogkrémmentes	szemetet
a fékmentes	féket	a fékmentes	gyorsaságot

a gyorsaságmentes	gyorsaságot	a gyorsaságmentes	féket
a télmentes	telet	a télmentes	hideget
a hidegmentes	hideget	a hidegmentes	telet
a melegmentes	meleget	a melegmentes	tüzet
a tűzmentes	tüzet	a tűzmentes	meleget
a nyármentes	nyarat	a nyármentes	szegénységet
a szegénységmentes	szegénységet	a szegénységmentes	nyarat
az otthontalanság-	otthontalan-	az otthontalan-	otthont
mentes	ságot	ságmentes	
az otthonmentes	otthont	az otthonmentes	otthontalan-
			ságot
az iskolamentes	iskolát	az iskolamentes	felhőt
a felhőmentes	felhőt	a felhőmentes	iskolát
a vízmentes	vizet	a vízmentes	cipőt
a cipőmentes	cipőt	a cipőmentes	vizet
a mindenmentes	mindent	a mindenmentes	semmit
a semmimentes	semmit	a semmimentes	mindent

## A HATALOM ASZTALHOZ ÜL

A hatalom asztalhoz ül,  
mindjárt van jó helye.  
A hatalom viszi a szót,  
nem rebben a szeme.

Mindenkire komolyan néz,  
mindenki ránevet.  
Nincsenek nála fegyverek,  
mégis, legyen eszed.

Ha ellentmondasz most neki,  
arcán zavar fut át.  
Körül néz, kitér, kedvszegett.  
Félbehagyja szavát.

De másnál kész a bókolás  
Azt figyel, dicséri.  
Elmegy. Nem ismer. Elfeled.  
De utadat kiméri.

## CREDO

Nem voltam százezer éven át,  
s százezer évekig - többé már - nem leszek.  
Nem ismerem az őseim sorát,  
s az unokám nem ismer engemet.

A lánc egyetlen láncszemének lenni,  
de amíg - érezve, tudva -, mint az isten,  
akinek csak a kéznyomára lelni  
könnyű, mégis minden azt sugallja: nincsen.

A lánc egyetlen láncszemének lenni.  
a nincsből jöve, s oda visszatérőn,  
a véletlen nászából megszületni  
mindenben bizonyosságot igénylőn:

van-e kajánabb csapda a tudatnál?  
van-e fájóbb a lét-nemlét sebénél,  
melyet gyógyítani jobb gyógyszerre vágynál  
az egyedül létező létezésnél?

Járva mindig az idő hegygerincén,  
az idő végtelenített futószalagján,  
átlépni nem tudva a nagy kelepccén,  
át nem látni a kozmosz színdarabján!

Higgyek a tudhatónál tudatlanabb jelekben?  
vagy a folyvást szétfosló tudományban?  
önmagukat cáfoló tételekben?  
Higgyek az anyagelvben vagy a misztikában?

Higgyek a foghatóban: most vagyok csak,  
és ennél nagyobb bajom már nem eshet?  
És hogy a létben működő hatalmak  
szeszélye adja-veszi ezt a percet?

Míg értelmemet, mint a lukas mércét,  
mártom a fel nem fogható valóba,  
mert nincs elmémhez igazodó lépték,  
és tudásom a fölszint araszolja?

Higgyem, hogy az élet pókerjátzsma,  
az van fölül, aki jobban blöfföl,  
aki fölényesen magyarázza,  
azt, ami csak néz ránk a jövőből?

Olcsó hittel vagy hamis tudással  
zsírozzam le az élet húslevesét,  
az *egy alkalom* feloldozásával  
ragadjam meg mindig a kellemességét?

Mert nincs erkölcs, mi számon kérne bármit,  
ha a hatalmad takarója hosszú,  
csak az ügyetlent, s aki rosszul számít,  
éri utól az emberi bosszú?

Nem tudok mást, mint hogy nem tudom  
a választ: mi, miként és mért vetett fel  
a nemlét tengeréből – furcsa lény,  
fájó szívvel, küszködő értelemmel –,

élni, nem a győzelmes tudásért,  
s nem bízva semmiféle végtelenben,  
csupán az egyszeri élet-ruháért,  
csupán az ősök lépteit követve.

Átörökíteni, amit az elődök  
a fajta vigaszára felkutattak,  
nem hinni erős várat, sem erődöt,  
anyaga lenni csak a folyamatnak.

Élni csupán azért, mert megszülettem,  
nem hazudva magasabb célt, okot,  
noha élet-halál kérdése így kegyetlen,  
és véglegesnek tudom, hogy meghalok.

Élni az élet játékszereként,  
ahogy valóban - és mégsem akárhogy;  
az idő régi keresztrejtvényeként -  
mégsem tűrve akármiféle jármot.

Élni az ősi összetartozásért,  
nem mások rovására, s nem más helyett,  
fenntartani ezt a kétes, kiélt,  
jobb híján létező tenyészetet.

## JAPÁNKAKASUNK HALÁLÁRA

*(Kati lányomnak)*

Ne hagyd a kertben azt, akit szeretsz!  
Védtelen ne hagyjad kint a kertben,  
ahol a macska zsákmányára les,  
ijesztő macskaárnyék jár a kertben.

De én is hányszor hagylak bennetek,  
kaput erőtlen kis vasnyelvre zárva!  
Szorongva várjátok a jöttömet.  
A ház körül kering a macska árnya.

Jövök haza, pénzt, munkát, ennetek  
hozok, s noha tudom, hogy ez a rend,  
mégis napra-nap addig rettegek,  
amíg körül nem fogtok idebent.

Látod: szerencsék véletlene minden.  
S száz szerencsét egy pillanat kiolt:  
az előbb csendben aludt még a kertben,  
aki most macskakarmok közt sikolt.

## APÁM UTOLJÁRA

Elgyötört teste a kórházi ágyon  
magatehetetlenül hevert.  
Csuklás rángatta erős mellkasát,  
keze megbénult, szíve zihálva vert.

Érezte a halálát. Tágranyílt szeméből  
kétségbeesést olvastam: - Meghalok!  
Zokogás robbant ki tüdejéből -  
a tehetetlenség iszonyított.

Ömlött a könnye. Sírtam volna én is:  
így válunk el annyi elpazarolt,  
félreértett esztendő után,  
aminek önámító mentsége volt

a megbékélést ígérő jövő.  
Az egymás mellett elfutott életet -  
haladékot már nem ad az idő -  
úgy láttam most, mint egy ítéletet.

Zokognom kellett volna a kinyíló,  
végső, fekete szakadék felett,  
ahogy csak akkor tudhatunk zokogni,  
ha megértjük, hogy bevégeztetett.

Ehelyett dermedt arccal, mosolyogva  
mondtam: „Nem halunk meg. Most nem. Nem  
szabad.”

Könnyein át rám kacsintott, s zokogta:  
„Sose halunk meg!” - Szégyelltem magam.

Átlépett az emlékezet körébe.  
Nem néz már ablakomból rózsafát.  
Felhős, varjas tél volt, január vége.  
A jövőtől megtagadta magát.

## NYUGODT JÖVŐ

Kivándorlok a Hangya Államokba,  
ott élek majd nyugalomban tovább.  
A hangyaelnök ötszáz hangyaévig  
épített nekem kutatószobát.  
Nézem - közömbös, pontos kívülálló -  
a véres kis vashangya bajokat.  
Nem lázongok a hangyaállam ellen,  
ott nem lesz bennem részvét, sem harag.  
Előkelő és elmélyült tudósként  
vizsgálgatok összefüggést, okot,  
tisztán látok és hideg távlatokban  
mérek meg majd parasztot, zsarnokot.  
És nem lesz üldözési mániám, ha  
tudom, hogy az ártatlant sem kémélik,  
és nem viszket attól a tenyerem, ha  
a becsületet a piacon kémérik.  
Vérbő és zsíros ettől lesz az élet -  
jegyzetelem a vastörvényeket.  
Kajánul ismerem fel itt is, ott is  
a szenvedő, tilalmas géneket.  
De nem érint az igazságtalanság.  
A hangyavérfürdő gyásza rám nem szakad.

Az első napsugárnál seprővel és lapáttal  
összetakarítom a holtakat.  
A hangyadög-bűz orromig nem ér fel,  
mint millió, fényes kis mákszemet,  
kiseprem majd a reggeli szeméttel  
a hangya-jajjal eltelt életet.  
S ha kedvem és időm még engedi,  
a filozófusok és művészhangyák  
gyakorlatára építve lefektetem  
az ESZMEKERESKEDELEM alapját.  
(Mert ez a múlt és jövő tudománya,  
beteljesít legendás vágyakat:  
az alkímisták helyett ők csináltak  
a semmiből végülis aranyat.)  
Olyan leszek ott én is, mint az Isten,  
nem látnak majd, de tudják, hogy vagyok.  
S én látom őket, mégse fáj a sorsuk,  
mert más mértékkel mérnek a nagyok.

## IMÁDSÁG

Ötvenhatban megperzselődtünk,  
hatvannyolcban bekormozódtunk,  
nyolcvannyolcban lángra gyulladtunk,  
dereng a horizont alattunk.

Adja Isten, hogy őrtűzképpen  
lobogjunk a keleti égen.  
Fényünk kitartsón virradatig,  
míg a szabadság megadatik.

## TE VAGY

Te vagy a csillag és a levegő,  
a kabóca-hangok boltozata.  
És Te vagy, aki elvezet haza,  
és meggyógyít, hogyha beteg vagyok.

Te vagy a tűz, a víz, a vér.  
Te vagy a szó és Te vagy a csönd.  
Te vagy bennem és Te vagy odafönt,  
ahová kiméretlen út vezet.

Te vagy a fenyő és a televény,  
Te vagy a Nap, a Hold, a lámpafény,  
Te vagy, ami éltet és kiolt;  
Te vagy az élő és Te vagy a holt.

Te vagy a hitelenségben a fájdalom,  
és a hitben a fájdalom Te vagy.  
Te láthatatlan parány, és Te, nagy,  
fellegek arcával változó.

Minden istenkép mögül Te figyelsz,  
anyám szigora, és apám szava,  
Te vagy a rég elveszett nagyapa,  
s aki a hajszálhídon átsegít.

Bárhová nézek, mindenütt Te vagy,  
s voltál, amikor nem is láttalak,  
s leszel, amikor én már nem leszek.  
Amíg vagyok, vagyok Teáltalad.

## MELLÉKUTCÁKON

Mindig mellékutcákon  
jár a történelem,  
mindig mellékutcákban  
találkozott velem.

Biztos, nem számolgatta,  
hányszor keresztezett.  
Az övé a cselekvés,  
nem az emlékezet.

Nem udvarolt, nem kertelt,  
formákra nem ügyelt,  
odéblökött, ha útban  
voltam. Rám sem figyelt.

Nekem sosem mutatta  
mosolygós maszkjait,  
nyersen és elvadultan  
űzte hóbertjait.

Tudom, milyen, ha ordít,  
milyen, mikor eszik,  
ismerem véres, kormos,  
eldobott ingeit.

Ismerem keze mocskát,  
tetveinek marását,  
ismerem szőrös, tompa  
homloka ráncolását.

A zsúfolt főutcákon  
kopogó, illatos  
hölgyek szoknyája selymén  
ha félszegen tapos,

ha kézcsókkal búcsúzik,  
virággal üdvözöl,  
fekete frakkban hajlong,  
szemüveget töröl,

csak játszik, mint a színész,  
betanult szerepet,  
aztán sietve mossa  
le a festéket.

És otthonosan dől el  
a börtön folyosóján,  
keze véletlen rándul  
meg a pisztoly fogóján.

Tulajdonképpen nem fél,  
csak nagyon óvatos,  
szándéka csupa rejtély,  
beszéde ájtatos.

Csizmát, cipőt lerúgva  
- a patáját törik -,  
részeg félálomban is  
éberen őrködik.

Díszes keretbe foglalt,  
cirkalmazott fotóról  
néz le porhüvelyére.  
S elégedetten horkol.

## NEMLENNI

Nem maghalni szeretnék,  
de visszavonni az életemet:  
meg nem születni,  
leíratlan hagyni a nevemet.  
Nemlenni szeretnék,  
hogy ne maradjon  
utánam hiány vagy fájdalom,  
utánam semmi jel.  
Mint aki rossz ajtót nyitott,  
és már nyitáskor  
helyesen dönti el:  
nem ide készült.  
Be sem lép, visszafordul,  
az ajtót visszacsukja.  
Úgy vágyom más életbe.  
Úgy vágyom más anyagba.

## PÁRBESZÉD

A szó erőtlén. Ha szép, hímzés csupán  
a lélek szötte erős szöveten.  
De ha a szövet szétkorhadt, molyette,  
nincs mit csodálni a hímzéseken.  
Mit válaszolhatnék kérdéseidre?  
S mit érsz velem, ha a választ kimondom?  
Számodra véget ér minden azon a ponton,  
ahol számomra nincs igazi mezsgye.

Ha nincsen mezsgye, mért tiltja parancsod  
önként átkelnünk azon a határon?  
Hátunkra véve kis élet-batyunk  
átálléni életen-halálón?  
Ha nincsen mezsgye, a méregpohár  
miért tilalmas szenvedő hívednek,  
aki, ha nálad üdvösségre vár,  
terhét letéve hozzád nem siethet.

Ahol számomra nincs igazi mezsgye,  
ott a halandó névtelen topog,  
ott Guiscardus és Gismunda szerelme  
értelmetlen, nem létező dolog.  
Nem akarhatsz testet letéve  
földi szerelmedre keresni gyógyulást,  
ahol nincs más, csupán Isten szerelme,  
ahol szeretni nincs értelme mást.

Kioltod hát lelkünket, mint a gyertyát,  
s csak könnyű kanócfüst marad utána?  
Vagy visszagyúrod szülőanyagába  
azt, aki annyi keresztúton várt rád?  
konyhakendőd alá, ahol keleszted  
a többi lélek közé keveredve,  
amíg minden emléket el nem vesztett,  
boldog fájdalmait, önmagát is levetve?

OLÁH JÁNOS

1900

## ELÉRHETETLEN FÖLD

Itt lakom a barnasiskos dombok oldalán,  
mint egy ezüstbalta, olyan fehér a házam.

Kinn esik az eső, az ágak között  
meg-megbotlik, csontjai lehullanak a földre.

Én a szobámban ülök egy háromlábú széken,  
körülöttem szerszámok porosodnak.

Gondolataimban, mint egy mély folyóban  
lesüllyednek az emlékezés roncsai.

Ismertem egy kovácsot, sokszor jártam nála  
én is vertem a vöröslő patkót.

Tudtam, milyen engedetlen a vas.  
Néha kiültünk a küszöbre,

a térdünkre könyökölve  
beszélgettünk.

Nem volt a szívünkben semmi,  
ami kioltotta volna

az évszakok roppant illatát,  
míg a domboldal

száraz füvei közül  
néztük a robogó fellegeket.

## NEM TUDOM

„Az égből kerültek-e oda,  
a földből termettek-e elő,  
ők maguk sem tudták.”

(Osztyák népmese)

Nem tudom honnan jöttem,  
és nem tudom, miért.

Varjú károg mögöttem  
fekete semmiért...

Nem akarja, de értem:  
– Minden őköd halott.

– Sose volt senkim nékem,  
mesék fia vagyok.

## PÁSZTOR

Bölcsességem mogorva és szikár,  
akár egy birkapásztor. Álmodom,  
míg álomszínű nyájam épp pisál:  
széttartott lábbal a megmeredt kosok,

és reszketve a finom barikák.  
Hatalmam itt már senkinek se fáj.  
Saját csontom a szuvas szarkofág,  
birodalmam bőr, csont alatti táj.

Mint pásztorkürtök vésett, faragott  
ábrái közt a pásztor, a kutya,  
csontszínű, őszi tájon baktatok.  
Nem kíséri más, csupán az út pora.

## BORNEMISZA ÓTA

### *magyar dalok*

1.

Jöttek erre mások,  
mentek erre mások,  
hozták-vitték, amit tudtak,  
sehol nincsenek.

Röghöz lehajolni,  
ég alá kiállni,  
nem árulás, nem is hűség,  
akárki teszi.

Én is lehajoltam,  
ég alá kiálltam,  
hét határon át elűztek,  
mégis itt vagyok.

2.

Magyarországból,  
édes hazámból  
elindulok.

Magyarországba,  
édes hazámba  
visszajövök.

Magyarországból,  
édes hazámból  
bármilyen marad.

3.

Ha nézek e mocskos földre,  
ha nézek e tiszta földre,  
ha érdemes, ha hiába,  
innen kell fölállnom.

Vállamat a súlyos égbolt,  
vállamat a könnyű égbolt,  
jól tudom, hogy nincs különbség,  
megtöri hát végül.

Hazámra itt rátaláltam,  
hazámat itt elvesztettem,  
akkor is, ha megtagadnám,  
föld tömi be számat.

## FORDULÓPONT

1.

A hagyomány földrajza  
mindent megmagyaráz,  
pontos leírását adja  
a partoknak, ahol élünk,  
a partoknak, ahol senki se él.  
A köveket fehér  
tengeri mocsok lepi.  
A sodrás délsideje jelenidő.  
Kövek őrlik föl,  
mint egy falat kenyeret  
az emlékezést.

A horpadt éj,  
trombiták horpadásai  
az éjszakában,  
rátalál a hiányra.  
Ki kell tölteni,  
mindegy ki tölti ki,  
a hiányt.

A kényszer,  
ahogy minket megítél,  
megítélhető maga is  
valaki által.

Zajok parancs-szava  
a rendszertelenségbe ágyazódva:  
trombiták, kereplők, autódudák,  
emberi hangok...  
Mindez a kifejező erő  
próbája, nincs messze már  
az érthetőség határaitól,  
az igazi parancsszavaktól.  
Nincs messze már.

Az elhatárolódás  
önkéntelen ösztönök műve.  
Az egyetlen méltó esemény.  
Ez is tettenérhetetlen,  
lezajlik  
mindenki számára  
idegenül.

Ha a részvétel sem,  
mi teszi lehetővé  
a fölismerést?

Tájékozódni, mint a vad,  
jeltelen mezőn, bozótban,  
vagy eltévedni  
majdnem ugyanaz.  
Bármelyik mozdulatban  
ez is, az is  
jelen van.

2.

Egy megingathatatlan pont  
közelünkben. Itt valahol.  
Ez a hagyomány szerinti  
éjszaka. Nem hallgat rám senki.  
Elszabadult, rendszertelen  
a hangképzés módszere.  
Csupa emfatikus zaj:  
hej, haj, huj,  
hi, hu, hahhh,  
pakk, pukk, pikk...

Eljött az idő,  
hogy hadat üzenjünk  
az értelemnek?

Úgy tetszik,  
az értelem gátlások  
ismétlődése,  
kiépülés és föloldás,  
semmi több.  
Tele van mégis  
végzetes jelekkel,  
mint a papír.

Kivetkőzünk most  
egyszer s mindenkorra:  
szánkon újszülöttek  
sivalkodása,  
mozdulatainkban  
ugyanaz a zavar.

Innen meg lehet térni,  
oda már nem köt semmi.  
Az éjszakán dörömbölünk,  
nyitott kapun dörömbölünk,  
fölnyithatatlan  
nyitottság előttünk.  
Bizalom nem kínál,  
félelem nem terem  
tisztább jövőt,  
mint amilyent valóban.

A hiány hidege  
s bőrünk hol összeér,  
megvethetetlen a láb,  
nem hely és nem idő,  
a lét egy új üteme,  
egy elképzelt dimenzió az,  
egy át nem élt,  
de átélhető halálnem.

Nyitott kapuk  
és mohos kapulécek,  
minden irány,  
ahova mozdulunk  
a korgó idő éhségét jelzi:  
hiába-lépteink,  
hiába-alakunk,  
a lét szokványos gyakorlatát.

Ez elmúlik,  
az elmúlik:  
az elmúlás  
jövője.

Én egyedül,  
te egyedül:  
az egyedülség  
társa.

Dúdolható dalok  
némasága a némaság.

Ütemet öltenek  
az elvétett szavak  
a távozáshoz.

3.

Mielőtt valóra válik  
a meghökkenés, beköszönt  
a lappangó családnevek,  
a kiürült kézjegyek  
havazása,  
töröljétek le az ablakokat!

Oldajtok föl  
minden korlátozást  
a látási viszonyok  
végső csődje előtt!  
Legyetek éberek!

Meg ne bénítsák  
a fiziológia görcsei,  
be ne temesse a havazás  
a csomópontokat,  
legyetek éberek!

Álarcaink  
sírás-nevetés jeleit  
már az értelem bonyolítja.  
Életbe lépnek  
a digitális elvű  
érzelem-számítás  
szabályai.

Írásom,  
e folyamatos  
betű-átváltozás,  
mint egy kecske-alak  
haláltusája.  
Papír és láng fölött  
egyzon mozdulat.

Az értelmezhető  
és a jelentéstelen  
egybeesése  
alig elviselhető:  
a szakadásig kínzott  
egyszerűség repeszei  
mindenütt jelen vannak,  
mint a sötét.

4.

Ide várunk vacsorára  
estére!

Ha összeakad a lábad,  
megtérsz-e?

Lócán ülünk, mint a vének  
odakint,

de mi mégse vagyunk vének  
idebent.

Kik vagyunk, mik vagyunk,  
ne kérdezd!

Úgyszincs köztünk senki, aki  
tudná ezt.

Te se tudod, hova jöttél,  
régesrég

eltévedtél. Eltévedtél?  
Jóestét!

Milyen utca milyen háza  
a házunk,

nem érdekel, üldögélünk,  
pipázunk.

Nem is köt meg semmi, hogyha  
valami.

Tedd le nyakad, kezed, lábad,  
mint aki

fegyvereit rakja sorba  
sehova.

Létezésünk úgy ürül ki,  
megmarad.

Homlokegyenest más igazság,  
homlokegyenest más erény.

A meggyalázás,  
a szokvány-arcmemória,  
a címjegyzékek áldozatai  
– nincs különbség –  
békésen lépnek be a sorba.

A veszteségek káosza  
fölmérhetetlen.

S akik megállnak?

Nevetés nevetéshez csendül.  
Iránytű nélkül távoznak.  
Ki törődik a többivel,  
az állvamaradókkal,  
Atlantisz süllyedésével,  
Fönícia romlásával ki törődik?

Csíkok között  
burjánzó mozdulat.  
Mint kopó követ  
a léckerítés árnya.  
E jellegtelen mező,  
menekvésünk térképe,  
kiterítve.

Iszolált tépelődés merít el,  
nem napszakok,  
nem irányok,  
valami más szerint,  
de külön-külön.

A hiány akusztikája  
csaknem tökéletes.

Minden kultikus táncot  
illetlenséggé törpít,  
azzá, ami.

Minden beszédet hallgatássá,  
a közléskényszer kudarcává,  
minket is azzá,  
amik vagyunk,  
részeinkké.

A tiszta jelentést  
emberi nyelvre fordítani  
suta kísérlet.

Nem lehet tettenérni,  
a ki-nem-védhető egyszerűség  
belesöpri az eseményeket  
a szemétkosárba,  
az ürességbe,  
önmagunkba,  
de ti ne figyeljétek rá.

A pergő homok moziját,  
a kvarc-kockák  
független ritmusát  
figyeljétek!

Lépteink,  
ahogy a tömör üresség,  
e hagyomány-éj kiméri,  
egyszerűen lezajlanak.  
Nincs kiválasztható irány,  
mely végzetes ne volna.

7.

Végülis mindig  
eljutunk valahova.

Igaz,  
sose tudjuk meg  
az ösztönök  
rendjeleinek eredetét,  
soha,  
a kiosztási ünnepségek  
rendező-bizottságainak összetételét,  
soha,  
a támolygás,  
a vakvilág-tragédiák okát,  
soha,  
mire képes a pusztulás,  
föl, föl...  
hiába ébredünk.

A tudatosság,  
az ösztönösség álruhája  
mindent egyforma hévvel leplez el.

Lehet,  
hogy jogunk van  
a látszat-elvetésre,  
anarchiára, tűzhalálra,  
de ezek  
kétségbe vonható jogok.

Nagyhatalmi parádék  
kosztümös forgatása,  
bádogcsönd-éj  
a jégkopogás alatt,  
eseménylátzatok  
az emlékezet mozivásznán.

Itt van  
e tanulságok nélküli világ,  
amit a menekvés alkotott,  
ürített egyszerivé,  
itt elképzelhető,  
megcáfolható eszméi  
túl közel.

Valóságellenes vonulás.  
Leheletnyi távolságra  
az erőszak.

## LÉLEKIDÉZÉS

### *különös találkozás Kosztolányi Dezsővel*

A kertben ülsz egy árnyas szalmaszéken,  
a fák, a fák, a fák  
még leragyognak rád.  
Te se tudhatod, aki, milyen régen,

csak ülsz a hűvös almafa borában.  
Font székekből kiönt  
derékig-régi csönd.  
Hajja, úgy fájt múlt éjszaka a lábam!

Kereső ujjad átsiklik a képen,  
még látom is talán  
a pillanat falán,  
megáll kicsit a tétova sötétben.

Mint üvegkancsó a tiszta-szobában,  
mit senki se emel,  
hogy szomját oltsa el,  
hangod olyan törékeny és hibátlan.

## GYEREKFÜRDETÉS KÖZBEN

A hipermangán oldat  
meleg királytükreben  
csapkod, sikong, nevetgél,  
aztán sír, összerezzen.  
Milyen nehéz nem tudnom  
semmit e változásról.  
A titkaival alszik,  
pedig már tud beszélni.  
Megtalálom a pulzust,  
mit hiába kerestem,

vagy végleg elveszítem?  
Rá kell bíznom, mi másra,  
bizonytalan jövőmre.  
Az életerő vége  
és kezdete közt ébren  
rád várunk mind a ketten,  
akinek oly nehéz ez,  
hogyan éppen csak kibírod.

## PLATON KIÁRUSÍTÁS

„Ha megtehetném,  
különösen a művészetek erkölcsromboló  
tevékenységének szabnék gátat.”

„Én az elveket tenném meg  
az emberek közötti kapcsolat alapjává.”

„Mindenekelőtt a mesterségeket  
kellene elrendezni.”

„Vigyázatosan kell bánni velük,  
akik a kosarat fonják,  
a fejszét élesítik,  
mindent elronthatnak.”

„Ha nem kellő óvatossággal csapjuk be őket,  
nem kellő körültekintéssel.”

„A magam részéről nem is tudom.  
Nehéz választani.”

„Kénytelen volnék...”

„Megtörtént,  
s már az európai kultúra hajnalán.”

„Hóhár kezére bízám a kétkedőket,  
ha lehetőségem volna mindent  
úgy elrendezni, ahogyan szeretném,  
nem azért, mert az erőszak híve vagyok,  
csak hogy ne veszélyeztessék az államot,  
ami egyébként nekik is hasznukra volna.”

## ÉLETJEL

Én élek itt, és nem más,  
ezen a szűk helyen,  
amit kiérdemeltem,  
ahonnan valakit kiszorítottam,  
aki előttem élt,  
s ahonnan majd  
kiszorít engem is valaki.

## MAGYAROK

E konok nyelvet  
kevesen beszéljük,  
de ahhoz mégis  
túl sokan,  
hogy értsük egymást.

## EGY KIS MADÁRTAN

Azt mondják,  
a cinke hasznos madár,  
de kérdezd meg ugyanerről  
a férget.

## VÁLASZTÁS

A béke kilenc állapotából  
az egyik,  
a kínok hét próbája közül  
az egyik,  
a három testvér közül  
az egyik,  
a választás két útja közül  
az egyik,  
egyedül csak önmagadból  
a másik.

## BŰVÖS KÖR

Fordíts hátag az írásnak,  
fordíts hátag a törvénynek,  
fordíts hátag a hagyományak,  
fordíts hátag a kötelességnek,  
fordíts hátag a tudásnak,

vesd el bilincsüket!

Magadban keresd az írást,  
magadban keresd a törvényt,  
magadban keresd a hagyományt,  
magadban keresd a kötelességet,  
magadban keresd a tudást,

s te magad leszel a bilincs.

## TITKOSÍRÁS

Ég, föld,  
dög, bűz,  
fény, árny,  
ad, vesz.

Száj, szó,  
kéz, szem,  
vágy, bűn  
űz, rejt.

Fű, fa,  
éj, nap,  
zaj, csönd  
véd, ver.

Láng, füst,  
jó, rossz,  
víz, só  
volt, nincs.

## VISSZA MINDENT

Paraszt két pofára zabál a borzas sárga,  
folyóhab nyalja szőrét, nincs rajta zabla, patkó.  
Rugdaló csődörökkel elbír a tétlen álom.  
Mit bőröm elpalástol, belülről visszabukkan:  
a bomló útkanyarban, kilenc szerpentin alján  
eltűnnek mind a dombok, a szálka-rajzú erdők,  
az ásító sötétbe gomolygó nyírfa-füst mar.  
Jaj, hiába indultam, nem érek oda úgyse,  
hol a nap-hold járja lombját az égig érő fának.

Ha megremeg a dob-bőr, mint hogyha bögöly csipné,  
nem tudok róla semmit, rábírom magam mégis.  
A szemem oda fordul a ráncos, öreg arcra,  
kilenc lombtólé ágnak rejtjelét aki hordja:  
a legvénebb apának is megismeri apját,  
a szélnek, a folyónak is meghallja a hangját.  
Túl messziről beszél föl, sötét telefon-kútból:  
forgasd, mer' mögpenészlik, gyerünk gyerök, a szénát.  
A szavakban csalódtam, s már mélyebbre se vágyom.

Hátat fordítok inkább, nem érdemelném úgyse,  
hogy a föld alvilági dobaját visszahalljam.  
Jobb, hogyha csönd emészti a test, a lélek mocskát.  
Mit zslugorgattam, végül az álmos tűzbe hullik,  
magam is elmerülök ugyanabba a sárba,  
hol kerülgettem régen sok napsütötte tócsát.  
Idegenként kopogatsz a kilencszárnyú ajtón:  
a tudás felszínétől le az utolsó sejtig  
a legtisztább titokról mindenki maga hallgat.

## BUNDÁS

Amikor ideköltöztünk, úgy gondoltam,  
túladok rajta.  
Csak akkor enyhültem meg némileg iránta,  
amikor kiderült,  
bár több gazdája is volt, senkinek se kell.  
Meggyűlt a baja neki is evvel-avval,  
a postás a fogát verte ki,  
más mással kedveskedett:  
kövel, rúgással, mérgezett hússal –  
ki-ki a természete szerint.  
Közben azért ő sem maradt adós.  
Lassan a környék réme lett belőle.  
– Nem sajnálja a gyönyörű gyerekeit

- ettől a pocsolya kutyától? – kiabált át  
talán komondor-szőrére, puli-borzasságára  
célozva a kerítésen a szomszédasszony a minap.
- Pusztulna el a ronda kutyájával együtt –  
dobta a földre ugyanakkor a leveleket a postás.
- Hát így állunk? – képedtem el,  
annál inkább magamra ismerve benne,  
minél több hányattatása került a napvilágra.

## AJÁNDÉK

Egy sokszorosítógép, gondoltam magamban,  
az volna jó, de szép is lenne néhány lapot,  
nem sok kéne, barátok közt szétosztani!  
A posta vinné. Vagy inkább galamb.  
Na, nem azért tartom őket.  
Jól tudom, nem olyan országban élek,  
ahol bárki bármit elmondhat bárkinek.  
Fondorlatos járatokban oson a szó,  
akár a cickány, s mindent fölfal titokban.  
Lerágja, ha nem vigyázol, a nyelved is.

## ROBINSON

A fiam falja a könyveket.  
Nem mintha irigyelném tőle, de mégis.  
Amíg én mosogatok, az ebédet melegítem,  
szerelem az autót, festem a kerítést,  
ő a Robinsont olvassa,  
és persze jobban tud mindent,  
hogy mit kellett volna csinálni  
a muskétákkal, meg effélék.  
Közben azért mesél is belőle.  
Na nem az egészszet,  
arra nics ideje, olvasni kell tovább.

Szeretnék én is egy nyolcéves gyerek  
erkölcei szerint csak avval törődni,  
ami érdekel, de nem lehet.  
Lassan negyven felé járok,  
és nem fogyok ki a kényszerű  
tennivalókból: takarítás,  
szerelés, üvegezés, deszkák és szögek...  
Hiába várom,  
hogy egyszer más intézze mindezt,  
se péntek, se más nap nem sodor  
szolgát felém, nincs miből megfizessem.  
S ha volna is, feszélyezne,  
hogy segítségét elfogadjam.  
Inkább mindent magam csinállok,  
mint eleinte ott a szigeten  
az a szegény, szerencsétlen Robinson.

## ÉLETKÉP

Csak mosogassak egyedül, nem bánja,  
és kimondja, hogy hülyeség itt minden,  
az iskola is, ahol egyest adnak,  
bár nem is adtak, vált könnyedén hangot.  
Mikor játszszak, ha neked most segítek,  
veti ellenem tíz éve hevével  
az igazát leplezetlen gorombán.  
És én talán... Hát elfutott a méreg,  
és megpofoztam, ugyan mibe bízva.  
Rátámadtál, hiába, hogy nem angyal,  
de mégis csak egy védtelen gyerekre.  
Legalább itthon, gondoltam magamban,  
ha már ott kívül mindent durva érdek  
emészt föl, kéne megértenünk egymást.  
De ő nem és nem, csak fújta a magáét.  
Hányszor lehet így megfordítva minden,

önzően mikor én futok előle?  
Egy nagy pofonnal de szívesen ő is  
elébelem állna akkor, ha tehetné.  
A szerep, amit játszunk, nem kegyelmez:  
erő koholta ostoba fölényrel  
vonom fölötte ráncokba arcom,  
legszívesebben aki vele sírnék.

## ARS POETICA

Mindig is óvakodtam tőle,  
hogy verseknek nevezzem írásaimat,  
mostanában meg különösen.  
A szavak, amiket papírra vetek,  
jó, ha mondatokká állnak össze.  
Alig különböznek egy megszokott levéltől.  
Mindössze elfelejtem, sajnós elég  
rendszeressé vált ez a hanyagság,  
följük írni a címzést.  
Így aztán teljesen fölösleges volna  
postára adnom őket,  
gyűlnek, csak gyűlnek a fiókomban.  
Ha közjük kotrok néha,  
s ez-az a kezembe akad,  
s kénytelen-kelletlen fölmerítem a mélyből,  
a feleségemnek is félve mutatom meg  
e divatjuk múlt, oxidált kincseket.  
Barátot végképp nem illik  
fárasztani ilyesmivel.  
Dehát akkor kinek küldjem el?  
Ha képes volnék a kedvemet lelni bennük,  
elégedett lehetnék,  
ahogy tenyérynki kertünkben  
a pipacsok, margaréták,  
vagy a gyerekkori rétek  
ráncos, buja arca.

A szó, ha igazán meghitt,  
adjon hírt bármiről,  
úgyis visszhangtalan.

## SZABADSÁG

Saláta-tankönyvek lapjai közt raboskodott  
szeptembertől júniusig  
Sztálin és Rákosi idézetekbe zárva.  
Mindenki róla beszélt, de nekem  
fogalmam se volt, ki az,  
s végképp nem tudtam, minek nevezzem,  
ha egyszer – fennállt a veszélye ennek is –  
valóban szólnom kell majd hozzá.  
Az igazi nevét – mert mit jelent az,  
hogy szabadság? – túlon túl frivolnak találtam.  
Ki is lehet voltaképp ő?  
Ezt kénytelen voltam teljes egészében  
a képzeletre bízni.  
A nyár lehet, gondoltam,  
amely fölsebzí talpamat,  
maga az izzó tarló,  
vagy a vadvízi cikázás a csíkot rejtő  
kardélú sás között a fűzkosárral,  
a föld, a víz, a nap talánya,  
a szemem láttára meggyalázott asszonyok,  
dicséret és fenytetés kagylómély börtöne,  
minden,  
amit gyereket sirató gyűrött-öreg arcként  
a föld kivallott,  
és az olajos tankok lánctalpnyoma  
örvénylő zokogássá rántott össze,  
igen, az elhasznált sátorponyva-ég,  
amit kés hasít fel,

a golyópergette vakolat sava,  
mikor a szemedbe verődik,  
és mindent, mindent kiolt.

## ÁTUTAZÓBAN

A birodalom rozoga szívében,  
hol a népvándorlás sivataga horkol,  
kiszáradt szájjal, akár egy teve,  
a kockaköves Vörös tér elébe  
a metróból a fényre feljutottam.  
A taxihoz rendőr irányított,  
gumibottal terelt a helyemre.  
A csomagoktól szabadulva végre  
a kopott ülés ölébe merültem.  
A benzinbűzös kocsi belsejében  
a kesztyűtartó fiókjába láttam:  
kanál, pohár, kulacs víz volt a kincse  
szegény ördögnek, majdhogynem örültem,  
mikor becsapott. Hiába leplezte,  
elővillant aranyló szemfoga.  
Sildes sapkája ott lógott az órán,  
a számokat azzal takarta el.  
A határon a szakma ifjú hőse,  
jó vámos Rousseau keleti utóda,  
seggembe dugta a fémkeresőt.  
Maradék önérzetem összetörve  
halszemű gnómként vigyorgott reám,  
és nem törődött bele a kudarcba:  
a zsebkendőmet is kibontogatta,  
mohón turkált papírjaim között,  
de elpocsékolt, ósdi titkaim  
nem találta meg, bárhogy kutatott.

## EGY MÁSIK ORSZÁG

Egy másik Duna part  
kavicsos tocsogói közt,  
egy másik szigeten  
egy másik szél  
lidércnyomásával a mellemen  
más halszag mákonyát  
lélegeztem be  
más ország  
más kietlenségét éltem át,  
más aljasságot  
és más közönyt  
más jóságot viseltem el,  
nem azt, mely átkarolt  
minden más volt,  
idegen, újszerű  
a kátrányos ladik  
bársonyos kotyogása a láncon,  
a rozsdás lakat  
ahogy a korhadt cölöphöz verődött  
és a vérszag,  
a nádas,  
melyben a gyilkosok  
kiugrálva a tankjaikból  
élve lobbantak el.

Egy másik jajgatás  
sajgott az őszi szélben,  
nem az, mely hallhatóan  
a tudás felszínén gyűrűt se vetve  
mögöttük elmerült.

PÉNTEK IMRE

PLATE I

## BORZONG A VÉN TYÚK

Borzong a vén tyúk, hull a tolla.  
Reszkető lábán alig állhat.  
Hátán kakasunk. Lovagolva  
gajdol szerelmet udvarának.

Sárga szemekkel néz a többi,  
kaparászgat, alig figyelve.  
Egy jércének kazal fölötti  
magasságokba száll a lelke.

Egy ostoba a kerítéshez  
tántorog, kinéz a résen.  
Elképzeli a szerencsétlen,  
a kinti élet más egészen.

Kertsarokban szilvafácská  
rejtegeti a nagy nyugalmat.  
Fonnyadó tök kettévágra  
hangtalan szájjal jajgat, jajgat.

Mielőtt még észrevennénk,  
hatalamasan belép a gazda,  
elviszi valaki testét  
vérbenázva, megkopasztva.

## AZ ŐSZ ÁRNYÉKAI

Árnyékai a nyugtalan ősznek  
üres réteken kergetőznek.  
Az udvar végén sárga bohócok  
rázzák a rozsdás kerítésdrótot.

Pókhálóból csillogó fátyol  
ring a törékeny szilvafákon.  
Levélez, a fekete-nedves  
hernyószájban mind keserűbb lesz.

A kútkáván homályló vödör  
mintha rettegne valamitől.  
Egy sárga szempár fölfelé néz.  
A mohás mélyben békatűnődés.

Öreganyám a tűzre fát rak,  
melegedni, csak úgy magának,  
fázós, csúzos kezét a platni  
lángnyelve akarja megnyalogatni.

## ÁLLAPOT

Most mindent el kell mondanom mindent  
Életem megunt marhaságát  
Kipofázom azt is ami nincs  
Díszőrséget és zenekart hazudok az állomásra amikor megérkezem  
Srácok értsétek meg nem vagyok közétek való  
Nincs idő magyarázkodásra  
Nem tudokm röhögjek-e vagy sírjak-e  
Különös karaván vagyok  
Elkószált megkerült teve  
Megrakva mindenféle örült gondolattal  
Így vágok neki a város könyörtelen hosszú utcáinak  
Istenem az utcák mindig megzavarnak  
Böfögő kapuk  
A folyosón villanyglóriás örökös alkony  
Lépcsők mint egy kitekeredett nyak  
Indiántekintetű házmesterek  
Miért van az hogy állandóan kívülről bámulom a kirakatokat  
Két forintért bűdös szotyolát veszek és teleköpködöm a körutat  
Utcaséprők óriási porszívón lovagolnak

Néha töprengve a tükörbe nézek  
Ennek így kellett lennie vagy lehetett volna másképp is  
A könyvtárakból íme kikoptam  
Különben is hányinger kapok a könyvek dohányszagától  
Elegem van a filozófiákból  
Mit akar Platon ez a tisztességtelenségben megőszült kéjenc  
A szillogizmusai habarodott Arisztotelész  
Diogenész a hordóreklámügynök  
Rousseau a nudista  
Az unalmába monasokat fogdosó Leibnitz  
A köngsbergi szent öreg aki öregkorára meghülyült és kispekulálta  
hogy ami van az nincs  
Hegel az abszolút vicceket gyártó de egyébként is viccelődő  
természet képzeljék csak egész életében a feje tetején járt  
míg egy Marx nevű szakállas egyén talpra nem állította  
Annak is van értelme hogy a könyökömet belemártom a vakarásba  
A sürgönypózná négyet vakkantott és harciasan meglengette  
fogkefét  
Épp ideje kipukkasztani az értelem luftballonját  
Minden kedden makarónit adnak ebédre  
Nincs kedvem fogyókúrázni  
Engem a szombatok tettek tönkre cipősdobozforma szobákban  
Nyűszítő zacskókban a vacsora: ágyúlöveg cipók  
Hányszor elképzelttem hogy az Auróra cirkálóra csempézem őket  
Szüless meg végre új világ  
A forradalmárok a palacsintaimádók klubjába léptek  
De a portán nem várt senki  
Ekkor megalapítottam a pártonkívüliek pártját  
Reggelenként rothadt kenyérral dobált a szemeteshordó  
Én még ilyen bűzt nem éreztem  
A kollégiumokban sohase csukják be a wc-ajtót  
Elkezdem litániámat

Kibőffent szemeteshordó  
dagadozó szemeteshordó  
fortyogó szemeteshordó  
pöffeszkedő szemeteshordó  
gurgulázó szemeteshordó

terpeszkedő szemeteshordó  
a fedőt hetykén félreccsapó szemeteshordó  
álmaink szemeteshordója  
elhullott napok szemeteshordója  
csábringatott vágyak szemeteshordója  
kegyetlen szemeteshordó  
perverz szemeteshordó  
sarokban kuporgó csoda  
megdöbbenő nyúlós ereklye  
mocskotemető  
bacillusnászagy  
rothadás eufóbiája

könyörögj értünk

De hogy kerül ide a rakparti romos ház  
Mennyei lépcsők fölfelé  
Nem hagyta levetkőztetni magát  
Szeretem a nagymellű nőket  
Ó igen egyikük a villamosajtóban állt a melle kinyúlt mint  
egy sorompó én meg vidáman átbújtam alatta  
Egyáltalán hagyjuk a nőket  
A jövő a buziké impotenseké  
Éljen a mesterséges megtermékenyítés  
Te vagy a megváltónk lombik-bébi  
Fehérköpenyes tudósok hódolnak neked sterilizált laboratóriumban  
Te biztosan szeretni fogod a mirelitmáját borsót krampampulit  
Mindenáron gyereket akart a drága  
Térdreesett a Budai Tánciskolában mikor úgy igazibul megrázta  
egy halefes haver  
Gyönyörű hajával térdreesett  
Nekem azt mondja a macska: extázis  
Én átéltem a „My dear roost breakfast” önkívületét  
Mondd Vietnám mit tegyünk érted vasárnaponként unatkozva  
takarítsuk  
a vadonatúj áruház frissenvakolt épületét pózoljunk a fotó-  
riporterek lencséi előtt mondd Vietnám tetszik ez neked  
Láttam az Ilyen a háború című filmet  
Puskával lötték a lökhajtásos vadászbombázókat

Ébredj gyűlölet

Cseppet sem félelmetes a zöld kartonból kivágott amerikai agresszor  
az egyetem folyosóin

Az önkéntesek a fogukat piszkálják vasárnap ebéd után

Látom újraéledni a fegyverek romantikáját

A pályaudvar üvegbúrája alatt dűnnyögők

Szökdécselve ugrik előre a mutató

Nincs idő magyarázkodásra

Nulla óra húszkor elutazom

Utolsó erőmmel rázuhanok a vészfékre

Talán csillapul e borzalmas rohanás

## X. (PACIFISTA) ZSOLTÁR

fiúk lányok

táncoljatok a fölkapart utakra

állítsatok zöldre minden rohadt

közlekedési lámpát

vibráljátok túl gitárjaitokkal

a páncéltoronycsikorgást

az ágyúböfögést

a bombák fíngdurranását

a röhej indulókat

a plectni-zajt

tépjetek pergő szirmú fegyvereket

virágágy-raktárakból

lányok

simogassátok meg

a rendőrök merev gumihímveszőjét

hátha élélveznek a gyönyörtől

szálljátok meg a kaszárnyákat

hol éjszakánként baka-iszony bűzlik

tomporotok alkalmas a legszebb

tereptani foglalkozásra

a brómozott álmú kiskatonáknak

rendeljete el szeretkezés riadót

kakiljatok a tábornok csizmájába  
tanítsátok a béke szóra  
a harcias papagájt  
a sorozó-bizottságok előtt  
pucér hadseregek dideregnek  
a széthúzott farpofákba  
orruk is tán belefér  
nyíssátok szét az ökölbe fúlt ujjakat  
legyetek egy valószínűtlen gyengéd  
simogatás a század idegbajos homlokán  
tupírozott angyalok  
férfiatlan férfiak  
mosdatlanok mert a tisztaság bűzleni kezdett  
piszkos körmötök alól felvonítanak  
a szerelem és az élet dallamai  
gyöngeségtek páncél  
nem üti át semmilyen löveg  
nem lehet eltiporni benneteket  
ti a béke és a szelídség terroristái  
meghívjátok a halált egy Coca Colára  
szemébe pimasz füstöt fújtok  
ismeritek a titkot  
mely ösztöneitekben zsi bong  
sejtcafajaitokban is énekel  
s a nagy BUMBUM torkát  
liliom lakatra zárja

## IFJÚSÁGOM EMLÉKMŰVE

Már a koszorút lekasztom  
fülemről, elég a tréfa.  
Minek ide a sok vacak rongy,  
szeméttelepek hulladéka?

Unalmas lett a mártíromság,  
bukott vigécek hősi póza.  
Libeg a szélben lyukas, rossz zsák,  
emlékművem fellobogózva.

Eldobom ezt a koszorút, mely  
virágtalan, ócska drótváz.  
Akinek itt nem jutott hely,  
a dologhoz jó arcot vág.

Én kiszállok a kocsiból  
ott, ahol nincs megálló.  
A zörgő szerelvény ellohol,  
jajgatva csattan át a váltó.

Az lesz ám a megérkezés,  
ha magához ölel a talpfa.  
Ünnepélyes lesz az egész,  
döng tábori csinadratta.

Uraim! Végső megoldás,  
az egyetlen, emberfölötti:  
két sín magányát pompás  
híddal örökre összekötni.

Sugározatok gyászzenét  
a rádióban hetekig,  
és zokogjatok, hogyha két  
hatalmas fülem temetik.

## van-e jogunk

pocsolyát kötni a gyermekek nyakába  
agyunk almájában kukac-kongresszust leszavazni  
taknyos ormányunkat lobogókba fújni  
pucérságot szögezni a jólőtözöttek válltömés-szívének  
vezércikk-hálóingben aludni  
vécéöblítést szimfónikus zenekarra hangszerelni  
fejest ugrani a húsdarálóba hogy fasírttá nemesedjünk  
bérletünkkel mankóra szállni  
áttrombitázni a mennyhuzaton  
biciklivel rohanni a turdöfranchba  
kávedarálónk atom óvóhelynek álcázni szemünket színes televíziónak  
Miss Európából bájkonzervet gyártani  
fehér egeret tenyésztetni az ágyúcsövekben  
pénztárgépek blokkjait nulla-szemüvegen figyelni  
reklám-tócsát nyálanzni a kirakat előtt  
papást-mamást játszani a dísztribün alatt  
háztetőre költözni a plafon elől  
Kolombuszt Amerikára térdeltetni  
virágokat kiherélni  
hugyoldák tájképeit levizelni  
az ég arany köldökébe köpni  
levesbe fojtani a daragaluskát  
van-e jogunk  
föltankolni a fürdőkádat lángfürdőt venni  
van-e jogunk megbolondulni  
ha egészen normálisak nem lehetünk  
van-e jogunk  
van-e jogunk

## ÖNÉRZET

Engem nem protezsáltak sem itt, sem ott,  
nem írtak érdekemben ajánlott levelet,  
nem szóltak át telefonon senkinek,  
nyájas íróasztalok sem társalogtak miattam,  
jeles személyiség sem jött hozzám hivatlan,  
a fönti rokonok sem intézték dolgomat,  
nem nyílt nekem soha sem mellék-, sem pótrovat;  
joggal tölthet el a csökönyös büszkeség:  
saját erőmből váltam senkivé.

## FIATAL KÖLTŐK, 1969

Nem nyomorgunk Párizsban, sem Bécsben,  
nem kezdtük el bevágni az A betűnél  
a Nagy Francia Szótárt,  
a legalitásból vonultunk a közönybe,  
nem fogtak perbe, nem ítélték el;  
élünk - se jól, se rosszul;  
verset írunk - se jól, se rosszul.  
Ha ez valakit érdekel...

## ÉDESSÉG ANTI-REKLÁM

Kilépek a kalucsniból,  
mely óvta eddig életem;  
a számba hulló porcukor  
permetje sem kell már nekem...

Ó, nagy cukrász, habostortád  
és csokoládé krémeid,  
a dagadozó süteményformák  
édessége elémelyít.

Kikeményített tornyos sipkád:  
higiénikus hangyaboly,  
a kukta-kar cukorkalítkát  
mázaz, operett dalt kotol.

A keserűség felér a számig:  
tükrös vitrinben habos habcsók,  
kerülgeti egy nyálas haspók  
okádékom rőt pocsolóit.

## A MELÓS

Ő dolgozik, mert élve kényszerek közt  
nincs sok választanivalója;  
a nyűtt overáll húsával szakad le róla,  
s tenyeréből ismer minden munkaeszközt.

Ha jó pénzt keres, gubancos gondja lesz több,  
mérget lötykölt kocsmapultra szórja,  
a tévé-műsor, lármás altatója,  
zsong-dong, míg fáradtsága megköt.

Körme alatt sötétlő gépolaj-hold,  
komoran sejtí néha, jövője szélén hajlong;  
fejfájós hangon kompresszor süvít...

Gyűlésen gyakran felvilágosítják,  
kik brosrákból fürkészik a titkát:  
hogy egy világ már néki készül itt.

## NAGY FELADAT

Ostoba jósok, nem pusztulhat még a világ el.  
Nagy feladat vár rád, baljós emberiség:  
alkoss krumplinyomót, okosabbat a régi típusnál,  
aztán nem bánom, jöjj te beteljesülés.

## DILEMMA

Az aljasságra vicsorgó gyűlölet  
Is eltorzítja az arcvonásokat.

Brecht

szerte a világon folynak  
a felszabadító harcok;  
mint a hírekből naponta kiviláglik:  
eredményesen.  
a szabadítók száma mértani haladvány szerint  
növekszik,  
s akikért a harc dúl,  
egyre kevesebbek.  
bolygónk kicsi a szédítő távlatoknak;  
a kontinenseken összezsúfolódnak  
az elhivatott fegyveresek.  
ha már minden zugot felkutattak,  
és minden fűszál elnyerte szabadságát -  
végül csak ők maradtak elnyomva, leigázva:  
a szabadítókat vajon ki szabadítja fel?

## METAMORFÓZIS

Előbb gyűlölttem  
az idős főrekesztőt,  
a sehol sem harcolt, kitüntetett  
aggastyán veteránt,  
ahogy fontosságának,  
jól megalapozott helyzetének  
tudatában ontotta ostobaságait:  
egy érdemdús élet jussaként.

Utóbb utáltam  
az idős főrekesztőt,  
nyugdíj előtti cidrizését,  
iszonyú hányattatott gyerekkorát,  
csendőrpofontól duzzadt arcát  
(mért kapta, pontosan nem tisztázható),  
s a múltból kabátom hajtókájára  
záporozó könyörtelen könnyeit,  
melyek nem részvétre,  
nevetésre ingereltek.

Később megértettem  
az idős főrekesztőt,  
műtéttel eltávolított  
tyúkszemének sajkását,  
halinacsizmás csoszogását,  
a körülötte soha le nem bontott  
gyanakvás-koncentrációs tábort,  
ahonnan ma is összehúzott szemmel  
méri föl a távolságot,  
(köztünk)  
bevásárlásait az ezer-öröm aprócikk boltban,  
nyaralója építésének bonyodalmaival,  
sziklakert-receptjét,  
öreges szenilitását,

melyen nem csillant át  
az ifjúkori szellem:  
csak egy rettentőn buta ember  
becsületes konoksága ·  
meredt rám.

Még később  
gyűlölni kezdtem magamat.

## LEMONDÓKA

most kéne dalra dagadni: tele sajt árral úszva  
salét/romos falra fakadni: Übü apót is überelve  
rámnesékből kimenteni hamuba sült hamuripőkét  
ünnep éjes lemondással előhuzakodni  
mellény

zsebből fizetve                      minden ért  
far

de kinek?..... de minek?

o  
álmodjam öl/eb/ébe a hulladék s  
e

horizontot  
- mely csak az enyém -

„naccságos asszony/om”: önről/höz dalolnak az izompacsirták  
torkuk                                      szakadtából

mennyei kan dal/ló/  
hevít/t/i

ATOMporom

épp ideje

épp ideje

előrángatni (hajuknál fogva)tényeket s érvkötőket  
komótos komódot tánra kérni ünnep lében  
ez az utolsó számonkérés (lekérés nincs)  
kérész életű gyógyómód (de kinek? de minek?)  
hallok a habszivacs hallban kötáblás szózatot:  
„erkölcsi kötelességed lelkére/farkára kötni

(de kinek?) /t/enyészeted setét lobog ólját!,  
ez.....a.....meg.....adás.....jele.....

é  
t veszmékkel fölverte: nem élne túl (senki) e cselszövést  
á  
/s/írva temetkezne papíramisába a bugacpesti aszfaltrónaságon  
végvári vitéz/kötés:

fotó kopjátat hova /t/űzi a balga: szu rágta muzeumban  
terem űr a vészkiárat

e  
f l/s/ szólásra emelvényyed

a n m  
szó oko ! aton át  
r n

hallgasd meg lemondókámat menti mirháját

d  
mely téged i éz:

g  
le Monde-ok a halk alomról cinikushadt fejtügetésről  
perverz locsolkotlásról vita tóban szomorú fizess!  
duma parti csónakázásról „hol nagy a jókedv minden  
nap” roulautouk csapatszellentésről kor paszományos  
kar szóla mába/ból nem ó hajtok /ki/fingani  
ma te matikus /b/irodalom /sz/erény csősze lenni  
tört/ető/ orrú nippnek a győztes vitrinjében lemond  
ok erről az él/vezetről mennyei malórben érzem

az erő bot lányos szagát  
a R É S Z letteken múlik minden  
a R É S Z egérés az E G É S Z egerész  
/k/omlós partomat fogja (érzem) de meddig?  
diop triász vizsgálja engedélyem  
lyu.....kas  
épp ideje előadni (a vámon) mondókámat:  
„zsákomban a mákom  
mákomban a rákom

kirágta a zsákon  
elveszett a mákom”

csempé/s/zett a/l/ko/ho/l már ványadt palotá/l/ja szobatisz  
ta cicákat igényel: lemondok /szoba/tiszta lelkiismerettel  
nem kel/l/ használ/l/ati utasítás idomított készből nem  
fel/es királyság alattvalója hiába cím kéz el zsebeid nyal  
ugatva későre jár  
hazudnék ha azt mondanám: /nem/ ismerem fel/színig ön/telt fradi  
ológiát Á-tul C-ettig tej e/l/lő mesedélutánon mikor habos

á  
csók k szálltak az égen üstkarimák /F/őző kolbászok nélkül

o  
világos a kettő közt szürke (gémként) sötét (a tét)  
lemondóka(mely csak az enyém)

ű ö  
lényemben ami lé/nyeges: ebben tető/fedő/zik e hazai sz k s

i é  
ég alatt félcédulám/at/t szinte lobog tatja félárboc/on  
fuj bíró fújja mélytengeri ventilátor

fuj bíró fújja szél fuss bíró foss a (szót)

rava talmi dicsőség: megállapítani hányadik nekifutás  
(ablakon) kivágott szög/let/es képmezőn cipőben

f j

ruhás kosár hűl/t e emen  
h ly

l ü ö

/pa/raj to t s r g /v/ édenéről lemondok a jöv.und. okainak

j e e

/remélem: ezt jav.amra írják jav.ára ingyen-bingyom /u/tál

o a

könyök lő könyvelők ide——mál——d /ma/

a o

nincs nedvem vers/z/enge/d/ni elvi sellőkkel vit ázni

a csatornácba.....csa tornácon

hittudor-ház tudalé kosa fölökkel

lemondok erről a hörg öröm ódám /g/atyátlan <sup>ő</sup> stökös

csil/s/lagos pályán

r

öp—————köd

k

l

(nem leszek ellensze e nem)

r

<sup>a</sup>  
két kézzel k paszkodom az álmennyezet gipsz-hopsz stukkóiba

o

csill árokba lemondok a mutatványról

/m/uszályos félelem igazgat

nem nyalókás merény

lemondok lemondásomról: tisztelt közönség/esség!

a vártvártvártvártvárt

pro-dikció

elmar

ad

## CONTROVERZIA POETICA

már megrendelték az új (öröm) ódát

(az illetékes szervek)

schillerek a fődélzetre! (kocsmapultra?)

már összevegy/ür/ült az óda előkészítő

operatív bizottság megvitatni

a megírandó mű elméleti téziseit...

(fejezze ki korunk eszmeiségét stb...)

a bömböldék szorgalmasan gyakorolják a tá

toást az ünnepien /lég/üres téren

kiutálták a (jelentős) díjat honoráriumot

a művészeti költségvetésből (aratásból)  
senki/semmi sem állhat utamba  
bár törjék is ki a lábam  
hogy óda ne rohanjak  
az ódai rajtához

## NEODAD KÖLTEMÉNY, '86

*(N.J.-nek, szeretettel)*

notórius motorszivattyú  
kiondolálja kicsi kontyát  
„üzemelnek” a vizikonyhák  
előúszik a dilihattyú

csónakon jó statisztikus  
prolongálja hogy „maga ronda”

b

virágzik lom os grafikonja

p

(a látvány kissé misztikus)

tapsol egy hurráoptimista  
milyen az „két tenyér ha csattan”  
forrongó frázis „néma katlan”  
postára adják cimke: „vissza!”

az ügyeletes zseni épp  
retorzióért esedez  
nem mindennapi eset ez  
kéjlekát baltával veri szét

gurulnak az aranytojások  
szana-széjjel toronyiránt  
sok a Tiborc kevés a Bánk  
ez már lassan meráni átok

család zavaró repülése  
rajban húznak föl mint a fecskék  
gyesen lévő kismenyecskék  
telepszene a rendelet szélre

pártában áll a derék Spárt/j/a  
rá se hederít Taigetoszra  
elkelne most egy jó mitoszka  
akár a fejünk alatt a párna

amint az ukáz érkezik  
megyünk törpének liliputba  
meséink hősi pereputtya  
tábla nélkül játszik remis-t

a lepényevés elmarad  
bár elborít nyakig a lekvár  
s lepényből készült emelet vár  
aki fogatlan - nem harap

kilométer kövek mögött  
latolgat egy-egy zsurnaliszta  
emelkedik a „probléma nyista”  
noteszéjbe a légy „köpött”

messzire halló baklövések  
ez a legszebb (uri) vadászat  
d  
és a zümmögő gép arázshad  
g  
magától is „erdőbe” téved

## A TÖRVÉNY IS NÉMA

Szívverésem árnyékában fekszel;  
nem lehet senki védettebb nálad,  
ha már e zugot magadnak fölaltad  
„ezer esten át, ezer esten”...

Egymáshoz nőttünk elveszetten  
összefonódva, mint az ágak;  
törekeny-fehér gallyacska-vállad  
halálig óvom, nem eresztem...

Néha kínosan faggatózunk:  
miért csak most, miért ily késve...  
s hova tűntek a tétova évek?

Mért feledkezett meg isten is rólunk,  
amíg törvény betűit kivéste?  
(Konok kőtáblák hallgatnak, nem beszélnek.)

## SZIGETEK

*(Lendvai barátainknak)*

Állunk a félelem falánál  
a határ innenső s túlfelén,  
romló ideggel szót latolva  
fürkésszük, van-e még remény?

Egymáshoz közel, mégis távol,  
egy töről növe, csonkig metszve,  
hatalmak, a kétes élű ollók,  
belevágnak az elevenbe.

Fáj a szigetnek az a másik,  
fáj az az elúszó sziget,  
roncsokból is épülhet bármi,  
amit a tenger partra vet.

S mormol a nagy víz, lassan kihordja  
talpunk alól az anyaföldet,  
állunk a félelem falánál,  
és a sorompók legördülnek.

## TÁJKÉP, VÉRTELEN CSATA UTÁN

A nagy kísérlet immár véget ért;  
s ujjonganak a ketrecek lakói,  
szabadságuk nem tettetett, valódi,  
s letörlik szájuk sarkából a vért...

Az egyik így üvölt: szemet szemért,  
a másik legyint, mit se tud most szólni,  
az élete és néhány ócska holmi  
mi megmaradt, s kicsit hálás ezért...

Aztán mindenki menten dolgára széled,  
távolról hangzik csak elfúló hangú ének -  
nem szárnyaló himnusz, inkább csak panaszdal;

feltépett ajtók, bűz, szemét vegyüléke;  
senki se érti: mi történt, mi végre?  
S hullakamrákból terülhet víg asztal...

## ÁTVONULÁS

A változás lecsengett, véget ért,  
milyen remek, hogy csendes, vértelen -  
izzadt a fényes pofájú értelem,  
s lessük, jó fiúk, ki kapja most a bért,

jutalmat, állást, szent babért,  
s ki marad megint talpig meztelen,  
fetrengve porba, mélybe, lenn,  
pedig egyet mást ő is megtett azért...

A massa lány, de szilárdul már a kéreg,  
helyet talál magának a féreg és a véreb,  
az esték lány szava régi harangkondulás...

Mintha jártunk volna már e tájon,  
ez istenverte, szíkes, szűk lapályon,  
hol engedélyezett a koldulás.

## HAGYATÉK

Hát túl vagyunk (hogya min, az nem világos),  
de túl vagyunk, kétségtelen;  
múlton, haragon, érveken  
(hagyatékodon, Kádár János)...

S remélni merjük: ez most már tényleg mást hoz,  
ez a táguló pompás nagy terem,  
hol a táncrendet ismerem,  
de a párocskák arca még homályos...

Csak hát valami nem akar véget érni,  
a tépett gyökér bennünk nő tovább -  
s rossz álmú éjszakánk kísérti

a szólni gyáva lelkiismeret.  
S a reádtékintő rémes torz pofát,  
úgye, Testvérem, közletről ismered...

---

RÓZSA ENDRE

ROZALINDA

## ÖRÖKSÉG

Nékem a földön kérdezni csak okom  
a választ nem tagadom  
hanem aki még kérdezni sem tud  
honnán tudná meg mire nincs válaszom

## ÖNARCKÉP

szemeim körött  
ráncok  
világháborús lövészárkok  
gyökér-meztelen  
pillantás tapogat  
föld-emésztette fegyvereket  
földből kiálló végtagokat

madártojásból felütött  
világóra  
ősidő-pete  
áll mutatótlan szemem fenekén

megszámlálhatod-e

hány emberöltő  
kulccsontja csikorog  
az örökre-zárt kőben  
hány nemzedék  
gomba  
indul sisakját veszelve rohamra  
a föld alatti végtelen esőkben

az ég  
meredek  
szakadék

sziklák hasadoznak az alján  
omlanak bennem  
döngenek

magában zúg az erdő

a szél  
vihar-süket

ha áruulás  
kinek az áruulása

történelemszünet

## AZ ELSÜLLYEDT CSATATÉR

Sosem halunk meg ezen a csatatéren  
Mert nem csatatér ez s mi nem harcolunk  
Csak kínjában megrepedt föld ez itt dehogyis lövészárkok  
Mesebeszéd hogy ágyú tárog csak kitárt szánkat szövi be a pók

Sosem halunk meg ezen a csatatéren  
A kelő hold süt rá hogy négy sarka fölfelé kunkorodik  
Csak legelő ménes ez itt ki eszelte ki hogy ezek mind a mi paripáink  
Patáikkal vérbe torpanva a hirtelen csönd szobraiként

Sosem halunk meg ezen a csatatéren  
Mí még sohasem jártunk erre ha jól emlékszünk nincsen is  
Csak lábnymainkat keressük lépésenként egy levelet csak  
Melyet tékozlón itt-hullattunk s nélküle most már nem lehetünk

Sosem halunk meg ezen a csatatéren  
Itt csak a vadkrumpli bokra kotol élemedett kék tojásain  
A sík közepét mint a szökőkút fűrtökben törik át a hangyák  
Lassan üres lesz belül a föld is mint természet-rágtá krumpligumó

Sosem halunk meg ezen a csatatéren  
Egy fia ellenség sincs erre az is a hegyek mögé búvik  
Egyik katonánk a folyóba pisál másik állszióját igazgatja  
Tábornokaink vigyázzban állnak piros csík issza föl tenyerüket

Az elsüllyedt csatatér ez összes kellékével és figuráival  
A kiszántatlan álmok a jövőendő légszomjában élők helye  
Az elevenek köztemetője a holtak nyüzsgő tartománya  
S ama álbölcsek hona akik kavicsot ültetnek szívük alá

Sosem halunk meg ezen a csatatéren  
Dehát mért csatatér ez ha nem csatatér  
Ha csak a tenger kaszálja a lábon álló eget  
Ha csak a kalászkok nőnek fejfelé

## VERS IFJÚSÁGOM ÉRTELMERŐL

*(Európa diákmozgalmainak)*

Gyalog szellemek lóugrásban  
gondolkodnak – de csend:  
megtörténhet-e nélkülem is,  
ami velem?

Kitömhető-e koponyám az ő  
sakktábláikon nőtt mohával?  
Háborús játékom, a papírrepülő,  
milyen gazos udvarokon szárnyal?

Zuhan-e jázminbokrok alá, hol  
porladó küszöb  
őriz négy századot – most léptem  
át rajta – hátam mögött?

Európa városai, arcom  
világtalan, a vakablak kitört,  
téglaí közül a homok szemenként  
váltja be – ha maradt még – időnk.

Az erdők összes falevele  
besöpörve a bankba.  
Fegyvercsörgés az éhezők hasában.  
Húsvétra – tányérakna.

Valaki néz. A páncélpajzsokon  
rozsdás tekintet furakodik át.  
Hallgatódzunk. Üveges gyapot  
szűri cseppenként az éjszakát.

Töltsék a szánkat vízzel? Majd a jég  
kincstári öntvénymintává mered?  
Feltör a szó: a kongó szájpadról!  
Végigdübörgi a bunkereket,

a legelső tétova szempár,  
mely mosolyomtól elzárkózott,  
előbb tépné föl még belülről,  
mint kívül én, az ajtót –

nyomj a kezükbe sírkő-fedelű  
naptárt, hogy tudják: milyen nap van?  
Lapjai közül préselt hó zuhog,  
cintányér-kalapban

kivágtatnak a taps érsekei,  
haynauai, ó és új  
vérszeplős tahók márvány paripán  
ellenük – csak a szél fúj,

mérsékelt, északi szél fúj.

## ÁRNYÉKBOKSZOLÁS

Ezen a heves,  
képzeletbeli meccsen  
zúdul a balegyenes,  
jobbhorog reccsen –

ez ez, ami még  
puszta látványként is megüt:  
szemek alá kék  
folt dagad mindenütt,

országhatárok  
kötelei között szorongva  
romhalmaz, átok  
zuhog a föltépett porondra.

Ihol hát e ring,  
ihol a pellengér  
annak, ki csak oldalaz, kering,  
s győz: a légbőlkapott ellenfél!

Ki bohóckodik  
végülis hát, és kinek a nevében  
hol ott, hol itt,  
változó szerelésben?  
Minket kiüthet  
bármikor önnön lendületünk!  
De ha a füttyök el sem ültek,  
és fölkelünk,

rajtunk már a mez  
véres, szaggatott térkép  
egy viláért, melyért érdemes  
megküzdeni végképp.

## SE HÍJA, SE HÓJA

(*Töprengés verseskönyvek mellett, 35. évemet taposván*)

A szívem, a vállam erős még,  
se híja, se hója hajamnak,  
s ha tagadnám negyvenegy őszét,  
hihetnél friss-fiatalnak.  
Ép szellemem és a gerincem.  
(Csigolyámban a méz sokasul már.)  
Gyülevész birodalmam: a nincsen,  
s *ami lenne, ha volna* – koholmány.

Ami lenne, ha volna... Vajon mi?  
Mi kellene, mondd, mi hibádzik?  
Példást még futja dalolni,  
s mersz *majd* cselekedni gigászit?  
Mit akarsz, mire vársz, mire áhítasz,  
ki ígéz, hova jutsz, ha elindulsz?  
Bezárul a válasz; e nyár is...  
örülj, ha megáll egy üres busz,

örülj, ha Budára a kompon  
átúszol egy óra gyönyörre,  
s nem pottyán a satnya falombból  
finnyás hernyó a sörödbbe.  
Örülj, ha sötét szemeidre  
még visszaragyognak a lányok...  
Örülj: *aki többre se vitte,*  
förmedhet: „Még mire vágyott?”

Itt kell magamat kiröhögnöm!  
(Önirónia... Hm. Kiderült-e?)  
Ki ránt ki e kátyú-időből?  
Rám-forr vad iszapja gyűrűzve.

Ragadd meg az üstöködet – s föl!  
*Mindennapi* ma már e példa:  
magadat – te cibáld ki e helyről,  
ama Münchhausen te legyél ma!

Nem adom magamat meg a múltnak!  
Sorsunk – ez a dolga – betelhet,  
de bennem idők igazulnak,  
s igazolva, jövőbe emelnek!  
*Utólag – minden előzmény.*  
Se hitem, se lejárt fogadalmam.  
A szívem, a vállam erős még,  
se híja, se hója hajamnak.

## AGYÉRELZÁRÓDÁS

Lefoghatatlan, eszement tekintet.  
Szemhéja sincsen, míg farkaszemet  
néz veled. S valahányszor rád mered –  
az „egyszer volt” kergeti a „megint”-et.

Így vakon is: szuggesztív, mint az ihlet.  
Gödör-nézésű; botlasz – s betemet.  
Orsón csötri le egyszál lelkedet  
mind mélyebbre. – A röhej most megillet!

Nyüszít az ember, védené magát.  
De ha rátámad csupasz sorsa mása –  
annyt sem nyög ki, hogy: „Jó éjszakát!”

Leszakadt gomb-nyom, melyhez nincs kabát!  
Utánad éhes talpak csattogása  
és önszimatod sárnyomata rág!

## LÉLEKHARANGSZÓ

Naptárból kitagadott lap,  
széttéplek, tűzbe doblak.

Ha március idusa eljő,  
mi ellen véd az esernyő,

vagy a keménykalap?  
Az *egy gondolat* – kit bánt néhanap?

Öltözzetek talpig brokátba!  
S a nemzetiszínű kokárda

roskassza be melleteket!  
„Tüdővésztes volt... S tán elmebeteg...”

Ki merészeli újra ledöfni  
emlékedet is ma, Petőfi?

S ki jelöli ki? Tán az a kozák,  
hol a sírhelyed, s hány szív a hazád?

Mint bolyongó üszökszökőkút, a  
híred feltör – de kit ráz hőséguta?

Naptárból kitagadott lap,  
széttéplek, tűzbe doblak.

Már emberarcokból csapódik  
magasan föl az ég a pernye...

És újra lerakódik.  
Ha volna, ha élne, ha merne!

## HADAKOZOM A VERSSEL

Hadakozom a verssel, s a győztes tét: te vagy.  
Minden szó összeomlás, új s új fekete nap,  
s nem adhatlak föl úgy, hogy önmagam ne.  
Talán egy mindent eldöntő roham... De  
az első percek ösztüze felőröl,  
s már megfutnom se futná az erőmből.

Hadakozom a verssel: ínség s tizedelés  
pusztítja katonáim. – Még menetelnek, és  
hisz is néhány... Miben? – jó volna tudni.  
Vagy kéj a bombatölcsérben aludni,  
ha nem sújt golyó, s nem sodor a kartács,  
ha élsz még, noha itt halomra halt más?

Hadakozom a verssel; egy talpalatnyi föld  
nincs már visszavonulni, s helytállni sem dicsőbb;  
ha nem védjük ki az első elesetet,  
a hősi halál is csak sekélyes tett;  
így, míg füstlehet lángok közt kifújja,  
dúl a lélek honvédő háborúja.

Hadakozom a verssel... S már nem te vagy a tét;  
a lét maga; s mit vesz, ki ezt kockáztatva vét,  
ki megkísérti, mit meg úgysem úszhat?  
Szívdobbanásom érve érted érvel;  
s a menthetetlenség zord bélyegével,  
verseim önmagukért háborúznak!

## KORTÁRSAIMHOZ

Nem léphetsz kétszer  
ugyanabba a folyóba

Herakleitosz igaza: fél-igaz.

Hisz aki lépnél, minden ízig az  
te sem lehetsz már, mint akár imént;  
mert magából is kilép, aki lép.  
Időre más-más, s most sem csak-ilyen –  
az vagy, s nem az, míg végül: senki sem.  
Valaki, aki sosem azonos;  
énje mélyeiben is úgy honos,  
mint futó víz, mely váltja medreit,  
sodor, sodródik, öl s termékenyít.  
Ide jutunk hát vissza: a folyó  
is te vagy! Minden: tőled-eredő  
és benned-áradó!

S az összkép? Rólunk?

– Vedd a strandmedencét!

Egymás hegyén-hátán a meztelen nép,  
nyári verőfény, zene szól, miközben  
ürül s telik, víz elegyül a vízben,  
kijövő-csapját nem látod buzogni,  
s a lefolyót sem hallhatod zubogni –  
de már a víz is; csupán emberek,  
ürül és telik – észre sem veszed,  
egymásba bukó, egymást kiszorító  
eleven közeg, orv sír, hullámhíntó,  
s hiába cserélődik ki csöppönkint,  
megtévesztően állandóan a vízszint –  
akik itt torlódunk e medencében,  
még nem, vagy már nem vagyunk itt egészen,  
de addig végképp egymást lökve, nyomva,  
egyszínűvé s -neművé összerosva.

Elpárologni? Egérút az égbe?

Ki csak egy csepp, s nem fér a medencébe,  
akit a nyüzsgő sokaság kivet,  
a Nap szívja föl – vagy maga siet.  
És alatta, mit eltűnőben ott lát:  
temetőpúpként turzik már a sok hát.  
Végtelenebb – s hadd higgyem: sokszínűbb! –  
vagyok s vagyunk, mint valaha kitűnt,  
vagy mint ahogy magam is sejteném,  
s halvány szivárványa e költemény.

S ha még ez sem — szánhatom-e, ha így van?  
Kik velem élnek, élek köztük vígan,  
– egyetlen elképzeltető  
és legősibb elem –  
s ki nincs, ki nem volt – az csak  
szembekötősdit játszana velem.

De rikoltsam: a múlt érvénytelen?  
Álljak le, míg a jövő nincs jelen?

Volhattam volna, volhatnék, lehetnék –  
vagyok csupán. És: mi minden lehet még!

## ZENEPALOTA

Épül a zenepalota;  
üstdobütések, bőgőbrummogás  
az alapzata.

Aztán kürtök szava:  
jövendő ajtók zúgó huzata.

Hegedűhangzás huzalidegén  
villámló ingerek sorozata;  
fényárban a palota.

Holott nincs még fala.

Az az összhangzat lesz maga,  
és jaj nekünk, ha összeomlana:  
ha ránk roskadna  
a tetőzetéül  
felrakosgatott xilofon-pala!

Ablakok billentyűi:  
fekete-fehér, roppant zongora.  
Kivilágított éjek röhögő,  
sokhíjas fogsora!

Hova innen, hova?

Ó, tiszta tartam tágas,  
dúr oszlopcsarnoka

(Zenepalota 2.)

a kúszó violinkulcs-kacsokkal, ahol a  
hanglépcsőkön mollban nő a moha,  
mollban nő a moha!

S mint diaboló-játék  
zsinegje a pörgettyűt,  
hajszol megint a klarinétsikoly  
egy hangzástörvényt felgyorsulva bennünk,  
menny és mennyezet eltűnt –

Kacsalábon forog a zenepalota!

Beléptünk.

Nem menekszünk.

## NAPSZÚRÁS

A part felé a hullám  
felzúdulva morajlik.  
Ne menj el még, maradj itt.

A szél szandálja, íme,  
egy elhagyatott csónak;  
helyben futva csobog csak.

Bordámon fényveréssel,  
káprázat s kényszer renget.  
Kívánlak, mint a tengert.

Térdig tajtékban állva,  
az iszapot az ár a  
talpad alól kivájja.  
Alólam alattomban  
mi rántja ki a partot?  
Vihar lesz, attól tartok.

Nem hozott, nem is víz gép,  
csak elröpülsz ma innét.  
Tapsra vársz? Ne hagyj itt még.

Alig villant szemembe,  
s tükröt huny a fövénybe  
lábnyomod sajtó nedve.

S fehér foltok térképe  
a rád száradó sós víz.  
Idegen már, ha szólsz is.

Még homokórát tennék  
napozó köldöködre,  
s elnézném, hogy pörög le.

Még azt faggatnám folyton  
elfogyó pergésében,  
mért nem öleltél mégsem?

Még megfordítanám az  
órát is, az időt is –  
s már jelenléted bőszít.

Egy mondatra, ha futja  
a víztől, míg morajlik:  
hűlt helyedet se hagyd itt.

Visszhang-szavaim is, mint  
üres kagylók zúgása,  
némulnak partba vásva.

Rajtakapom az ősszel,  
meztelen a fürdőhely.  
Megforgatja ölében:

avart a portölcsérben –  
de késő már.

Ne jöjj el.

## KÖSZÖNÖM, MEGVAGYOK

Felnőttem már a halálra.  
Tudom: egy élet – az Élet.  
Hogy a báb – pete volt, fura lárva,  
s amikor kipillézett:  
éjben gyufaláng csak  
a szélbe bezárva.

Megszülték megszületésem.  
Szemem koppanva lezárom.  
Csak a semmi cserélt helyet, és nem  
az űri s földi lábnyom –  
jobb fába szorultan üvölteni csak  
e vakrepülésben.

Megértem már a halálom.  
Égbolt vak végtelenében  
zsugorodva zuhanni le vádlón,  
s megtérni ép-egészen:  
jó hecc nekem és ki a „nem lehet”-en  
– átront.

Várom megsemmisülésem.  
Az egy igaz élet az ára.  
Foroghat a föld is idétlen,  
a fia nélkül árva.  
Nem lesz zokogás, se remény, se kudarc –  
no de én sem!

## ÁRNYÉKSZOBROK

Csak a kávé, bor, cigaretta  
őháromsága, mi szent ma.  
A csésze, a füst, füles ibrik  
útitársaim. És – ideillik –  
nagyokat csevegünk. A felesleg  
kicsapódik a szóba; keresd meg.  
Bizakodna titokban a vándor  
pénzt verni a nyár aranyából,  
s legyeket riogat, míg a fertály  
órán – tizenöt picic perc száll.

Azt sem veszi észre,  
hogy érte az abroszra  
beáll az üresség  
porral remegő szobra.

Csak kávé, bor, cigaretta  
szentháromsága, mi kell ma.  
De kérdezem én: a csupornyí  
kis italtól – kell-e zokogni?  
Szentgyörgy hegye tiszta borából  
kortyolj – s díszkert a síkátor.  
Erejére kap itt, aki bátor,  
gyáváknak napja világol.  
És tétlen elül, míg a fertály  
órán – tizenöt nap is elszáll,

Azt sem veszi észre,  
hogy érte az abroszra  
beáll az üresség  
árnytól csupa csík szobra.

Csak a kávé, bor, cigaretta,  
s a Mária-kép, ami szent ma.  
Se vád, se panasz: szabadulván  
nincs itthon az asszony – „a múzsám”.  
Korompapíron fura metszet:

kriksz-krakszba süríted a verset.  
Elakadsz – s felijedsz; nos, az új ok:  
zörögnek a zsebben a kulcsok.  
És nyugtalan ülsz, míg a fertály  
órán – két évtized elszáll,

Azt sem veszed észre,  
hogy érted az abroszra  
beáll az üresség  
idomtalan árny-szobra.

Csak a kávé, bor, cigaretta?  
Bár nőne helyükbe ecetfa,  
s a csikkre – te mondj magad áment:  
fél életidőd, ami ráment.  
Bár szól a kakukk, a madárdal,  
nagy hársak illata árad,  
aki józan, az itt kora kárt vall,  
s berúg, aki inni nem átall.  
Hitetlenül ülsz, míg a fertály  
órák pereméről  
a virradat angyala felszáll.

s azt sem veszed észre,  
hogy érted az abroszra  
beáll a kietlenség  
árnyéktalan ősz-szobra.

## MOST MÁR BEVALLHATOM

Halál, te hülye húgyagyú!  
Bármit is játsszunk, nálad van utólszor  
az ász, a szív-adú.

Vérivó kriptaszökevény!  
Ki pókhálón át vigyorogsz, mert átlátsz  
hullt lények szövetén,

te nyelved-sincsen vadbarom!  
Maró nyáladdal fogod meg az embert.  
Most már bevallhatom:

tiéd a perc, a pillanat.  
Nekem kipotyog – néked új fogad nő,  
s bűzlő leheleted arcomba csap.

Szemed, szád üreges odú.  
Add ide nekem egyszer koponyádat:  
ki lesz a szomorú,

ha összetöröm csontodat?  
Mellszikkasztó szél lázálmába veszve  
a magány fojtogat –

felelj hát, rohadék alak!  
Én, amíg élek, mit csináltam mindig?  
Százezer árnyban szétcsócsáltalak,

de te még élsz, halál.  
Redves pofáddal tarkómba harapsz.

## ÖREGSZIK A SZÉL

Tovatűnő mozdulatokra  
a levegő hullámai  
emlékeznek; fura bokra  
a tájnak, a térnek, ami  
magától nem tud szertefoszlni.

Karonülő kandi kölyökként  
azt hittem tényleg: a fák  
születése előtt fut az örvény,  
s jajong, jön a rügy, piciny ág,  
s a lomb teszi föl rá a koronát.

Lobogó hajú ifjú koromban  
duzzogtam: hej, ki ha én nem!  
Elszálló vadliba-sorban  
forrott az energia bennem,  
naprakéták a végtelenben.

A kamaszkori képtelen álmok  
helyből szálltak fel az égnek.  
Szaporodtak a ritka talányok:  
ott vannak most, ahol én nem,  
s már nem azok és nem is ők egészen.

Javakorabeli férfi vagyok már.  
Zuhanórepülő lehet így.  
De miért zsugorog, milyen oknál  
fogva, hogy leereszkeedik,  
míg egyre följebb szállok én, a szív?

Bölcsességért sem loholok már.  
Megszégyení a gondolat:  
a fenőkő érzi a tokmányt,  
de ki a kaszás és merre halad,  
s kinek nyomán fakad halas patak?

Ti üresség tárt koronái!  
Tövetekben a tűz se figyel.  
Hát itt van a föld is – elásni.  
Gabonát belevethet akárki,  
learatni se tudja mivel.

Tovatűnő mozdulatokra  
a levegő hullámai  
emlékeznek; fura bokra  
a tájnak, a térnek, ami  
magától nem tud szertefoszlni,

s a mindenségbe széjjeloszlani.

## AMI MEGŐRIZ

Hagyna magamra tűz  
parittyás szikra-fiával.  
Maglyánként hunyjon a tűz,  
hisz e láng csak megharap, átmar –  
hagyna magamra a tűz.

Hagyjon el engem a víz:  
tavi hullák illata, bomlás.  
Cseppenként szökjön a víz.  
A tenger – az ősi hasonmás,  
hagyjon el engem a víz.

Hagyna magamra az ég  
üresség létrafokán bár.  
A talpamig érjen a ég!  
A lepke a légbe kitérve  
a bálvány,  
hagyna magamra az ég.

Hagyjon el engem a föld.  
Tüntess, milliárd,  
csupa zöld uniformis!  
Rögönként fogyjon a föld:  
kirúgom magamat, megyek úgyis –  
hagyjon el engem a föld.

Megőriz a máglya, a csepp,  
meg a tenger, a lég, meg a hant is.  
Tűz, víz, ég, föld – elesett.  
Evezünk, a hajónk ahogyan visz.  
Nem kérdés, mekkora volt,  
s hogy süllyedt el Atlantisz.

De bárhova ússz – már nem feleded,  
Miurunk mire vár,  
míg alakja a szélbe lebeg...

...Ő, ő örök, és  
ha belehalsz is –  
a fényözön-úr, a galaxis.

## AZ 53-IK ŐSZ

Minden téged idéz Szigliget enyhelyein.  
Sziklák horhosain völgybe lezúdult kő  
lassan zöldet ereszt, korhad a porhany föld,  
s hány új fecske csivítje szől.

Itt vesztettelek el vén liget árnyain,  
zsombékon, hol a sás hirtelen eltakar.  
A Balaton vizén gondtalanul lépdelsz,  
dúdolgatva dalod most is.

Itt hantolhatom el asszonyi illatod.  
Göncöl rúdja hegyén ott lobog éj hajad.  
Egyszer-volt nyomodon szél vet üres hurkot,  
s nem vagy már, csak a hangod él.

Harminc év kiszemelt szőleiből tűntél  
át a mit sem adó nincsbe szerelmesen.  
Büszkén égre szökő várromokon a fák  
bazalttufából nőnek ki.

Július-arcú leány, téged fest ez a nyár.  
Megborzong repeső tested a nyers fénytől.  
Rezgő nyárfa lebeg hattyúi toll után,  
reng a Királyné Szoknyája.

Ötvenharmadik őszi, mit vársz még, mire még?  
Nagylányunk, Lídiánk, mély szemeket függeszt  
a – ki tudja, hová? Bár jelenés vakít,  
nem válunk soha – s itt vagy még!

## A LÁBATLAN KRISZTUS

*Bátyám, Rózsa Sándor emlékére*

Ásít s pislog az őszi, szőre csomókban hull.  
Nyelvén zöld lepedék. Egy kaucsukbaba  
csonkolt tagjait a csöndes eső veri.  
Káromlást harap el a szád.

Vagy tán vad hahotát? Fekszel egy urnában  
két méterre a föld színe alatt merőn.  
Nem változtat azon: őszi hajad is hamu.  
Pókhálós falevél potyog.

Elporzó dűheid szélre pocsékoltad.  
Ember vagy, de akit tócsák tükre vakít.  
Bolygasz végig a nagy s végtelenült időn.  
Erdők sóhaja kísér el.

Holtodban kitagadsz. Nyámnyla öcséd, én,  
bort loccsantok a sír kőhasadékába.  
Az voltál, aki vagy, és ki sosem leszel.  
Megmukkanni se hallak már.

Bátyám, ég veled és félre, badar beszéd.  
Zord istentagadó, ott vagy a jó úrnál.  
Oly buzgón acsarogsz, átkozod őt is még,  
ám ő csak mosolyog rajtad.

Így szól s szép a mese. Én tudom, emlékszem:  
gránát- s aknarepsz kardala kísértett.  
Mondják, háború volt. És te leventeként  
vitted mind nyugatabbra az

irhád. S szörnyű dolog épp ma bevallanom,  
léted felbugyog és felnagyítódik: bal-  
sorsunk angyala vagy zúgva, veszett csaták;  
több millió kilogramm

bomba függed a föld és repülőök között  
elhullatni halált, özvegyi szenvedést.  
Mindenhol belövés s még remegő romok.  
Húsod ím, eleven levált.

Ordító fagyokat bír-e ki szál köpeny?  
Már csak jégzúzalék tested, a gyomrod is.  
Állig fegyveres űr puskacsövet szögez  
egy szem krumpli s szemed közé.

Hóhányó! – Hogy ilyen lepke szavam szállt rád.  
Szikrázó lavinád szüntelenül dagadt,  
végül eltemetett, s eldugított belül.  
Szaggat szét a szögesdrót már.

Őrlő érszűkület, visszerek, aorták!  
Egyik lábadat a másik után lopták.  
Sorsunk korpusza vagy, Krisztus, a háborúk,  
s érted lábtalan a kereszt.

Művégtagra se jut – zsémbel a túlvilág.  
Viszket, mintha bütyök nőne ki talpadon.  
Ép érzékeidet lám lefűrészelték.  
Nincs mért s nincs mire térdelned.

Jön, megy évre az év. Egy kaucsukbaba  
csonkolt tagjait a hókupacok fedik.  
Széjjelpattog a máz, és kiújul a seb.  
    Belülről hasadoz,  
    s bensőnkben törik el  
mindaz, amért már szólni sem érdemes.

UTASSY JÓZSEF

---

UTAH STATE UNIVERSITY

## MOTÍVUM

Küszöbén az estnek

csillagfakadáskor  
dalba fog az ember

ha már fáj a sorsa  
nagyon szépen fájjon

küszöbén az estnek  
csillagfakadáskor

## SENKI FÖLDJÉN

Ritmusa van a krumpliföldnek!  
Sormetszetei fehér zsákok.  
Hazajöttem! Itthon is jött-ment:  
Senki Földjén örök Napszámos!

Nincs életed, Édesanyám, nincs.  
Már jegenyésedik magányod.  
Égig növekszel hajladozva.  
Rádfehérednek mind a zsákok.

Fényes kapád ha én fogom föl:  
dombon a napot kettévágom.  
Zörögj, zörögj csak sárga csontú  
halál a kukoricásból!

## AKÁR A SZARVASOK

(*Szervátiusz Jenő: Cantata Profana*)

Zörgőre jár, fiúk: vége a vadonnak!

Atyánk nagy íjának nyilas félholdja kel,  
ropog ellenünk, mint rőt láng a berekben.

Szemben a vénséges vén Ezüst Öreggel  
megállunk, mikéntha csillagra meredten:

kilencen, akár a szarvasok, kilencen.

Magunkra riadva, patánkra maradva,  
énekijesztő lett beszédünk is, zagyva.

Házunkból kimartan, hazánkból kiverten,  
agancsunk boronál csak a kék hidegben.

Ágak, egek bőre horzsolódik tőle:  
idő, koronánkat derező idő, te!

Jaj, ha megbrong a húr, gordonkán se szebben,  
se halálosabban, se szerelmesebben,

ha elbrong ama húr az öreg kezekben:

megfutamodik a vér a rengetegben,  
ez úttalan úton járó rengetegben!

Kilencen? Kilencszázkilencvenkilencen!

S úgy sokasul a szám, immár Négymilliárd  
fölött inog, lobog, veresedik a bárd.

Ezüst Öreg! ha ránk szarvasok szaván szólsz,  
halld meg hát az Arany Szarvasifjúságszót:

NEM ISZUNK CSATÁKRA CSENDÜLŐ POHÁRBÓL!

csak tiszta forrásból,  
csak tiszta forrásból.

## MINDENSÉG DÉVA-VÁRA

*Juhász Ferencnek*

Házam nagyobb hazámnál is.  
Fényévek az emeletek.  
Reggelre rom! — Tanácskoztok,  
jó Kőműves Kelemenek?

Mire a nap zenitre ér,  
téglák pórusain átlát,  
zokog a Mester, falfehér:  
porhintó hozza a DRÁGÁT.

Mindenség Déva-vára:

VÉR AZ ÁRA!

Szabadság Déva-vára:

VÉR AZ ÁRA!

Szerelem Déva-vára:

VÉR AZ ÁRA!

S jönnek jézusarcú ácsok,  
hogy csillaggal cserepezzék?!  
Reményben a bizonyosság:  
megérjük magunk elestét.

## ZÚG MÁRCIUS

Én szemfedőlapod lerántom:  
kelj föl és járj, Petőfi Sándor!

Zúg Március, záporos fény ver,  
suhog a zászlós tűz a vérben.

Hüvelyét veszti, brong a kardlap:  
úgy kelj föl, mint forradalmad!

Szedd össze csontjaid, barátom:  
lopnak a bőség kosarából,

a jogok asztalánál lopnak,  
népek nevében! S te halott vagy?!

Holnap a szellem napvilágát  
roppantják ránk a hétszer gyávák.

Talpra, Petőfi! Sírodat rázom:  
szólj még egyszer a Szabadságról!

## VILÁG VILÁGA

### 1. ISMERETLEN KATONA

Országok sisakja!

Sisakok Izsákja,  
regiment regrutám!

Sortüzekkel terelt,  
hadak útjára vert,  
csillagközi bakám!

Csipkebokorugróm,  
remény romvitéze,  
kit bronzzá vezényelt  
egy őrült Ábrahám!

Kiért sírhatok én,  
kiálthatok, miként  
báránnyér fű után!

Ha meg is testesülsz:  
szellem vagy! Messze tűnsz.  
Hetvenhét pecsétetes  
pokoli parancs vár!

Kulacs rum részege,  
fagy szalmaözvegye,  
didergő bakancspár!

Látomásos Ősöm:  
káprázat havának,  
havak tengerének  
szalajtott katonám!

Sisakország fia:  
patron pro pátria,  
csurompiros csatám!

Istenre esküszik,  
s Pilátus piacán  
harmincezüstködik  
rongy bajtársad: Hazám!

Légy pogány, keresztény:  
ott függsz a távcsöves  
puskák célkeresztjén,  
hajnalok hajnalán!

Bükkszenterzsébeti  
senkim, jézus krisztus:

Apám, Édesapám!

## 2. FEKETE TRÓN

Vonóit én a nagybőgő éjnek,  
térdemen török rőzsét a fényhez,  
zenét gyújtok rád, piros zenét,  
énekek énekét, tüzek tüzét.  
rádlobbantom a muzsika-máglyát,  
rezes csotjaid bandája előtt  
recsegienek a karnagyi pálcák,  
s legyen áldott a tűz piros hite,  
ama nagy tábortűzé, mielőtt

egy abrak zabért Fritz Schischak lelőtt:

világíts, Papa, világítsd ki Te  
a temetőt, a bakatemetőt,  
mert ha egy öreg muzsik gyújt fáklyát,  
elfújja Isten annak a lángját,  
ha ő nem, elfújná a balti szél.  
Sírról csak azok tudnak, kik ássák!  
Magukat gyásszal megkoronázzák,  
s lesznek egy halott helytartói és  
fekete trónra ültetett árvák.

## NAPLEMENTE

A nap szétfeszíti térded,  
s megerőszkol a halál.  
Holdasul arcom, ha nézlek.  
Alkonyodol, Édesanyám?!

Árnyam ijesztő nagy így is,  
hátha a föld alól fénylesz?  
Nyurgulhatok én már édig,  
mama, itt olyan sötét lesz:

arcom, minden sejtem elfogy,  
sarlósodik, suhog sárgán,  
sikolyélesre fen a szél,  
s hozzádsötétülök, mama!

Várj rám.

T  
E  
ÉGRE-TÁRT-KARÚ

H

A

T

A

L

M

A

S

IS

TEN

Utolsó tantuszommal,  
a teleholddal hívom föl a figyelmed:  
úgy dől belőlem a dögszag,  
mint egy fölakasztott kutyából.

## ESET

Édesanyám!  
Mi van akkor,  
tudod-e,

tudod-e,  
édesanyám,  
mi van akkor:

ha megőszült  
magzatod  
álmában

visszaordít  
öled  
odujába?

## LAKÓTELEPI JÉZUS

Hogy ragyognak levetett rongyaid a holdsütésben!  
Koponyádon csillagok töviskoszorúja, és hallod, ahogy  
el-elpattan, zéróvá zörren halántékon a hajsza.  
Göndörebb vagy már a görbe tereknél is, göndörebb.

Három világtáj hatalmaival pörölsz az emberiségért,  
és villámlanak körben az egek minden szavadra.  
Dicsértessék hát a te neved, lakótelepi Jézus!

Ki a megmondhatója, hogy mióta állsz itt?  
Meztelen vagy, mozdulatlan, fejed körül piros derengés.

Szirénaszóval jönnek érted a fehér köpenyesek.

## HOLTPONT

1.

Jaj, most vagyok csak  
igazán árva,  
sárga ház sahja,  
kékség királya,

most vagyok én csak  
igazán árva:  
görbe fának is  
egyenes a lángja!

2.

Mint ama nagy, hamuhodó madár,  
ki tolla tábortüzből éled,  
üzenem neked – a szél megtalál –,  
hogy élek, barátom, újra élek:

mint ama nagy, hamuhodó madár.

3.

Add már ajakamnak a szót,  
idegeimre a vonót,  
zendítsd rám a csontok csöndjét,  
azt a száz csillagra valót!

Add már ajkamnak a szót,  
kifütyülnek így a rigók,  
dárídót csapnak, dárídót!

Add már ajkamnak a szót,  
a pokolra hurcolhatót:

a tűzben is vacogtatót!

## SZÁRNYAS OLTÁR

### 1.

Éjjel a szél ha dögszagot lódít,  
ebek tudják csak elsíratni úgy  
az ember összes magánhangzóit,  
mint e fölkaravánózott fiú,

ki most a Tenger színe előtt áll.  
Lelkére már a moraj se gyógyír,  
csak áll a parton, pokolból jövet  
áztatja lábát Arthur. S Rimbaud sír.

Mert nincs többé Párizs, ha a kommün  
lelőtt Albatrosz az Egyenlítőn.  
Történelem sincs! Csak igazolt bűn.

És bőgnek a tevék. Árusivatag. Csend.  
Mint egy arany százfrankos, a vízből  
ellenállhatatlan, óriási Nap kel.

### 2.

És pereg, pereg a száraz tenger,  
hajói kilenc hullámos állat,  
pillád is hammis gyöngyöket ejt el:  
kiköpött kalózkapitány vagy!

Pereg és pereg a száraz tenger,  
fordulnak óráid zokogóra,  
mert könnyűnek mutat minden percben  
a sivatag , e nagy homokóra.

Málháidon ha babrál a hajcsár,  
gyilok villantja fényét a frontra.  
Sírkövesednek az arabok már:

recontra, Monsieur Rimbaud, recontra!  
Íme: van itt egy világ!! Hát add el!!!  
Mindened lesz majd, csak igazad nem.

3.

Hallod-e zúgni a nyílhegy Á  
zivatarát az Ú völgyében?!

Angyali kancát az É elé,  
s hajrá, e néhai faekével  
birizgáld, vénítsd meg, zokogtasd  
az érzékeny öblök kis ó-ját.

Eleget éltünk ahhoz, hogy oktass,  
tudjuk, amit egy hadihajó lát.

Taszítsd a tenger tornyait szét,  
Istenét kutasd, meredek Í-jét,  
s ha térde tündökletére fölvelt:  
Ű-sd az Ő-ért! vagy csillagára,

verj a holdbéli lány farára,  
s kerüld meg hetvenhétszer a Földet.

## AD NOTAM: BALASSI BÁLINT

Csillagok, virágok,  
kikeleti lányok,  
áprilisi fényes szél,  
hogy tündököl minden,  
suhog, csattog ingem:  
Isten, engem éltesse,  
éltes nyolcvan évig,  
hadd legyek vitéz itt:  
a szellemi végeknél!

## LOBOGÓ GYÁSZ

*Vajda Jánosért*

Ó  
Én  
Ének  
Te fene térzene  
Úrdöngőlő csillagi csárdás  
Egy bolygó hét naprendszer  
Pályám is  
Ez a zokogató zéró  
Szentségtörő tűz  
Csordátlan csillagé  
Zeneüzenet  
Ének  
Én  
Ó

## ADY ENDRE

Lobogót, szentségtartót vinni:  
de jó is volna hinni, hinni!

Fölesküdni istenre, pártra:  
hátha megváltanának, hátha!

Rámeredni, míg döng a dogma,  
hatalmi hókuszpókuszokra.

Végül csalódni, pórul járni.  
S a szent bibliát földhöz vágni.

## SZÁRSZÓ

### *József Attila emlékének*

Én vagyok itt a legszomorúbb fűz.  
Zöld zokogású.  
Én vagyok itt az eső.  
Én ragyogok, nem a nap.

Nincs egy árva szavam.  
Csak a pontért jöttem a sínig.  
Mert ez az én jussom!  
Hazám: a mozdony alatt.

## ŐSZVILÁG

*Bartók Béla és Radnóti Miklós emlékének*

1.

Deres a Hold,  
hideg van.

Nemzetközi szél fúj  
a tengerről,  
kipirosít.

Csillag és levél hull.

ÍME ITT E KŐ,  
hidege csontodé.

Koponyafény:  
A HOLD MA OLY KERÉK!

Ragozgam a létigét  
létem hamleti szélínél.

Ragozhatom:  
meghalni nem lehet!

Ha ez a kő itt pogány oltár,  
akkor én hiszek ebben a kőben.

Csillaggal kiszemelt költő voltál!

A sövény pusztul,  
Fanni időtlen.

Rét rongya immár,  
pipacsod is rohad.

Rigók borzongatják a bokrokat.

Ősz van.  
Őszvilág.

Avar ha zörren,  
záráké a zaj.

Kikeleti fegyencek ím a fák.

És veri az ősz halántékomat,  
üti a tarkót.

Ősz ül a zongoránál is:  
Bartók!

2.

Égmerengő tó, derengő romház,  
csónakszomorú tengerszem,  
fölfelé hulló pontylevél csontváz,  
ki előtt már csak Isten a horgász,  
csillag a csali őszreggel.

Szomorú csónak: Emberszem!

Nem marad semmi biztató itt,  
égre leng, oly sovány a tó is,  
zenitre húzó légnemű láger:  
Kémény-Anyaöl! hol a kondor gyász  
párafüstből is Pietát formáz,

s örökmécs ragyog: Holdkandeláber!

Át a nádason zongora tűnik.  
Püföli a szél vakfehér keze  
félhangok buzogány billentyűit.  
Szuronyrohamra zúdul egy front sás.  
Arany- és ezüsthíd robbantás.

Csontok közé csapj, félemeletes  
cromagnoni ősz: Te Négykezes!

Viador páncélbikacsorda bőg,  
hágja húgodat, ökleli nőd,  
s úgy veti szarván anyádat vállra,  
kiáll a Hold peremére Isten  
és vakjainak lekiáltja:

Ím, Európa elrablása!

3.

Nem, tovább nem menekülök.  
Hová fut az ember gömbön?

Hold alatti kőre ülök:  
jöjjön, várom, dörömböljön  
ajtón, ablakon, mellemen,  
ha már elindult ellenem.

Hiába himnuszolsz, haris!  
Kilakoltatták szavaim is.

Égüres immár minden ének,  
szomorú vagyok, szomorú  
csillagom nagy csönd, s még abban is  
perceg a szű, perceg a szű.

Némulj el, nagyon fájsz, haris!  
Honvágy kínoz hazámban is.

## CSILLAGVIRÁGVÁZA

Nagy Lászlónak

Pokoljáró Arkangyalod  
küszöbömre tetted,  
kicsinosítottad nagyon,  
hogy beleszeressek.

Szemöldöke patkó,  
szeme beszakadt tő,  
tekintete rúgás rajtam,  
lüktető holdsarló.

Cimpáin a függő  
repedt csikócsengő,  
melltartója szétvált földgömb,  
csillagra derengő.

Hogy zúg az út! Bátyám,  
minden fán harang van.  
Félreverik a világot.  
Ágyamban az Angyal!

Szája, mint a döggút...  
Fél a hitehitvány!  
Mellén borzong a papiros.  
Én írok, ő diktál.

Ökörnyárson forog a föld!  
Hét nap és hét éjjel  
ropja már a fergetegest  
szikra a pernyével.

Ég a bálnazsíros tenger,  
zöld óceán zubog:  
micsoda halászlé készül!  
betonút bugyorog,

pityereg a pingvines part,  
tolong a hegy, a domb,  
megkerül a „bárányos ég”,  
tüzes tehénkolomp

hull a pacsirtatojásra:  
rántotta lesz a dal!  
a pilóta égre kozmál,  
propeller-láng hadar,

s megered a kék levegő,  
zuhog, zuhog, zuhog:  
piros kardvirágba dőlnek  
a virágárusok,

s izzik az isten sisakja!  
dómkupola duhog,  
indul a korom-körmenet,  
s forog a Föld, forog!

tornyok törnek: ó, csillagász,  
szemed párkányára  
négy égtájról csörömpöl a  
CSILLAGVIRÁGVÁZA.

Szaternusz-jegyűrűm  
ujjamon megolvad:  
SZERELEM SZERELEM  
jaj, szerelem, hol vagy,

hol vagy, te bimbó-erejű?!  
Szétfeslik az ököl,  
s fejem fölött, mint kihamvadt  
csontcsillag tündököl.

## BÚCSÚ

Hát megnyílt a föld alattad, Pistám!  
Már méteres lehet szakállad.  
Érted én, árván maradt tanítvány,  
üvölhetnék, mint a vadállat.

De csak nézek nagy, szárazkút szemmel.  
Rám az ég tekintetteddel bámul,  
s megszólít a hó, zarándok tenger,  
Szófiában, kormosistvánul.  
Mert Mecséren vagy Ágborisréten,  
kölykes, métázó vadnyulak közt:  
egy kisfiú szavalja Vackort!  
Maga az Isten ül vele szemközt.

## CSENDÉLET

*Illyés Gyulának*

Egy kérdés gerincgörbülete,  
mint szíved ágába akadt kampó.  
Én magamhoz húztalak vele!  
És mondom: minden válasz halandó,

csakis a Kérdés örök e Földön,  
meg a csigolyák csendélete.  
S fönn rég nem arra vár a Göncöl,  
hogy fényre fordítson az eke!

Ez a szívnagyobbodásos ország  
félutak lihegője. Keselyűk  
koszorúzzák a horizontját.

Korai szonett-koporsómon  
fölaranylanak mégis a betűk:  
száz évig élj, akár a sólyom!

## SZÉP LASSAN

Rombol már az idő, rohamozzák arcom a ráncok,  
gesztenyebarna hajam zúzmaravert, odavan.  
Kopnak a porcok is, elmeszesednek a nyűtt csigolyák mind,  
fújnak az őszi szelek, fájnak a gyöngy idegek.

## SZÁLL AZ ÉNEK

*Kiss Benedekhez*

Írsz jegenyék magasában,  
madárlátta kis szobában,  
ahová csak integetnek,  
fölötte már mindeneknek;

mindeneknek fölötte már  
csendül a csönd, szabad a száj,  
s mérni mérhetetlenséget  
nem marad más – csak az ének:

ki csillagról csillagra száll,  
ki csillagról csillagra száll.

## VERBŐCZY ANTALHOZ

Tónikám, Antikám:

a világgal van vitám,  
az egész világgal,  
Antikám!

Mert A Halálod Égre Kiált.

Fölfénylik harminchárom éved,  
s viszed, viszed a krisztusi fát  
a dörejő kemencékhez.

És hull a hajad szomorú halomba.

Te kenet helyett kómát kapsz, kómát.  
Hallottam szinte, ahogy fölvihog  
a sejtjeid közt molnárkodó Rák.  
Övé a játszma. Hát vihoghat.

És szégyellheti magát a szellem!  
Nincs ezerjófű, sem tablettácska  
e dőzsölő vírusok ellen.

Hol vannak hát a milliárdok?!

Immár lőtéri bábú az ember.  
És hol a visszhang, hogyha kiáltok?  
Csak a tenger zúg, csak a tenger.

Ő mossa lábam krisztusian.

Tarkómra tűz a tébolyító Nap.  
Nézek utánad szomorúan.  
Távolban reng egy fekete csónak.

## HERVAY GIZELLA

Ellobantál közülünk fényesen  
Gizike, tüneményesen.

Voltál a magány vakmerő lánya,  
karsú alkonyat, ideges nyárfa.

Gondtól fekete, gyásztól ében  
menyecske a halál ölében.

És hazádban is hontalan, árva.  
Nézd, a tébolydák ajtaja tárva –

Te Drága, Te Drága, Te Drága!

## POKOLBÓL JÖVET

Ifjúságnak háttal,  
hosszú, nagy víz mellé,  
kiültetem kölyök szívem  
csillag alá, kőre.

Dobogná ki, verné,  
lüktetné világgá,  
ami fáj és lehetetlen  
immáron kibírni.

Így az a vers indul,  
mihez végső pontot  
görgethet akár maga a  
dátumos halál is.

Harmincnyolc évgyűrű  
arany tüze őrjít,  
pántolódik homlokomra  
a negyvenedik már.

Jövök a pokolból,  
kór tüze ragyogtat,  
megettem egy mázsa gyógyszert,  
mégsem enyhül kínom.

Jövök a pokolból,  
immáron öt éve  
úgy járok én oda, mintha  
otthonomba mennék.

Otthonomba, végleg  
tébolydába zárva:  
ments meg engem, Ifjúságom,  
te egyetlen, árva.

## MI TÖRTÉNT?

Mi történt veled,  
mondd,  
mi történt,  
hogy mindenről lemondtál  
önként,  
s mint egykedvű pálma  
a szélben:  
legyintgetsz csak úton-útfélen?

Mi történt veled,  
jaj,  
mi történt,  
hogy a halálhoz szegődtél  
önként,  
s vagy remetéje  
a hallgatásnak,  
kit az Isten is  
megaláz csak!

Hova tűnt  
hímpora hitednek?  
A hited,  
a hited hova lett?!  
Oly árva maradtál  
nélküle,  
mint halott mellén  
az amulett.

## SZÉLKIÁLTÓ

Jaj, ne hagyjatok magamra,  
jaj, ne hagyjatok magamra,  
ne száműzzetek a dalba,  
ne száműzzetek a dalba:  
jaj, ne hagyjatok magamra!

Furcsa tömlőc ám az ének,  
furcsa tömlőc ám az ének,  
rabja vagy, de mégse véd meg,  
rabja vagy, de mégse véd meg:  
furcsa tömlőc ám az ének.

Engemet ha árván hagytok,  
engemet ha árván hagytok,  
ti is egyedül maradtok,  
ti is egyedül maradtok:  
engemet ha árván hagytok.

Jaj, ne hagyjatok magamra,  
jaj, ne hagyjatok magamra,  
ne száműzzetek a dalba,  
ne száműzzetek a dalba:  
jaj, ne hagyjatok magamra!

## TANK

Hát Csak Nézzétek Az Ember Fiát!

Kötve robogó harckocsi után:  
rántatik végig az egyenlítőn,  
a baktérítőn, a ráktérítőn,  
végig az összes meridiánon,  
sivatagon át, havon, sáron  
csörömpöl vele, csak csörtet, csörtet,  
kerüli hetvenhétszer a Földet,  
kormányosa meg egykedvűn dúdol –  
füles inal el a hadiútról.

– Hova hurcolsz hát hektori szekér?  
hisz csupa vér vagyok, csupa vér,  
fekete volt-e bőröm vagy fehér,  
isten se tudja, csak a televény,  
csak a televény, a húmusz maga,  
micsoda itatós vagy, Szahara,  
horzsolja húsom hajnal, éjszaka.

Minek e vágta, mondd, miért, miért?!

– Csalogány tollad sercegése sért,  
fülelmet sérti, hát ezért, ezért!  
Már a hordában, amíg a mammut  
verme éjjelén véreben aludt:  
ellenem virrasztottál, ne lopjak,  
fényesítettél csillagot, holdat,  
és nyüszítetted, sírtad, makogtad:  
hogy itt rabolnak, hogy itt rabolnak!

– Néhai nóta, valami módon  
mégiscsak mai, vadonatódon,  
és az is lesz, míg világ a világ,  
de én ellened, csillagod iránt  
énekelek itt, zengem, ami bánt,  
hiába hurcolsz héthatáron át!

– Pofa be, ne rázd itt a szövegfát!

– Lövess hát akkor, lövess, lövess hát!  
– Sor kerül arra is, csak várd ki:  
utad utolsó út, kiabáld ki  
magadat, szentem, hallgatlak némán:  
allah néhai tornya rakétám,  
súgjam soraid, ismerlek én már,  
te ifjan lekurváztad Helénám,  
le Agamemnon, Priamoszt, Hektort,  
Páriszt, Patrokloszt, Akhillészt, Nesztort,  
útáltad versét a vaksi vénnek:  
undorított az udvari ének!  
SZAPPHÓT szeretted, a töredékest.

— Igen, Őt, az Egyetlent, az Édest,  
akire ráfogtad, hogy banális,  
rágalmaztad: homoszexuális,  
feketítetted hatyúii tollát,  
mert nem írt époszt, ódákat hozzád,

mert nem ment férjhez egy vasszekérhez,  
és nem himnuszolt csengő csatákról,  
pajzsaid holdfogyatkozásáról,  
sunyi sereged piros útjáról:  
de tündökölte, ami nagyon fájt,  
amibe belepusztul egy ország,  
s ha volt jutalma – nincs is nagyobb tán:  
dalait szerelmesek ragyogták.

– De hol az életmű, a lényeg?!

– Verseit elkótyavetyélted,  
mert e tükörből hiányzott képed,  
úrhatnámságod és dőzsölésed!

– Vakmerő senki, pimasz poeta,  
még ma a holdon kötsz ki, még ma!  
Hátadra púpnak kapsz egy palackot,  
ami elég lesz hatyúdalodhoz,  
a többi már nem az én gondom... – – –

– Boldogan Halok Meg A Holdon.

## HOL IFJÚSÁGOD TŰNT EL

Hol ifjúságod tűnt el,  
fekszel hanyatt a fűben.

Hatalmas fellegárnyban,  
heversz az elmúlásban.

Villanydrót-kotta-hangok  
a fecskék, vadgalambok.

Dúdolod őket halkan.  
Suhanc vagy. Halhatatlan.

...the ... of ...  
...the ... of ...  
...the ... of ...  
...the ... of ...  
...the ... of ...

...the ... of ...  
...the ... of ...  
...the ... of ...  
...the ... of ...  
...the ... of ...

...the ... of ...  
...the ... of ...  
...the ... of ...  
...the ... of ...  
...the ... of ...

...the ... of ...  
...the ... of ...  
...the ... of ...  
...the ... of ...  
...the ... of ...

...the ... of ...  
...the ... of ...  
...the ... of ...  
...the ... of ...  
...the ... of ...

# UTÓSZÓ

## Az Elérhetetlen föld alkotói: a *Kilencek*

Aki ismeri az *Elérhetetlen föld* I. és II. antológiáját 1969-ből és 1982-ből, annak számára aligha igényel bővebb magyarázatot, hogy mi is ez a poétikus hangzású és képzetkörű cím, s hogy mit is jelent a harmadszori jelentkezés. Bizakodjunk azonban: az újabb nemzedékek irodalomszervezőit is érdekelheti az, ami mára az irodalomtörténet részévé vált, nemcsak a jelenbeli vagy a múltbeli költői állapotra, hanem a három évtizedes költői pályák jellegzetes darabjaiból kibontakozó összképre is jóakaratóan figyelnek.

Éppen negyed százada, hogy az első antológia megjelent, de annak a története évekel korábban kezdődött. A hatvanas évek első felében a budapesti bölcsészettudományi kar hallgatói között - szokás szerint - sok költőnek-irodalomártnak készülődő fiatal verődött össze. Ezekben az években meglehetősen gazdag volt a magyar irodalom termése, végre szabadabban mutatkozhattak meg az alkotók és tendenciák, így bizony kevesebb érdeklődés kísérte a pályakedőket, nehéz volt publikációs lehetőséghez jutni. A helyzet tarthatatlanságát felismerve az évtized végén aztán kampányszerűen kezdtek a szerkesztőségek felfedezni és újtára bocsájtani az összetorlódó évjáratokat. Antológiák, folyóiratbeli összeállítások jelentek meg, ámde ezek egyike sem mutatta - mutathatta - a nemzedéki önszerveződés jeleit. Egyetlen kivétel akadt: az a véletlenül éppen kilenc fiatal, akik a bölcsészkaron megismerve egymást, és egymás verseit is, úgy döntöttek, hogy ragaszkodnak egy olyan együttes jelentkezéshez, amelyben ők és csakis ők jutnak szóhoz. Demokratikusan, éjszakákat és nappalokat átvitatkozva, bírálva-válogatva egymás verseit döntötték el azt is, hogy ki méltó a csoportban helyet kapni, s azt is, hogy mely írásokkal.

Képzeltető, hogy a központi elképzelések végrehajtására kötelezett irodalmi kiadók - mindössze három volt belőlük - micsoda megrökönyödéssel fogadták ezt az alulról való szerveződést, s később azt is, hogy a *Kilencek* nem kívántak betagozódni az ekkor szerkesztett *Első ének* antológiába - hiszen pontosan tudták, hogy ezzel az egyik legfontosabb vonásukat, a nemzedéki csoport jellegzetességeinek vállalását adnák fel. Egyértelműen

támogató lektori jelentést készített Kormos István, Juhász Ferenc, Váci Mihály és Nagy László - ez utóbbi végül a kötet bevezetőjévé is vált -, de ez sem volt elég. Magánkiadásra szánták el magukat a fiatalok, de ez is lázadásszámba ment volna, tehát lehetetlennek bizonyult. Végül Darvas József segítségével, s a szövetség kiadásában jelenhetett meg 1969 karácsonyára a hamar nevezetessé váló könyvecske.

Természetesen nem csak az volt a hivatalosság gondja a Kilencekkel, hogy szembeszálltak a kiadáspolitika alapelveivel. Ez csak formai jele volt törekvéseiknek, amelyet Nagy László máig ható pontossággal írt le: „Leszámolnak az ál-szocialista önteltséggel, nemzeti göggel, kergeséggel, de átgondolva a szerencsétlen múltat, szentenciákat mondanak a jelenre is. A torkonvágott forradalmak pirosát s gyászát viselik belül.”. Ma már talán fölösleges felhívni a figyelmet arra, hogy az utóbbi mondat csodálatos metaforájába 1956 is beleértendő volt mind Nagy László, mind a Kilencek szándéka szerint. A sok idézhető példa közül most csak a leghíresebbet említem, Utassy József *Zúg március* című versét, amely gyújtó hatása miatt a nyilvánosság előtt tilalmassá vált. De hasonló sors érte a Kilenceket is, mert ha „következetlenül” is, de sokáig akadályozták a megjelenésüket, főként a közös megnyilvánulás kísérleteit. A hivatalos irodalompolitika a szocialistának tartott írókat támogatta, a Kilenceket nem tekintette e kategóriába beiktathatóknak. E helyzet legnagyobb, s a kort leginkább jellemző furcsasága, hogy e költők nemcsak a „népből jöttek”, hanem a tömegek valódi érdekeit képviselték, s éppen ezért nem válhattak az irodalompolitika kedveltjeivé. Ha szétverni, földbe döngölni, jobb belátásra bírni nem is sikerült őket, azt a lehetőséget elvették tőlük, hogy irányzatos nemzedéki csoportként folyamatosan megmutatkozhassanak, másokat is magukhoz vonzva. Ha csak tizedannyi támogatást kaphattak volna, mint egy évtizeddel korábban a tűztáncosok felülről összeverebuvált csapata, ma bizonyára a hetvenes évek egyik folyóiratáról is beszélhetnénk velük kapcsolatban. S talán az egyéni pályák is irodalmi értelemben egészségesebb és szerencsésebb utat futhattak volna idáig be. (*Kíséret* címen három folyóiratszámot meg is szerkesztettek, ám a folyóirat kiadását nem engedélyezték.)

Voltak azért szerkesztők és folyóiratok, amelyek egy-egy szakaszban vállalták a Kilenceket és szemléletüket. Ilyen volt a *Tiszatáj* Szegeden, a *Napjaink* Miskolcon, az *Új Forrás* Tatabányán, s magam is erre törekedtem a hetvenes évek elején a *Magyar Ifjúság*ban. S ha komor kihagyásokkal is,

de jöttek sorra az egyéni kötetek. Ezek száma ma már hatvanon felüli. S a nyolcvanas évek elejére lehetővé vált a második antológia is a Magvető Kiadó gondozásában.

Lényegesen más a pályakezdő, mint az ötven év körüli író helyzete. A fiatalnál átmenetileg fontosabbá válhat a nemzedéki csoportosulás felhajtóereje az egyéni jellegzetességeknél. S bár 1969-ben kilenc önálló alkotói egyéniség kezdte a pályát, olvasóik inkább arra figyeltek, hogy ez egyetlen csapat - felismerhető arcokkal. Aztán az idő múlásával törvényszerűen ezek a felismerhető, mind több jellegzetességgel rendelkező arcok váltak a fontosabbá, bár át-áttűnt rajtuk változatlanul a csapat összetartó ereje is. Különleges dolog történt negyed század alatt: a kilenc induló költő mindegyike a pályán maradt. Vegyük elő a huszadik század bármelyik pályakezdőket felvonultató antológiáját: erre példát nem találunk, főként nem a nemzedéki önszerveződések között. Nagyon egyszerű magyarázata van ennek: a válogató elvek igencsak jól működtek, s a féltehetségek már akkor kihullottak.

Nagy László hajdani előszava nemcsak kitelesíthető pecsét volt, hanem egy irány és magatartás jelzése is. Illyés Gyula közvetlenebb és tárgyiasabb népisége, az alkotás mellett a közéletben is szerepet vállaló példája és Nagy László áttételesebb-mitologikusabb népisége volt az a két - nemzedékeket is összekötő-modell, amelyet a Kilencek leginkább a magukénak vallottak, s ez azt is jelenti, hogy Nagy Lászlóék akkor friss poétikai-szemléleti költői forradalmának eredményeit kissé visszatárgyiasították, s annak alapvetően tragikus és pátoszos hangoltságához képest sokkal nagyobb teret adtak a többféleképpen is megszólaló rezignációnak, az iróniának, a gúnynak, a groteszknak, az abszurdnak, ki-ki alkatának megfelelően. De megőrződött a tragikum és pátosz is, legelementárisabban Utassy Józsefnél. Egy másik póluson Péntek Imre már kezdetben is erőteljesen élt a groteszkkal. S negyed század alatt - talán megengedhető túlzás azt állítani, hogy - az élő magyar költészetnek majd minden tendenciája megmutatkozott a Kilenceknél is, gazdagon sokszínűvé varázsolvá a csoportot. Találunk itt tárgyias lírát és látomásosat, objektívet és alanyít, klasszicizálót és avantgárdot, tragikust és ironikust, elégikust és groteszket, érzelmi-indulatit és elemző-gondolatit, játékosat és komorot, dalolót és „prózeit” - s folytathatnánk tovább a markánsan eltérő jellemző jegyek felsorolását. A pályáivéket tekintve módszertanilag három csoportra tagolhatók a Kilencek. Utassy József, Kiss Benedek és Konczek József az első jelentkezés óta jellegében

nem sokat változott és változtatott szemléletén és költői módszerein, a változások inkább az életkor és a történelem menetének lenyomatai. Rózsa Endre, Oláh János pályáivére sem jellemzőek a radikális költészettani változások, de náluk talán erőteljesebbek a szerves módosulások, a szemlélet éretté formálódása. Mezey Katalin, Győri László, Kovács István, Péntek Imre szemléleti és poétikai értelemben is eltérő korszakokat, illetve verscsoportokat mondhat a magáénak. Közülük Mezey és Péntek a leginkább kísérletező hajlamú. Az idő múltával mind a kilencükre jellemző a meditatívabbá válás, és a gondolatiság különböző formáinak felerősödése. Ugyanúgy észlelhetjük ezt a már kezdetben is kimagaslóan jó képi és gondolati összhangot teremtő Rózsa Endrénél, mint a hajdan ösztönösen-áradóan daloló, képekben tobzódó Kiss Benedeknél, vagy az indulat erejével világot megváltoztani szándékozó Utassy Józsefnél. Mezey Katalin a kötött daltól jutott el a hol daloló, hol szikár gondolatiságig. Kovács István egy népies jellegű tárgyiasságtól egy elvontan intellektuálisig. Győri László a hetyke és dacos lázadó hangtól a sok réteget egyesítő árnyalt önelemzésig. Péntek Imre a pálya egészében alakváltó költő: a klasszikus szonett és a posztmodern szöveg egyaránt otthonos kifejezési formája. Oláh János kezdettől tárgyas és elvont egyszerre, s nála az intellektualizmus filozófikussá is válik, s ezzel egyidőben nemegyszer enigmatikussá vagy példabeszédszerűvé. Konczek Józsefre kezdettől az elementáris természetbe ágyazottság a jellemző, s ez szervezi meg világképét is.

A kilencek legtöbbje a költészet mellett több más irodalmi műfajban is tevékenykedik. Több kötetnyi epikai és drámai művet alkotott Mezey Katalin és Oláh János. Konczek József is ír prózát. A gyermek- és ifjúsági irodalom alkotója Kiss Benedek, Mezey Katalin, Rózsa Endre, Utassy József. Műfordítóként szinte mind jelentkeztek, a leggyakrabban Konczek József, Kovács István és Mezey Katalin. Történési, ez ügyben ismeretterjesztő, s a lengyel filmművészetet vizsgáló munkák szerzője Kovács István. Győri László bibliográfus is. Újságíróként is működött legtöbbjük, a legtartósabban Konczek József, Péntek Imre. S irodalmi szerkesztő volt lapoknál, folyóiratoknál, kiadóknál Győri László, Mezey Katalin, Oláh János, Péntek Imre, Rózsa Endre. Végülis hát e negyed század minden korlátozottsága ellenére is jelentékeny termést mutathat fel. S ezt valamennyire most már a díjakban kifejeződő elismerések is tükrözik. S már nemcsak a bibliográfia lenne meglehetősen terjedelmes, amely a kilencek publikációit gyűjtené össze, hanem az is, amelyik a róluk szóló szakirodal-

mat. Igaz, monográfia még egyiküről sem készült, de a kritikák, portrék, elemzések száma egyre gyarapodik, s lassan bizony itt az első komoly mérlegkészítések ideje is.

Látszólag nehéz volna éppen ma pontosan megítélni a Kilencek irodalomtörténeti helyét, még a vázlatosságot és a tévedés jogát fenntartva is. Hiszen a több ütemben gátolt pályakezdés nem tette lehetővé a tehetségnek és a teljesítménynek kijáró hely elfoglalását az irodalmi életben a hetvenes évek során. A következő évtizedre pedig, amikor már a hivatalos irodalompolitika is mindinkább tudomásul vehette volna a Kilenceket, egészen más irányú változások vették kezdetüket, s határozott és karakteres, nem hivatalos irodalompolitikák és értékrendek váltak hangadóvá, amelyek gyakorlatilag minden „népi” indíttatású irodalmi törekvést értékét vesztettnek tételeztek, s ezt a szemléletet igyekeztek a befejezett irodalmi korszakokra is érvényesíteni. Pedig az irodalom nem tudományos akadémia kötött taglétszámmal. Így viszont a Kilenceket a szocializmus korában azért nem engedték kellő időben és mértékben érvényesülni, mert erőteljes társadalomkritikájuk zavarta a pártideológiát, a szocializmus koránál jóval előbb felszámolódnak szocialista irodalom kora után viszont azért „baj” társadalomkritikájuk, mert az „gátolja” a tiszta irodalmiság érvényesülését, azaz praktikusán ismét csak ideológiai okból van velük baj, csak ez az ideológia nem társadalom-, hanem művészetfilozófiai indíttatású. Jámbor óhaj volna abban bizakodni, hogy majd az idő eldönti, kinek is van igazja. A művészetek történetében azért működhet a legideálisabban a demokrácia, mert valamiképpen és valaminő mértékben minden alkotásnak igazsága lehet, még akkor is, ha látszólag megsemmisítik egymás igazságát, mert hiszen más művészi igazságát akkor sem semmisítik meg. A jövő évszázad hajnala utáni utókorunk, amelynek már egyikünk sem lesz tanúja, mondhatja majd azt is, hogy Utassy József és Petri György, Rózsa Endre és Oravecz Imre és mások akár, egyaránt kiváló költői voltak a huszadik század utolsó harmadának, de mondhatja azt is, hogy egyaránt olyan kismesterek voltak, akiknek emlékét inkább csak az irodalomtörténet tartja számon. Ma még nem ítélni tudjuk meg, hogy ez a századvég nem rokon-e abban is az előző századvéggel, hogy viszonylag nagyszámú, de igazán kibontakozni, korszakot meghatározóvá tenni nem képes írókat mutat fel. Bár reménykedünk abban, hogy nem így van, nem így lesz, benne élve a korban biztosan csak a jók állíthatnak, nem az elemzések. S látszanak jelei annak is, hogy az évszázad és évezred fordulóján az istenített, de meghatározhatatlan poszt-

modern után mintha ismét rehabilitálódna a klasszicizáló törekvések, amelyek lényege és „újdomsága” most nemcsak a megformáltság jellegében ragadható meg, hanem a mű és a befogadó kapcsolatrendszerének klasszicizálásában is, magyarán abban is, hogy célszerűbb, ha a mű úgy van megalkotva, hogy az el is olvasható. A Kilencek költői és más munkáiban erre mindig ügyeltek, s ami eddig mértékadó vélemények szerint érdektelen konzervatívizmusnak neveztetett, talán visszakaphatja valóságos rangját. Bár kérdéses, mi is a mértékadó. Hiszen e költők számos verse vált indulásuk óta népszerűvé, azaz szavalttá, idézetté, megjegyzetté, s ily módon nyolc évszázad magyar költészetének szerves részévé.

A posztmodern diadalát néhány epikai munkának köszönheti, s a körülöttük kibontakozó elméleti munkának. A líra ehhez képest „lemaradt”, sorozatban állították ki róla a szegénységi bizonyítványt. Pedig az sem elképzelhetetlen, hogy utódaink többre fogják e századvég líráját értékelni, mint epikáját vagy drámáját. A művészetek története az újkorban a hagyománytól való elszakadások és az oda való visszatérések láncolata. S e tendenciák e században különös gyakorisággal játszanak át egymásba. Bármelyik is a tendencia, végülis a mű számít. Ezúttal kilenc költő verseinek szigorúan válogatott gyűjteménye. S e szerzők nem véletlenszerűen vannak kilencen: ők és éppen ők az *Elérhetetlen föld* költői. Az a jelképes föld az egyéni élet során mind elérhetetlenebbé válik, mégis minden jó alkotás valamennyit végérvényesen meghódít belőle.

Vasy Géza

## Az egykori antológia születése

Alighanem akkor kezdődött minden, amikor Kiss Jenő tanár úr a könyvtár vizsgán a tizedes osztályozás rejtelemeiben túlzottan járatlannak találva utóvizsgára utasított. Történt mindez az ELTE Bölcsészkarán 1964-ben, negyedéves koromban. Ennek a sorsdöntő utóvizsgának a következtében kerültem át az Eötvös Kollégiumból a Rádayba. Mint később kiderült, nem egyedül. A költözést nem nagyon bántam, az Eötvös Kollégiumban akkor uralkodó légkört amúgy is útáltam, nem tudtam megbékülni a „fönn az

ernyő, nincsen kas” féle nagyképűséggel. A Rádayban a remélnél jóval kellemesebb társaságra találtam. Győri László, Kiss Benedek, Péntek (akkor még Molnár) Imre, Utassy József és jómagam a túlnyomórészt lányok lakta kollégium földszinti sötét, szűk szobáiba lettünk bezárással szorosan egymás mellé. Ez az összeköltöztetés a korábbi irodalmi kapcsolatokat még szorosabbra fűzte közöttünk. Naponta olvastuk egymás írásait, vitakoztunk fölöttük, mondtunk róluk többször lesújtó, mint biztató, de mindig munkára ösztönző véleményt. Az irodalmi élet azonban nem szűkült le erre a kis baráti körre. Élénk, mai szemmel nézve túlságosan is élénk és szokatlan érdeklődés övezte tevékenységünket.

Akkoriban, a hatvanas években az ELTE falain belül rendhagyó eleven-séggel forrt, burjánzott az irodalmi élet. Egymás sarkába hágyva jelentek meg, tiltattak be, vagy haltak el, születtek újjá a különböző stencilezett irodalmi lapok, a *Mozdulók*, a *Napok* és az akkoriban sok port felvert *Tiszta Szívvel*. Szinte mindegyik lap botrányban született, és botrány közepette múlt ki. Ennek a pezsgő irodalmi életnek így utólag abban látom magyarázatát, hogy közben odakint a „nagy irodalom” még mindig az 56 utáni hibernáció dermedtségében leledzett, és alig-alig akart - merthát ezt a nagy politikai hűtőláda kezelői sem igen akarták - életre kelni. A kultúra összes intézményét megszállták az „elbocsátott légión”, az ÁVÓ szakemberei, és a magyar irodalmat úgy próbálták életre galvanizálni, hogy közben a saját igényeikhez alakítsák. A már elismert értékek „kezelése”, a tekintélyek megjuhászítása volt a legfőbb feladat, a fiatalokkal az égadta világon senki nem törődött. A *Tűztánc* és az *Élet és Irodalom* hasábjain a megjelenő pártos „ifjakkal” megelégedett az irodalompolitika, másokra nem is volt szüksége. Különösen nem egy új, öntörvényű irodalmi nemzedékre, amely ekkor már minden intézményes ellenállásnak fittyet hányva mégis létezett.

Nem volt egynemű ez a nemzedék, nem voltak egyformák irodalmi ideáljai, és a gondolkodását meghatározó tájékozódási pontok, egyben azonban csaknem egységes volt: a favorizált - szocialista realista - irodalmi értékek, valamint ezen értékek érvényesítését végző irodalmi intézmények iránti ellenszenvében. Még a nemzedéknek a szocialista realista sematizmus újratermelésére hajlamos tagjai is nemegyszer, ha ideig-óráig is, de egy nevezőre kerültek a lázadókkal. És nemcsak az egyetemen tenyészett ez az „irodalmi alvilág”, hanem különböző klubokban, művelődési házakban és magánlakásokon is.

Ebben a légkörben született meg a Ráday Kollégium földszinti sötét

celláiban az *Elérhetetlen föld* eszméje. Megismerve egymás írásait, gondolkodását, indítatását, irodalmi tájékozódását óhatatlanul bizonyos rokon vonásokra ismertünk. Mindnyájan irtóztunk az úgynevezett szocialista költészettől. Fontosnak tartottuk a magyar irodalmi hagyományokkal való szembenézést, a népi irodalom volt ebben a legközelebbi tájékozódási pontunk, de nem egyedül. Semmiképpen sem a népi irodalomnak az a felfogása, amely egy új manierizmusra, kizárólag a népdalszerűsége és a szürrealista képviségre esküszik. Illyés Gyula, Németh László, Weöres Sándor éppúgy belefért ebbe az irodalmi képbe, mint Veres Péter vagy Sinka István. A szkeptikus angolszász újkonzervatívizmus néhány nagy életműve is vonzerőt gyakorolt néhányunkra, akik T. S. Eliot, Ezra Pound, Robert Lowell fordításával is megpróbálkoztunk akkoriban. Ezek a tények jelzik, látóköriünk sokkal tágabb volt, mint amilyenek később a kritika beállítani igyekezett. (Ámbátor megjelenésekor még észrevették az *Elérhetetlen földnek* ezt a kettősségét, hiszen egyaránt szemére vetették „reakciós” népiségét s behódolását a „megemésztetlen nyugati izmusoknak”.) Én magam ma úgy vélem, közös volt bennünk a vágy, hogy a népi irodalom értékeihez kapcsolódjunk, és megújítsuk azt. Szerettük volna ideologizmusától megszabadítani, hogy úgy mondjam, individualizálni. És ez az úgynevezett Illyési vonaltól, ami szorosan kötődött a Babitsi ars poeticához, nem is volt olyan idegen.

Az antológia nem egyik pillanatról a másikra született meg. Magának a gondolatnak a kiforrásához csaknem egy esztendő kellett, annyira nem volt magától értetődő akkoriban az ilyesmi. Számptalan közös felolvasó est - mondhatnám, a közönség biztatása - érlelte meg bennünk az elhatározást: nem oldalazhatunk tovább az irodalmi fősodor farvizén, előállunk azzal, amit csinálunk. Egyetértettünk abban is, legyen ez a bemutatkozás olyan, amilyenek mi akarjuk. Olyan könyvet terveztünk, amely az akkori egyetemi ifjúság gondolkodását, a saját világgépünket őszintén, minden belső cenzúra nélkül fogalmazza meg.

1966 tavaszán kezdtük szerkeszteni az antológiát. Végigvándoroltuk az akkori pesti eszpresszók és kocsmák sorát. Legtöbbet a Bajtárs sörözőben időztünk, mert ez volt az a hely, ahonnan a kevés fogyasztás ellenére se dobtak ki bennünket idő előtt. A kollégiumi ötös névsort ekkor egészítettük ki további négyvel magunk közé híva az akkor Tatabányán tanítónősködő egykori évfolyamtársunkat, Mezey Katalint, s Rózsa Endrét, Konczek Józsefet és a nálunk néhány évvel fiatalabb Kovács Istvánt. Hónapokon át

gyomroztuk egymást, mire a nagyjából végleges anyag kialakult. A szerkesztést Angyal János végezte, aki szintén évfolyamtársunk volt.

A kötet elkészült, ám ekkor derült ki, hogy a megjelenése jóval nehezebb lesz, mint a megírása vagy a szerkesztése volt. Először a Szépirodalmi Kiadónál próbálkoztunk. Itt egy egész kis haditanács jött össze visszautasításunkra. Ezután következett a Magvető. A Magvetővel kapcsolatban - Kardos György viselt dolgairól már egyet-mást tudva - nemigen voltak illúzióink. Talán egy évet is ültek a kéziraton. Válasz sehol. Közben elkezdtek az *Első ének* című antológia szervezését, azzal a nyilvánvaló céllal, hogy az *Elérhetetlen földet* feleslegessé tegyék, és esetleges megjelenését megelőzzék. Néhányunknak ajánlatot is tettek, adjuk föl a saját antológia ábrándját, és vegyünk részt a „hivatalos” kiadványban, de a megkönyvékezettek ellenálltak. Ugyanekkor indult el a Szépirodalmi antológiaszervezési tevékenysége is, mely utóbb a *Költők egymás között* című kötetet eredményezte.

Láttuk, hogy hovatöbb az antológia ügye zátonyra futott, mégsem akartunk belenyugodni a kudarcba. Ekkor már megjelent néhány szépirodalmi kötet az állami kiadás háta mögött, magánkiadásban, de ezeket a suttagó propaganda, nem is mindig alaptalanul a dilettantizmus vádjával illette. Ezért közöttünk is voltak néhányan, aki most már megtorpantak volna. Mégis továbbsodort bennünket az ésszerűtlen, vak lendület.

A magánkiadás engedélyezése végett benyújtottuk az antológiát a Művelődési Minisztérium Kiadói Főigazgatóságához, amely a cenzúra szerepét töltötte be, többek között a nem állami könyvkiadónál megjelenő művek engedélyezésével foglalkozott. Kiderült, több kritériumnak is meg kell felelnie ahhoz a kéziratnak, hogy ezen a nem éppen szokványos, a rendesnél jóval mostohább úton megjelenhessék.

Először is írásos elutasító véleményt kell beszereznünk két állami kiadótól. Az elutasítás mindkét helyen megtörtént, de egyik kiadó sem adta írásba a véleményét. A Szépirodalminál külön kérésre megkaptuk az obulust. A Magvető jóval keményebb diónak bizonyult. Sehogy sem akart nyilatkozni. Amikor egy nyári napon, ki tudja hányadszor megjelentem a kiadó titkárságán, a titkárnő közölte velem, hogy a kéziratról nem tud semmit, valószínű, az illetékes lektornál van, aki most éppen nyaral, nem tudni hol, és csak egy hónap múlva jön vissza. Különben is hagyjam őt békén. Én azonban megmakacsoltam magam, és azt mondtam, amíg a kézirat elő nem kerül, nem megyek sehova. Hívja fel a lektort, vagy

csináljon, amit akar, de nekem a kéziratra, és a kézirat visszaadását rögzítő néhány sorra szükségem van. Nem emlékszem pontosan, mennyi ideig álldogahtam egyik lábamról a másikra helyezve testsúlyomat, és semmi-  
ben sem bízva már, amikor a tikárnő elveszítette a türelmét, kirántotta az egyik fiókot, és lecsapta az asztalra a kéziratot. Az elutasító levelet is megírtam vele, aztán, mint aki jól végezte a dolgát, távoztam. Valószínű-  
leg engedékenységet leplezendő terjesztette utóbb, hogy tettlegességgel fenyegetve, az asztalt ráborítva kényszeríttem a kézirat visszaadására.

Az elutasító papírokon kívül független irodalmi tekintélyektől származó lektori véleményekre is szükség volt az engedély megszerzéséhez. Nagy László ajánlásán túl - amely az antológia előszavaként lett ismert - Juhász Ferenc, Kormos István és Váczi Mihály is kiadásra javasolta a könyvet.

Az engedélykérelem mellé le kellett tenni a hivatal asztalára a kiadás teljes összegét. Személyi kölcsönt vettünk fel mind a tizen, a pénzt elhelyeztük egy betétkönyvben, s bevittük a Kiadói Főigazgatóságra.

Így eleget tettünk minden formai követelménynek, vártuk, hátha megkapjuk az engedélyt. Nem ez történt. A szokásos hosszú várakoztatás után egyszer csak berendelt magához a Főigazgatóság egyik hivatalnok. Ketten járultunk a színe elé, Angyal János, a szerkesztő, és én. Beléptünk a szobába, megálltunk az ablakkal szemben, amely előtt ült, s amely hátulról világította meg őt, sötétben hagyva az arcot. Ültében félig fölegyenesedve felénk hajolt, és átnyújtotta az antológia kéziratát. Közölte, hogy az engedélyt nem áll módjában kiadni. - Dehát miért? - kérdeztem. - Ehhez nincs joguk! - Nem voltam képes csalódásomat, kétségbeesésemet palástolni. A hivatalnokot feldühítette okvetetlenkedésem. Amúgy is dühös lehetett, amiért neki jutott ennek a nem éppen kellemes feladatnak a végrehajtása. Egyszer s mindenkorra le akarta zárni a vitát. - Amíg én ebben a székben ülök - mondta -, ez a könyv nem jelenik meg Magyarországon.

Több mint kétéves kálváriánk tehát végállomásához látszott közeledni. Annyi elégtételt szerettem volna szerezni magunknak, hogy legalább a szemébe vágjam az igazamat. - Magához képest a Horty korszak hivatalnokai demokraták voltak - mondtam. Sértésnek szántam, pedig egyszerű ténymegállapítás volt. Úgy tűnt, végképp nincs tovább. Az antológia nem jelenhet meg.

Nem így történt. Egy véletlen találkozás hirtelen megfordította az antológia sorsát. Kovács István 1986 őszén valamilyen sürgős ügyben kereste Kiss Ferencet, de nem találta otthon, csak a fiát, aki készségesen

átvezette őt Végh Antalhoz, ahova apja valamint Darvas József, az Írószövetség akkori elnöke birkavacsorára volt hivatalos. Kiss Ferenc 1986 óta jóban lenni látszott Darvassal. Darvas talán a népi irodalom iránt érzett nosztalgia miatt ápolta ezt a kapcsolatot. Kiss Ferenc előzőleg többször is beszélt Darvasnak az antológia mostoha sorsáról, az irodalompolitika végrehajtóinak ellenük tanusított elutasító maga-tartásáról. Darvas Kiss Ferenc közbenjárására elvállalta, hogy felülvizsgálja az antológia ügyét. Kovács István elvitte hozzá a kéziratot. Dravas azonnal elolvasta, és intézkedett a megjelenéséről. Reápolitikusként elvetette az általunk végső megoldásként szorgalmazott magánkiadás tervét, és betagolta az antológiát a működő irodalompolitikai intézményrendszerbe, méghozzá szorosán a politikai felügyelet „szárnyai” alá. Utasította Gál Istvánt, hogy az Írószövetség KISZ Szervezete nevében vállalja el a könyv kiadását. Mi elfogadtuk ezt a megoldást abban az esetben, ha a kötet anyaga változatlan maradhat. Ahogy annak idején megszerkesztettük, azon mód került az Ifjúsági Lapkiadó Vállalathoz, a KISZ kiadójához. Itt látott napvilágot 1969 novemberében.

Ez valódi győzelemnek tetszett. Hogy nagyon is pirruszi volt, azt csak jóval később tudtuk meg. Abban a pillanatban azonban nem sokat törődtünk az ellendrukkerekkel, sem a lesújtó kritikákkal. Az egyetemi ifjúság körébe úgy robbant be ez a könyv, mint a bomba. Pillanatok alatt elfogyott az összes - ha jól emlékszem ötezer - példány. Egymást követték a forró hangulatú felolvasások. Egyre, az 1970. évi március 15-ire, amelyre a Kossuth Klubban került sor, mindnyájan jól emlékszünk. Zsúfolásig megtelt a nagyterem. Még a lépcsőkön, sőt, a Múzeum utcában is álltak az érdeklődők. Berek Kati és Jordán Tamás mondták a verseket, Latinovics Zoltán is készült a felolvasásra, de ő előző nap a lábát törte, a sikert azonban az ő távolléte sem csökkentette.

Úgy éreztük, azon pillanatok egyikének lehettünk nemcsak tanúi, szereplői is, mely ritkán, nagyon ritkán következik be, s amelyben az irodalom és közönsége teremtő módon egymásra talál. Úgy éreztük, ez a pillanat és ez a közönség kötelez.

Talán ezért indítottuk el nem sokkal az antológia megjelenése után a *Kíséret* című folyóiratot. Méghozzá ezt is kerülő úton, egy kis Szabolcs-Szatmár megyei faluban, Vaján. De a szocialista cenzúra most már határozott volt. Az első három egyszerre kinyomtatott számot nem sikerült eljuttatnunk az előfizetőkhez, mindet lefoglalta a rendőrség. Visszavonták a már

megadott engedélyt is.

A retorzió nem maradt el. Apránként kiszorultunk csaknem az összes folyóiratból. A mi közreműködésünkkel létrejött *Mozgó Világszerkesztői* is úgy tettek, mintha nem is léteznénk. Az irodalompolitika lovat váltott: a szocialista realizmus helyett az addig üldözött avantgardot - különösen annak sterilizált formáját - kezdte favorizálni, és játszotta ki ellenünk, akik pedig elsőként tettünk lépéseket ezen irodalmi elképzelések irányába is. Ez az irodalompolitika, mivel akaratát nem kívülről kényszerítette rá az irodalmi életre, hanem valós folyamatokba avatkozott bele, sokkal eredményesebb volt, mint ötvenes évekbeli elődje.

Ennek ellenére mindnyájan, akik együtt indultunk el a pályán, ha többnyire ismertség és elismertség nélkül is, de létrehoztuk a magunk töredékes életművét. A versek mellett számos elbeszélést, regényt és drámát. Talán ez a harminc év terméséből készült versválogatás újratálálhat olvasóira. Megélhet valamikor egy olyanfajta irodalmi feltámadást, mint amilyen száz esztendő múltán a kuruc költészet névtelenjeié volt.

Oláh János

# ÉLETRAJZI JEGYZETEK

## GYŐRI LÁSZLÓ

1942. január 29-én születtem Orosházán. 1956 szeptemberétől decemberéig a hódmezővásárhelyi gimnáziumba jártam, aztán az orosháziba, s ott is érettségiztem. 1960-tól 1966-ig, mert kihagytam egy esztendőt, az Eötvös Loránd Tudományegyetem magyar-könyvtár szakát végeztem el. A diploma megszerzése után a salgótarjáni, a kaposvári, a tatabányai megyei könyvtárban dolgoztam ezerkilencszáznyolcvan végéig, amikor is Budapestre költöztem. Azóta itt élek, és nemrég, ahogy időm engedi, Kutason, ebben a Nógrádi kisfaluban.

Tizenvalahány éves koromtól írok verseket, évégett mentem a gimnáziumba, aztán pedig magyar szakra, Pestre. Negyedikes gimnazistaként megjelent egy orosz versfordításom a helyi megyei lapban, tizenkilenc éves koromban egy versem az *Egyetemi Lapokban*, aztán meg négy esztendőre rá egy az *Új Írásban*.

Három verseskönyvem jelent meg, az utolsó 1984-ben, azóta csak folyóiratokban közlök. 1992-ben József Attila-díjat kaptam. 1975-ben Radnóti-díjat Győrben.

1989 óta egy olyan versesregényen dolgozom, amely sohasem ér véget: életrajz is meg nem is, mindenféle. Először önéletrajznak indult, aztán abbamaradt, most már egyszerűen csak iromány. Egyelőre nem is akarok mást csinálni, s ha nagyon ritkán is teszek hozzá egyet-egyét, ez a legfontosabb.

Az első *Elérhetetlen föld* megjelenése, 1969 óta annyi minden megváltozott, annyi rossz, annyi jó történt, hogy már csak a vers fontos, bár – az igazat megvallva – az se túlságosan: már nem izgat olyan nagyon, mint akkor. A múltkor csodálkozva hallgattam, hogy vannak, akik már nagyon rosszul tűrik, ha egy-egy versük fölött valaki összevonja a szemöldökét, pedig a korral még a rossz vers is együttjár. Én sem vagyok oda, ha hümmögnek, de mit csináljak.

Még nem vagyunk öregek, jól is festenénk, ha sajnálkoznánk magunkon. Olyan zűrzavaros kezdő szeretnék lenni, mint amilyen a hatvanas évek végén voltam, aki inkább kevesebbet sejtet, mint többet, de próbál növekedni.

Megjelent köteteim: *Ez a vers eladó* (versek, 1968), *Verselemzések bibliográfiája* (1974), *Tekintet* (versek, 1980), *Laposkűszás* (versek, 1984).

## KISS BENEDEK

Bács-Kiskun megyében, Akasztón születtem 1943-ban. Ez anyám faluja volt, apám a Nyírségből került ide mint útmester. Papnak készült, de a felszentelés előtt kiugrott az iskolából. Szüleim házassága hamar megromlott, s minket öcsémmel anyánk nevelt fel, nem kevés áldozat, férfiakat megszégyenítő munka- és cselekvőkészség árán. Foglalkozása szerint varrónő volt, s az ötvenes években nem egyszer hajnalig is kattogott a kis varrógép, mert jórészt nagyanyámékat is neki kellett eltartania. Családunk egyébként furcsán illeszkedett a falu társadalmába: földjeink voltak, de állattartásunk nem, nagyapám csak a szőlőket művelte, s ha szegényesen is, de fél-paraszt, fél-iparos életformát éltünk.

Az általános iskolát Akasztón, a gimnáziumot Kalocsán végeztem, vagyis meghatározó szemléletem az Alföldön alakult ki. Érettségi után 1961-ben Pestre kerültem, előbb, mint egyetemi előfelvett, egy évet Kőbányán segédmunkás voltam, majd elvégeztem az Eötvös Loránd Tudományegyetem magyar-népművelés szakát. Nagy változás volt ez az életemben, és bár azóta is folyamatosan pesti (budai) lakos vagyok, itt alapítottam családot, a városi léthez hasonulnom, úgy érzem, máig sem sikerült igazán.

Bár verset gyermekkorom óta írtam, valójában az egyetemi évek érleltek – már amennyire – tudatos költővé. A diplomámat mindössze másfél évig használtam, ekkor nevelőtanár voltam egy szakmunkásképző intézetben, azóta minden nehézség ellenére szellemi szabadfoglalkozású vagyok. Idegeim hamar megromlottak, a magam és a magyarság sorsának vélt

reménytelensége miatt hamar megfeneklettem. Nagy szerencsém, hogy feleségem a legnehezebb időkben is teljes szívvel mellettem állt, és harmonikus családi életet sikerült teremtenünk. Lányom már dolgozik, tanárnő, s egy szép unokával is megajándékozott, fiam pedig egyetemista. Szigliget mellett, Szentgyörgyhegyen, szemközt a Badacsonnyal családi vállalkozásként kialakítottunk egy kis szőlőgazdaságot préházzal, ez munkaterápiának is jó számomra, s nagy öröömre szolgál, ha vendégeimet saját borommal kínálhatom.

Több kiadatlan kötetem van, hiszen 9 éve új anyagokat tartalmazó könyvet nem tudtam kiadni. Műfordítással is foglalkozom, elsősorban bolgár nyelvből több száz verset és három mesekönyvet fordítottam. Ez utóbbiakat a Móra Kiadó ki is adta.

Megjelent könyveim: *Gazdátlan évszak* (versek, 1970), *Békesség nektek, utak!* (versek, 1973), *Csiga, csiga, facsiga* (gyermekversek, 1976), *Korong Matyi álma* (mese, 1980), *Szemem parazsa mellett* (versek, 1982), *Zene-bona* (gyermekversek, 1986), *Napok és szemek* (versek, 1985), *Fütty úrfi* (gyermekversek, 1986), *Március perzselt mezőin* (válogatott versek, 1989), *A világ örökbefogadása* (válogatott versek, 1993).

## KONCZEK JÓZSEF

Ötvenkét éves vagyok, tanultságom szerint középiskolai tanár, újságíró – már a diploma kézhezvétele előtti idő óta. A hatvanas évek első felében Budapesten, az ELTE-n tanultam, kollégista voltam a Ménesi úton.

Előtte és utána sokfelé volt otthonom az országban. A Nógrád megyei Magyaránadorban születtem, de harmincéves koromban láttam először a falut, mert egyévesen már Szokolyán, aztán Tiszalökön, Polgáron, tízévesen már Tapolcán, tizennyolc évesen Budapesten laktam. S közben Berkenyén, Nógrádban és Vácott is. A diploma után a szombathelyi évek, a kezdő újságíró évei, majd megint Budapest következett.

A vers? Az egyéni szereplés óhatatlanul a hiúság gyanújával jár, de én nem hiúságot éreztem, hanem közlési vágyat. Két könyvem jelent meg, s

több közös kötet irodalmi barátokkal. Műfordítások is oroszból, a sajtóban tárcák, novellák.

Hiába, hogy az író szó szebben hangoznék, én újságíró voltam, amióta meg kellett élnem valamiből. Könyveket írtam, máig nincs kiadójuk. Most az MTT-ben dolgozom, ahol ugyanolyan hüen kell bánni a szavakkal, mint a versben. 1994-ben kitüntettek a Magyar Köztársasági Érdemrend tiszti keresztjével. A helyzet is, a megbecsülés is – szokatlan.

Publikációk: *Tiszta szívvel* (antológia, 1964), *Elérhetetlen föld* (versantológia, 1969), *Elérhetetlen föld II.* (versantológia, 1982), *Tengerlátó* (versantológia, 1977), *Örökösök* (antológia, 1967), *Évek, sugarak* (versantológia, 1970), *Sor* (versantológia, 1970), *Színkép* (műfordítás-antológia, 1984), *Csigalagzi* (gyermekvers-gyűjtemény, 1985), *Galambok, galambok a történelemben* (versek, 1984), *Egy szó* (verseskötet, 1987).

## KOVÁCS ISTVÁN

Sohasem vettem annyira komolyan az önéletrajzírás, mint amikor fülszövegként kellett ékszert csiszolni belőle. Ilyenkor magabiztosságot mímelő, de valójában bizonytalan irodalmi reklámügynökként forgattam a szavakat jelentéseik fénytörésében. Mert szerettem volna életrajzi adalékaim merülőforralójával valami bölcsességet kifőzni. Amolyan kulcsmondatot, amellyel nagyvilág, szülőföld egyaránt megváltható.

Hogy egy ember mindkettőért valóban sokat tehet, arra a varsói magyar nagykövetségben betöltött, általam eleve küldetésnek tekintett kulturális tanácsosi állás döbbsített rá. Sokat tehet – kellő baráti és hivatali támogatással. És persze némi pénzzel. Vagyis meggyőződésem: a diplomáciai szolgáltatást is lehet költészetként művelni. De költészetet teremteni diplomáciai szolgálatban lehetetlen. Legalábbis nekem. Én, mióta Varsóban élek, vagyis 1990 augusztusának végétől, mindössze egy verset írtam. A kezdet kezdetén. Azt is azért, mert Péntek Imre a *Kilencek* Argus-beli blokkjának csonkaságával zsarolt. Márminthogy annak én leszek az oka. Igaz, ha megcsap egy-egy elolvasott vagy lemezről meghallgatott vers kamaszkori

szerelem-forrósága, nyomban mehetnékem támad. Haza. A csendbe...

Mindeddig maradtam. És nagykövet meg konzul munkatársammal alapítottunk Magyar Művelődéstörténeti Tanszéket a Poznani Egyetemen és Főkonzulátust Krakkóban, állítottunk emlékművet az 1863/64-es lengyel szabadságharc elfeledett magyar önkénteseinek Batorzban és Zwierzyniec-ben, utcát nevezünk el Katyn magyar áldozatáról, Korompay Eduádról Varsóban, és Mansfeld Péterről az 1956-os munkásfelkelés városában, Poznanban... És szerveztünk magyar-barát lengyel történész-lobbyt... És elindítottuk a Bibó-művek kiadását... És mindenek fölött megszereztük a magyar kultúrának a hetedhétországra-szólóan mintaszerűen működő Sejny-i Határvidéki Központ rokonszenvét és támogatását.

*Minden költészet* – vallotta húsz évvel ezelőtt a tragikus sorsú lengyel író, Edward Stachura, a *Szekercelármacímű* próza-himnusz Magyarországon is ismert szerzője. Így büszkén vallom, hogy az is költészet, ami az elmúlt négy évben Lengyelországban nevünkhöz kapcsolhatóan történt.

De hogy a voltaképeni tárgyra térjek:

Születtem 1945. augusztus 19-én Budapesten. Apám eltűnt a II. világháborúban. Gyermekkorom így olyannak mondható, mint a háború alatt fogantak átlagáé. Anyám 1987-ben halt meg. Írásaimban talán ő lelta a legtöbb örömet. 1968-ban szereztem történelem-lengyel szakos tanári diplomát az ELTE bölcsészkarán. Illyés Gyula emlékének tartozom annyival, hogy megemlítsem, az általa kapott Herder-ösztöndíjnak köszönhetően egy évig a Bécsi Egyetemen tanulhattam. Nagy élmény volt az Eötvös Kollégiumban töltött négy és fél esztendő. A *Kilencek* között én voltam a legfiatalabb, s e tényen az azóta eltelt idő sem változtatott semmit. Azt is erénynek tekintem, hogy én nőültem közülük a legkésőbbben. Társaim úgy vélték, fordítva lesz. Orsolya lányom most tizenhárom éves, Mihály fiam tíz, Ildikó feleségem egyre fiatalabb társam.

Eddig megjelent köteteim: *Havon forgó ég* (versek, 1973), *Ördöglakat* (versek, 1982), *Így élt Bem József* (életrajzi esszé, 1983), *Véset* (versek, 1985), *Hamuban csillagló gyémánt. Írások a lengyel történelemről* (1983), *A légió. A magyarországi lengyel légió története* (történelmi esszé, 1989), *Robogás a nyárba. Írások a lengyel filmről* (esszék, 1992).

## MEZEY KATALIN

1943 május 30-án születtem Budapesten. Anyám és apám kertész volt, így én a „kertészek lánya”-ként nőttem fel az ötvenes évekre önmagával meghasonlott, önmagát megtagadó, megkopott budai negyedben, a Pasaréten. Sajátos világ volt ez: egymással gyakran beszélő viszonyban sem lévő, egymástól féltő, egymást gyűlölő, le- vagy kinéző, feljelentő, deportáltató családok gyermekei ültek együtt az iskolapadokban. A környék eredeti, polgári, értelmiségi, nagypolgári, sőt arisztokrata lakosságának leszámozottai az újonnan betelepített kommunista nomenklatúra gyermekeivel, akik a gettóba szállított, elpusztított, a Vészkorszak előtt vagy után kivándorolt zsidó családok, az oroszok elől elmenekültek, később a kitelepítettek megüresedett villáit, lakásait kapták meg.

Az első személyiség, aki a világlátásomra meghatározó volt, anyai nagyanyám, aki már hajnalban rózsafűzért pergetve ült az ágya szélén, és amulettként viselte a kombinéja pántjára varrt Mária érmeket. És akiről annakidején a frontról szabadságra hazajövő apám parancsolta le a sárgacsillagot ( amit akkorra már szolidaritásból – meg azért, hogy ha menni kell, együtt mehessenek – nagyapám és Ancsur néném, a Felvidékről származott fogadottlány-háztartásbeli is viselt). Apám, amint egyszer, már felnőtt koromban elmesélte, felment a várba, és nagyapám megtakarított pénzének javán mentességet vásárolt a családnak.

Nagyanyám legfőbb nevelési elve az volt, hogy egy gyermek sohasem lehet tétlen. Szigora abból a békebeli világból származott, amelyről – mint a valódi, értékes létezés tartományáról – állandóan mesélt nekem. Szerinte azóta egyenes úton, de egyre gyorsuló tempóban züllött le a világ egészen mai állapotáig, amelynek sivárságáról és szegénységéről már magam is fogalmat alkothattam. Nagy magyar, nagy hazafi volt, nem csoda, hisz két nagybátyja is harcolt vörössipkás diákként Kossuth seregében. Világszemléletét kevés ellenkezéssel, átélt melankóliával magamévá fogadtam. Amúgyis megszólaltatta bennem ezt az alaphangoltságot az, hogy 51-ben „elvették” kertészetünket, és az, ahogy az iskolai mindennapok erőszakos élményeikkel kisajátították szorongásaimat.

Az első verset, amire emlékszem, a Toldit, anyám parancsára első elemis bátyám olvasta fel nekem mese helyett a kecskeólak mögötti padon. Mesekönyv, gyermekkönyv csak olyan került kezembe, ami nálam 40

esztendővel idősebb anyámtól vagy 30 évvel idősebb anyai nagybátyámtól a padlásunkon megmaradt. Régi, metszetekkel illusztrált Benedek Elek, Andersen, Grimm, Verne kötetek, folklórgyűjtemények Erdélyi Jánostól, Krizától, történelmi tárgyú ifjúsági regények, Az én újságom füzetei. Az akkor divatos orosz és magyar mesekönyveket apám nem engedte be a házba, még a kötelezően megvásárolt Pajtás újságokat is kidobta.

Nagy olvasó voltam, hamar rákaptam anyámnak a magyar klasszikusokat tartalmazó könyvszekrényére és nagyapám Jókai-összesére. Mikszáth, Jósika Miklós báró minden munkái, Vörösmarty drámái, Arany, Petőfi kötetei voltak gyermekkori olvasmányaim.

Aztán átéltük 1956-57 őszt-telét, a tragédiák iránt amúgyis fogékony kamasz lelkébe a Szabad Kossuth-, majd a Szabad Európa Rádió melletti nagy zokogások, az ágyúörgés, a lángokban álló Országos Levéltár által feketére-vörösre festett égbolt maradandó nyomokat vésett.

Nem csoda hát, hogy nyolcadikos osztályfényképemen már avval az elszánással nézek farkasszemet a fényképezőgép lencséjével, hogy én pedig költő leszek (vagyok).

Megjelent kötetek: *Amíg a buszra várunk* (versek, 1970), *Anyagtanulmány* (versek, 1977), *Zöld vadon* (három elbeszélés, 1978), *Csutka Jutka meséi* (1981), *Élőfilm* (regény, 1984), *Újra meg újra* (versek, 1985), *Lyukak az osztálykönyvben* (ifjúsági regény, 1986), *Kivala Palkó Nemlehet-országban* (meseregény, 1987), *Levelek haza* (ifjúsági regény, 1989), *Százazöldi tél* (válogatott és új versek, 1991), *A két egyforma királyfi* (drámák, 1994).

## OLÁH JÁNOS

1942-ben születtem a Somogy megyei Nagyberkiben. Anyám s apám családja is ide való. Apai nagyapám juhász számadó volt, de nem ismerhettem, mert elesett az első világháborúban. Anyai nagyapám kovácmester volt. Iskolai szünetekben nyáron át a műhelyében inaskodtam, kicsiny birtokának művelésében segédkeztem.

Apám, aki mesterségére nézve szintén kovács, Budapesten lett gyárimunkás. Anyám is, én is követtük őt, és Budapest közelében, falusias,

kisvárosias peremvidékén, Soroksárott telepedtünk le. Az általános iskolát itt végeztem. Innen jártam be Pestre a Képző- és Iparművészeti Gimnáziumba is, s egy évig az ELTE Bölcsészettudományi Karára, amíg kollégista nem lettem: a Róbert Károly körüti laktanya, a zugligeti Fácános, az Eötvös Kollégium s végül a Ráday utca voltak kollégista pályafutásom állomásai.

Az egyetem elvégzése után mindössze öt évig dolgoztam népművelőként majd könyvterjesztőként különböző vállalatoknál, végül a Csepel Művek Munkásotthonában. Egészen addig, amíg úgymond „ideológiai jellegű” nézeteltérések miatt távoznom nem kellett Csepelről. Ezt követően 1971-től 1991-ig nem is kaptam a vezetétségemnek megfelelő munkát.

Cselgáncs edző lettem. A Budapesti Honvéd szakosztályánál felnőtt olimpiai helyezettek felkészítésében segédkeztem, utánpótláskorú európai bajnoki helyezettek, magyar bajnokokat neveltem. Két évet töltöttem az élsport világában, ezután – irodalmi keresetem alig lévén – cselgáncs tanfolyamok tartásával járultam hozzá családunk fenntartásához.

1971-ben vettem feleségül Mezey Katalint. Három gyermekünk született, János, Katalin és Mátyás. Reménytelen helyzetben, teljes egzisztenciális bizonytalanságban neveltük fel őket, de ők adtak erőt is, hogy kibírjuk, s viszonylag egészségesen vészeljük át az elmúlt kilátástalan évtizedeket.

Irodalmi pályám az *Elérhetetlen föld* című antológia megjelenésével indult 1969-ben.

Könyveim eleinte Illés Endre és Réz Pál támogatásának jóvoltából a Szépirodalmi Kiadónál jelentek meg: *Fordulópont* (versek, 1971), *Közel* (regény, 1977), *Visszatérés* (regény, 1979), *Jel* (versek, 1981), *Az őrült* (regény, 1983), *Az Örvényes partján* (elbeszélések, 1988). Forgatókönyvrőként 1989-ben részt vettem a Szabolcs Béla rendezte *Makacs álmok* című film elkészítésében. Válogatott verseim *Nagyító fény* címmel 1991-ben jelentek meg a Széphalom Könyvműhely kiadásában. A színműveket és hangjátékokat tartalmazó *Kenyérpasztító* című kötetet saját kiadóm, a KÉZirat Kiadó jelentette meg 1993-ban.

Ugyancsak saját kiadásomban jelenik meg 1989 óta a *Remetei Kéziratok* című alkalmi periodika.

## PÉNTEK IMRE

Egy kis pályakép/telenség

A kezdet: első publikációm az *Új Írás*ban, 1969-ben. Nem kis részben a boldogult emlékezetű Váci Mihálynak köszönhetően, aki akkor a legkülönbözőbb indíttatású fiatalokat próbálta becsempészni a lapba. Köztük – engem. Persze, hátam mögött a „felhajtó erő”, a Kilencek mind aktívabb társasága, az *ELérhetetlen föld*, a zajos sikerű közös estek.

Én magam Lentiből – ahol tanítottam – csak távolról vehettem részt az antológia körüli szervezkedésekben. A döntő pontokon azonban ott voltam, amire ma is büszke vagyok. Aztán a *Kísérlet* I., II., III. szervezésében Mezey Katalin, Oláh Jánossal és Varga Lászlóval... Aztán a szét(f)oszló remények.

Kallódásaim fő oka 68-ra vezethető vissza: néhány, szűk körben elejtett megjegyzésemért rendőrségi figyelmeztetésben részesültem. Majd egy évig munkanélküliként (szabadúszóként) tengettem életemet, fél évig megtűrték a budapesti Várna utcai szakmunkásképző nevelőotthonában, tanítottam, nevelőtanároskodtam Zalaegerszezen, míg végül, hála Gulyás Mihály nagylelkű meghívásának, Miskolcon, a *Napjaink* szerkesztőségében kötöttem ki. Ekkor szakítottam végképp a tanítással, s lettem újságíró. Dolgoztam irodalmi és megyei lapoknál; „vidéki urbánusként” írdogáltam és publikáltam verseimet.

Az *Éjféλι pályudvar* című kötetem a Magvető Kiadónál jelent meg 1974-ben, a következő évben Radnóti-díjra tartották érdemesnek. (Különösen nagyra értékeltem Nagy László mellett letett voksát.) Az *Édesség-antireklám* kiadását Kardos G. György személyesen „intézte”, a negatív lektori jelentések ellenére. Nem értettem az egészet, míg valaki el nem mesélte: a két cikk közül, mely elismerően írt az általa szerkesztett sorozat legbotrányosabb darabjáról, Fejes Endre *Gondolta a fene* című glosszáriumáról, az egyik cikket én követtem el, még a hírzárlat előtt. Egyébként az egészben a múlt rendszerből adódó „kiszámíthatatlansági paradoxon” megnyilvánulását láttam, s így, ekként fogadtam. Mindez történt 1979-ben.

Nyögvenyelősen – öt év múlva – jutottam ismét kötethez; pedig a *Lemondóka* formai és tartalmi újszerűsége jó visszhangot kapott. (Kár, hogy a lektor túlbuzgóan túlságosan is megrostálta a kéziratot.)

1985 több szempontból fordulat az életemben. Székesfehérvárra költöztem, s újból a Fejér Megyei Hírlap munkatársa lettem. Elváltam, megnősültem, konszolidálódtam. Sajnos, az a kötet, amely 90 előtt készen állt, belekerült a rendszerváltás és kiadói válság sodrába... Egy újabb, bővített, gyűjteményes anyag – remélem – a Széphalom Könyvműhelynél jövőre napvilágot lát.

1990-ben elindult az *Árgus*; ez a fehérvári irodalmi élet valóban új fejezete. Értékeket közvetítünk és befogadunk, műhelye vagyunk a fiataloknak, pályakezdőknek, gyűjtőhelye a progresszív irodalmi jelenségeknek. Szerkesztőségünk nyitott a bezáruló művészeti fellegvárak idején.

Ami kissé elszomorít: 30 év valószínűtlenségei után ma új „valószínűtlenségek” kísértenek... Ám ez legyen az utánunk jövők gondja. Én – emlékezve keserves indulásunkra – mindent elkövetek, hogy megkönnyítsem starthelyezetüket.

Versesköteteim: *Éjféλι pályaudvar* (1974), *Édesség antireklám* (1979), *Lemondóka* (1984)

## RÓZSA ENDRE

Pécsett születtem 1941 október harmincadikán, szüleim ekkor az Első Pécsi Bőrgyár dolgozói. Anyám még megszületésén előtt letette a műszakot, este fél kilenckor jöhettek én, hogy világra szüljenek.

Azt kell mondanom, nem volt virágos gyermekkorom. Háborúra, aknadörgésre, falhoz nyomó légnyomásra emlékszem, később piros marhasóra, melaszra és kukorica prószára, megfőzött tengeri magra, s a babbal és krumplival kiegészítve ez volt a mindennapi eleségünk a százmillióspengős világban.

Korán beleszerettem a versekbe. A Pécsvárosi Felsővárház utcai Általános iskolába járva megvolt a lehetőségem arra, hogy versekből csinosodjak, épüljek, hisz olyan tanárok segítettek ebben, mint Galsai Pongrácné és Rajczy Péter.

Vers-étvágyam még csak fokozódott Budapesten, a II. Rákóczi Ferenc Katonai Középiszkolában, ahol Zsigány Miklós és a volt piarista Lőrinc József

volt a magyar tanárom, magyar szakkörre jártam, és megismerkedhettem a világirodalom nagyjával. Egyenes út vezetett hát az ELTE Bölcsészkarára, ahol alapos képzést kaptam történelemből, s igen részletesen vettük a magyar irodalom legkisebb alakjait is. S elsősorban Komlowszky Tibort és Bóka Lászlót említeném a kedvenc tanárim közül.

Ezek után klubigazgató, nevelőtanár, újságíró, kultusz–minisztériumi munkatárs, majd több mint tíz éven át a Móra Kiadó felelős szerkesztője voltam. 1990-ben rokkantnyugdíjaztak.

Versesköteteim: *Kavicsszüret* (1970), *Senki ideje* (1974), *Kietlen ünnep* (1979), *Sárkányeregető* (gyermekversek, 1985), *Az anyag emlékezete* (1987), *Szomjúság örökmécei* (1989), *Árnyékszobrok* (válogatott és új versek, 1993).

Kiadásra vár továbbá hetedik önálló kötetem is.

## UTASSY JÓZSEF

Mit mondjon az a származásáról, akinek a szülei az alvégen is albérletben laktak? Semmit! Hallgasson. És vágjon neki a világnak!! De dalolva, hogy mindenem győzzön.

A negyvenegyes tavasz harmadik napján születtem Ózdon. Apám barakklakó segédmunkás itt, vagy ahogy ők nevezték magukat: pakker. Innen jár haza szombatonként kerékpárral Bükkszenterzsébetre hozzánk. Ám a szegénységbe nehéz belenyugodni! A papa meg is próbál mindent. Dolgozik kőbányában, bányában, majd summásként Németországba kerül. És végre: tüntet egy szoba-konyhás ház a felvégen! Bepucolatlanul, kerítetlenül.

És akkor jön a behívó, jön a Don-kanyar, és eljön az a pillanat is, amikor egy német tiszt úgy dönt, hogy többet ér egy abrak zab, mint édesapám és bajtársa élete. Lőtt sebbel, harmadfokú fagyásban hal meg Minszkben.

Én akkor tanultam járni!

Elemi iskoláimat Bükkszenterzsébeten és Tarnaleleszen végeztem. Érettségít az egri Dobó István Gimnáziumban szereztem. Utána három

évig Pétervásáran dolgoztam OTP tisztviselőként, részes cséplőgépnél segéd munkásként, majd a járási művelődési házhoz kerültem művészeti előadónak.

Nagy szerencsével fölvettek az egyetemre, ahol magyar-népművelés szakon szereztem diplomát 1967-ben (ELTE).

1967-ben megnősültem, 69-ben fiunk született. Egyetemi tanulmányaim befejezése után egy zuglói szakmunkásképző iskola diákkotthonában nevelősködtem öt évig.

1972 augusztus 15-e óta szellemi szabadfoglalkozású vagyok. 1989-ben, húszéves korában, meghalt egyetlen gyermekünk.

Könyveim: *Tűzem, lobogóm!* (Magvető, 1969), *Csillagok árvája* (Szépirodalmi, 1977), *Mézarázdák* (Móra, 1980), *Áve, Éva!* (Magvető, 1981), *Pokolból jövet* (Szépirodalmi, 1981), *Júdás idő* (Szépirodalmi, 1984), *Ragadozó Föld* (Szépirodalmi, 1987), *Irdatlan ég alatt* (Szépirodalmi, 1988), *Hőemberség* (Ifjúsági Kiadó, 1989), *Hungária Kávéház – Kávéház Hungária!* (Magvető, 1988), *Rezeda-álom* (Csokonai, 1991), *Keserves* (Szépirodalmi, 1991), *Hol ifjúságom tűnt el* (Magvető, 1992), *Szamárcsilag* (Csokonai, 1994), *Fény a bilincsen* (Magvető, 1994).

# Tartalom

## GYŐRI LÁSZLÓ

JÖVEVÉNY .....	7	CSÖND .....	17
A HOLDVIVŐ BÁRÁNY .....	7	ŐSZI HARMAT ELŐTT .....	18
KÜLÖNÖS VILÁG .....	8	SZINDBÁD .....	19
KÁVÉS KATICA .....	9	SZILVAFA .....	19
MENZA .....	9	VADTORMA .....	20
BUBORÉK .....	10	TÉL .....	20
VONATKOZÁSOK .....	10	STRÁZSA .....	22
DE SZERETNÉK VELED LENNI .....	11	SARKCSILLAG .....	23
HAMLET KOPONYÁJA .....	11	NAGYTAKARÍTÁS .....	24
EGÉR HAVA .....	12	LENKEY JÁNOS .....	25
ŐSZ .....	13	JÓKAI ÚR ÉS SVEJK, A DERÉK KATONA, .....	26
MUNKÁK .....	14	KEZÜNKRE JÁTSZÓ FÉLELEM .....	27
STATÁRIUM .....	16		

## KISS BENEDEK

AZ ÉN FÖLDEM .....	31	G. Bruno önmagáról és a világról	43
ASZÁLYBAN .....	31	G. Bruno verse arról, hogyan ki kit tanít? .....	44
KENYERET ANYÁM ÜGY ESZIK .....	32	G. Bruno a számárságról és a bölcsességről .....	45
TANÁROK BALLAGÁSA .....	33	G. Bruno a menekülés kényszeréről .....	46
REGGEL .....	34	G. Bruno tépelődése útvesztőkön és vesztőutakon ..	47
SZÁLLJATOK ÉVEK .....	35	G. Bruno a hazatérésről és a visszavonásokról .....	48
KETTŐZŐ MADRIGÁL .....	36	G. Bruno az inkvizíció börtönében .....	48
TÉLI ALKONYON .....	37	G. Bruno végső győzelme .....	49
SZARVAS-ÉNEK .....	38	G. Bruno kétségbeesése a máglyán .....	50
SAUL .....	40		
ARCOD .....	40		
SZERELMED CSENDES HATALMA .....	41		
NYÁRESTI DELÍRIUM .....	42		
BRUNO - DALOK .....	43		

## KONCZEK JÓZSEF

TÁJ .....	53	EPISZTOLA (részletek) .....	64
UDVAR .....	54	BAZALTHEGY .....	66
KÁRÉMAGDOLNA .....	55	FELNÓTTKOR .....	66
NAGYANYÁMLAKODALMA .....	56	TOVÁBBÉLŐ ÁLOM .....	67
EPILOGUS .....	57	A MUNKASZOBA .....	67
KÁRÉMAGDOLNA STILIZÁLT HALÁLA .....	58	ALSÓ-TÓ UTCA .....	69
HARANGOK VÁROSA .....	59	HINTÁZÓ ASSZONY .....	71
KATTOG A FÉNY .....	60	SZÜLETÉSNAP .....	72
KÉPEK EGY SZERELEMBŐL .....	60	ELŐIDŐK (részlet) .....	72
(Kiről a szűzek...) .....	60	7. A szarvas ott feküdt a deszkán... .....	72
(Egy látogatás első percei) .....	61	8. Az augusztusi hársfalombok... ..	73
(E laza rózsá...) .....	62	9. A dióbarna délutánnak... ..	74
ARANY IDŐ (Fordított vetítés) ..	63	10. A zengzetes nosztalgiáknak... ..	75

## KOVÁCS ISTVÁN

VÉSET EGY BÁBELI ÓVÓHELYEN .....	79	NORWID .....	88
EMLÉKEK BOLHAPIACA .....	79	BETEGÁGYBÓL .....	89
ANYÁM .....	80	ŐRZÖM A SZEMPILLÁK .....	89
ARBORÉTUM .....	81	SZÁLLÓ V BETÚJÉT .....	89
ŐSZI ÁGAK .....	81	A CSÖND IDEJE .....	90
A GYERMEKKOR TÜNDÖKLÉSE .....	82	SZÖKNEK A FELHŐK .....	91
BUDAPEST .....	83	TÉRELVÁLASZTÁS .....	91
TÖRTÉNELEM .....	84	A HAL JELKÉPE .....	92
ROPESPIERRE .....	84	PÁRHUZAMOS VERS .....	92
TEMETHETED-E .....	85	ANYÁM UTOLSÓ HÚSVÉTJA .....	93
KOPIAFÁK .....	85	Felhőfejes a múlt időből .....	95
BEOLVASZTÁS .....	86	Végül .....	98
KIERKEGAARD ARTISTÁI .....	87	TÜKRÖZÖDÉS .....	99
KIBETŰZHETŐ SZAVAK .....	88	A TÉR TÖREDÉKEI .....	99
R.M. EXHUMÁLT VERSEBŐL .....	88	ÖSSZEGZÉS .....	99

## MEZEY KATALIN

AZONOSÍTÁS .....	103	CREDO .....	112
ALBATROSZ .....	103	JAPÁNKAKASUNK	
AMÍG A BUSZRA VÁRUNK	104	HALÁLÁRA .....	114
HATÁRAINK .....	105	APÁMUTOLJÁRA .....	115
RENEZÁNSZ VERS .....	108	NYUGODT JÖVŐ .....	116
ZSOLTÁR .....	108	IMÁDSÁG .....	117
MEZEY KATALIN,		TE VAGY .....	118
A KOMPUTER ELSŐ		- MELLÉKUTCÁKON .....	119
SAJÁT KÖLTEMÉNYE ....	110	- NEMLENNI .....	121
A HATALOM		PÁRBESZÉD .....	121
ASZTALHOZ ÜL .....	111		

## OLÁH JÁNOS

ELÉRHETETLEN FÖLD .....	125	BŰVÖS KÖR .....	142
NEM TUDOM .....	126	TITKOSÍRÁS .....	143
PÁSZTOR .....	126	VISSZA MINDENT .....	143
BORNEMISZA ÓTA .....	127	BUNDÁS .....	144
FORDULÓPONT .....	128	AJÁNDÉK .....	145
LÉLEKIDÉZÉS .....	139	ROBINSON .....	145
GYEREKFÜRDETÉS		ÉLETKÉP .....	146
KÖZBEN .....	139	ARS POETICA .....	147
PLATON KIÁRUSÍTÁS .....	140	SZABADSÁG .....	148
ÉLETJEL .....	141	ÁTUTAZÓBAN .....	149
MAGYAROK .....	141	EGY MÁSIK ORSZÁG .....	150
EGY KIS MADÁRTAN .....	141		
VÁLASZTÁS .....	142		

## PÉNTEK IMRE

• BORZONG A VÉN TYÚK ..... 153	DILEMMA ..... 163
AZ ŐSZ ÁRNYÉKAI ..... 153	METAMORFÓZIS ..... 164
ÁLLAPOT ..... 154	LEMONDÓKA ..... 165
X. (PACIFISTA) ZSOLTÁR ... 157	CONTROVERZIA POETICA. 168
IFJÚSÁGOM EMLÉKMŰVE . 159	NEODAD KÖLTEMÉNY '86. 169
van-e jogunk ..... 160	A TÖRVÉNY IS NÉMA ..... 171
ÖNÉRZET ..... 161	SZIGETEK
FIATAL KÖLTŐK, 1969 ..... 161	(Lendvai barátainak) ..... 171
• ÉDESSÉG ANTI-REKLÁM ... 161	TÁJKÉP, VÉRTELEN
A MELÓS ..... 162	CSATA UTÁN ..... 172
NAGY FELADAT ..... 163	ÁTVONULÁS ..... 173
	HAGYATÉK ..... 173

## RÓZSA ENDRE

ÖRÖKSÉG ..... 177	KORTÁRSAIMHOZ ..... 186
ÖNARCKÉP ..... 177	NAPSZÚRÁS ..... 189
• AZ ELSÜLLYEDT	KÖSZÖNÖM, MEGVAGYOK 191
CSATATÉR ..... 178	ÁRNYÉKSZÖBROK ..... 192
VERS IFJÚSÁGOM	MOST MÁR
ÉRTELMÉRŐL ..... 179	BEVALLHATOM ..... 193
ÁRNYÉKBOKSZOLÁS ..... 181	ÖREGSZIK A SZÉL ..... 194
SE HÍJA, SE HÓJA ..... 182	AMI MEGŐRIZ ..... 196
AGYÉRELZÁRÓDÁS ..... 183	AZ 53-IK ŐSZ ..... 197
LÉLEKHARANGSZÓ ..... 184	A LÁBATLAN KRISZTUS .... 198
HADAKOZOM A VERSSEL .. 185	

## UTASSY JÓZSEF

MOTÍVUM .....	203	SZÁRSZÓ (József Attila emlékének) .....	215
SENKI FÖLDJÉN .....	203	ŐSZVILÁG (Bartók Béla és Radnóti Miklós emlékének) ..	216
AKÁR A SZARVASOK (Szervátiusz Jenő: Cantata Profana) .....	204	CSILLAGVIRÁGVÁZA (Nagy Lászlónak) .....	219
MINDENSÉG DÉVA-VÁRA (Juhász Ferencnek) .....	205	BÚCSÚ .....	221
ZÚG MÁRCIUS .....	206	CSENDELET ( Illyés Gyulának) .....	221
VILÁG VILÁGA .....	206	SZÉP LASSAN .....	222
NAPLEMENTE .....	208	SZÁLL AZ ÉNEK (Kiss Benedekhez) .....	222
TE ÉGRE-TÁRT-KARÚ .....	209	VERBÓCZY ANTALHOZ .....	223
ESET .....	210	HERVAY GIZELLA .....	224
LAKÓTELEPI JÉZUS .....	210	POKOLBÓL JÖVET .....	224
HOLTPONT .....	211	MI TÖRTÉNT? .....	225
• SZÁRNYAS OLTÁR .....	212	SZÉLKIÁLTÓ .....	226
AD NOTAM: BALASSI BÁLINT .....	214	TANK .....	227
LOBOGÓ GYÁSZ (Vajda Jánosért) .....	214	HOL IFJÚSÁGOD TÚNT EL ..	229
ADY ENDRE .....	215		

## UTÓSZÓ

Az Elérhetetlen föld alkotói: a <i>Kilencek</i> .....	231	Az egykori antológia születése ..	236
--	-----	-----------------------------------	-----

## ÉLETRAJZI JEGYZETEK

Győri László .....	243	Oláh János .....	249
Kiss Benedek .....	244	Péntek Imre .....	251
Koncsek József .....	245	Rózsa Endre .....	252
Kovács István .....	246	Utassy József .....	253
Mezey Katalin .....	248		



7377/94



A KÖTET  
A MAGYAR KÖNYV ALAPÍTVÁNY  
ÉS A LAKITELEK ALAPÍTVÁNY  
TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT

GYŐRI LÁSZLÓ  
KISS BENEDEK  
KONCZEK JÓZSEF  
KOVÁCS ISTVÁN  
MEZEY KATALIN  
OLÁH JÁNOS  
PÉNTEK IMRE  
RÓZSA ENDRE  
UTASSY JÓZSEF

VERSEI

ANONYMUS

**Elérhetetlen föld 1994**